

NTtdK

Nederlands Tijdschrift *tegen de* Kwakzalverij

JAARGANG 124 | 2013 | 4



*Kackadorisprijs
2013*

Pluut

*Moerman
revisited*

Het Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij (v/h Actieblad, v/h Maandblad tegen de Kwakzalverij) is een uitgave van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, vereniging tot evaluatie van alternatieve behandelmethoden en tot bestrijding van kwakzalverij

ADVIESRAAD

Prof. dr. J. A. den Boer, hoogleraar biologische psychiatrie
Prof. dr. P. Borst, emeritus hoogleraar klinische biochemie
Prof. dr. D. D. Breimer, emeritus hoogleraar farmacologie
Prof. dr. W. M. J. Levelt, emeritus hoogleraar psycholinguïstiek
Prof. dr. A. Rijnberk, emeritus hoogleraar interne geneeskunde gezelschapsdieren

REDACTIE

B. van Dien, nttdk.r@xs4all.nl

Aanleveren van kopij, maximaal 1500 woorden, in Word. Afbeeldingen dienen als aparte bestanden aangeleverd te worden, elektronische figuren tif- of jpeg-format, minimaal 600 pixels. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen en brieven te redigeren en in te korten. De auteurs verlenen impliciet toestemming voor openbaarmaking van hun bijdrage in de elektronische uitgave van het Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij.

Jaarabonnement: € 37,50

Losse nummers: € 9,50

ISSN: 1571-5469

Omslagtekening: *Pluut en Pluut aan de cocktail* door Nina Maissouradze

Vereniging tegen de Kwakzalverij opgericht 1 januari 1881

Correspondentieadres: Harmoniehof 65, 1071 TD Amsterdam

tel: 0620616743, e-mail: secretariaat@kwakzalverij.nl

BESTUUR

Voorzitter: mw. C. J. de Jong, anesthesiologe, Amsterdam

Secretaris: prof. dr. F. S. A. M. van Dam, psycholoog, Amsterdam

Penningmeester: drs. R. Giebels, econoom, Amsterdam

LEDEN

G. R. van den Berg, psychiater, Amsterdam

Dr. M. J. ter Borg, MDL-arts, Veldhoven

Dr. T. P. C. Dorlo, farmacoloog, Amsterdam

Mr. Th. J. Douma, oud-advocaat, Leiden

Prof. dr. M. W. Hengeveld, emeritus hoogleraar psychiatrie, Leiden

Mw. drs. S. J. M. Josephus Jitta, docente Italiaans, Amsterdam

P. G. Klasen, tandarts, Sneek

Dr. J.T. Lumeij, uhd diergeneeskunde, Houten

Dr. C. N. M. Renckens, vrouwenarts, Hoorn

Dr. L. J. A. Stalpers, radiotherapeut, Amsterdam

N. Terpstra, huisarts, Venhuizen

Prof. dr. H. Timmerman, emeritus hoogleraar farmacochemie, Oegstgeest

Prof. dr. M. Vermeulen, neuroloog, Amsterdam

Mw. dr. ir. C. A. Vietsch, Utrecht

M. A. Westerouen van Meeteren, medisch-juridisch adviseur, Vught

ERELID

I. A. van de Graaff (1943-2009)

EREVOORZITTER

Dr. C.N.M. Renckens

De contributie bedraagt minimaal € 45 zulks met inbegrip van een abonnement op het Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij; voor studenten, oio's en leerling-verpleegkundigen € 15; begunstiger wordt men door schenking aan de vereniging van minimaal € 400. Rekeningnummer 32237 ten name van de penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Amsterdam

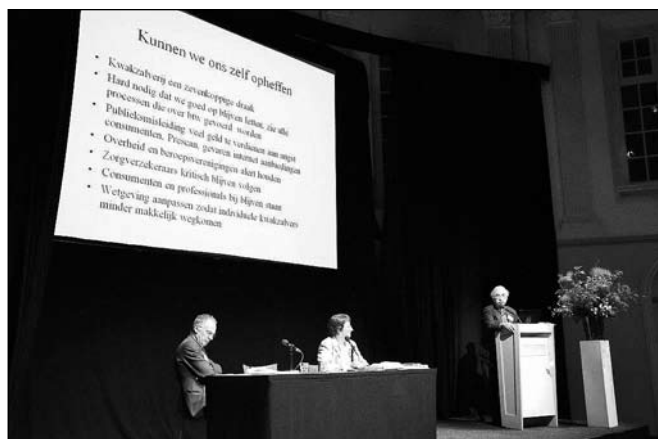
www.kwakzalverij.nl

Jaarvergadering 2013

5 oktober 2013

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Felix Meritis, Amsterdam



De secretaris (rechts)

Aanwezig: 11 bestuursleden en 30 gewone leden. De vergadering wordt om 10.15 uur geopend. De voorzitter vraagt een minuut stilte om het oud-bestuurslid Peter Bügel te herdenken die afgelopen jaar is overleden. De notulen van jaarvergadering 2012 worden goedgekeurd. Het bestuur stelt voor om Nico Terpstra tot bestuurslid te benoemen. Koene en Van den Berg treden reglementair af. Koene stelt zich niet meer verkiesbaar. Van den Berg wordt bij acclamatie herbenoemd, Terpstra wordt benoemd. Voorgesteld wordt om leden die langer dan 50 jaar lid zijn van de VtdK vrij te stellen van contributie. De leden moeten zichzelf opgeven. Voorstel om advertenties op de site toe te staan wordt unaniem afgewezen. Rondvraag: er wordt gewaarschuwd voor 'psychokwak' in de jeugdzorg.

VERSLAG VAN DE SECRETARIS OVER HET VERENIGINGSJAAR 2012-2013

Ledenaantal

Het aantal leden is al jaren ongeveer 2000. De vereniging slaagt er in haar leden goed aan zich te binden ook in tijden dat het economisch wat slechter gaat. Ongeveer 60% van de leden hebben of hadden een medisch beroep. Zeventien

leden zijn lid voor het leven en 15 leden betalen een gereduceerd tarief, er zijn 120 studentleden.

Bestuur

Het bestuur bestaat uit 19 leden van zeer diverse pluimage. Door die verscheidenheid is deskundigheid op vrijwel alle gebieden van de gezondheidszorg aanwezig waardoor vragen die worden gesteld altijd beantwoord kunnen worden door een deskundige. Daarnaast is een aantal jaren geleden nog een panel van deskundigen gevormd waar in voorkomende gevallen een beroep op kan worden gedaan. De bestuursvergaderingen worden trouw bezocht, het aanwezigheidspercentage is gemiddeld ongeveer 90.

Ledenadministratie

De ledenadministratie wordt al jaren verzorgd door Gabri Lantinga. Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag op de begroting gereserveerd. Het bestuur is zeer tevreden over hoe de ledenadministratie functioneert.

Financiën (zie ook het financieel jaarverslag van de penningmeester)

Na een aantal moeilijke jaren door allerhande processen is de financiële gezondheid van de

Vereniging goed. De VtdK heeft nu een apart fonds voor onverwachte uitgaven.

Website (zie ook jaarverslag van de webmaster)
De VtdK heeft een florierende website, waarmee het contact met de buitenwereld wordt onderhouden. De website wordt goed gevolgd door de media zoals blijkt uit de vele malen dat de pers informeert naar zaken die zij heeft aange troffen op de site. Ook uit de hoeveelheid *hate mail* die bij het secretariaat binnenkomt blijkt dat de site goed gelezen wordt. Een belangrijke kwaliteitsimpuls is gegeven door Broer Schol tens (oud-wetenschapsredacteur van *de Volkskrant*) die al een aantal jaren gemiddeld voor drie artikelen per week zorgt.

Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij (zie ook verslag van de redacteur)

Is de website vooral een communicatiemiddel met de buitenwereld, het tijdschrift heeft binnen de Vereniging vooral een bindende functie. Bovendien leent het tijdschrift zich ook goed voor wat langere essays die minder geschikt zijn voor de website. Al vele jaren verzorgt Bert van Dien het hoofdredacteurschap en schrijft de erevoorzitter Cees Renckens het tijdschrift voor 80% vol. Alhoewel er soms discussie is of het tijdschrift niet wat 'altmodisch' is, is het bestuur voor het voortzetten van het blad vanwege genoemde bindende functie.

Media

De VtdK is zeer frequent in de media aanwezig. Met grote regelmaat worden bestuursleden geïnterviewd voor radio en tv en staan zij in de krant. Het werd een beruchte kwakzalver, voorzitter van het IOCOB, op een gegeven moment allemaal wat te veel en hij deed jammerend beklag bij de ombudsvrouw van *de Volkskrant*. Op het secretariaat komen vrijwel wekelijks telefoontjes binnen van journalisten die om informatie vragen. De VtdK zit kennelijk goed in de agenda van de redacteurs bij de media. De Meester Kakakadorisprijs heeft dit jaar relatief veel aandacht gekregen in de pers.

Juridische zaken

Het is, juridisch gezien, een roerig jaar geweest voor de Vereniging. Dat is in de eerste plaats te danken aan een advocaat in Ridderkerk, mr. Job van Broekhuijze, die voorzitter is van een club

van chiropractoren. Het begon ermee dat Cees Renckens een strafklacht indiende tegen een chiropractor in Drenthe (Molina), die zich ten onrechte afficheerde als doctor (hij kreeg een voorwaardelijke straf, maar de zaak is nog niet afgelopen), en met een klacht van Catherine de Jong bij de Reclame Code Commissie over een advertentie van een chiropractor in Amsterdam (Langweiler); de klacht werd in twee instanties grotendeels gegrond geacht. De door deze zaken gewekte woede leverde drie klachten van genoemde advocaat namens diverse chiropractoren op bij tuchtcolleges gezondheidszorg tegen Cees Renckens en Catherine de Jong. Alle klachten zijn inmiddels kennelijk ongegrond verklaard, maar Van Broekhuijze heeft hoger beroep ingesteld.

Het gedrag van Van Broekhuijze heeft ons aanleiding gegeven om tuchtklachten tegen hem in te dienen (één is inmiddels gegrond verklaard). Daartegenover heeft Van Broekhuijze een tuchtklacht ingediend tegen onze advocaat Serge Vlaar. Tenslotte heeft Van Broekhuijze een kort geding tegen ons gevoerd ter verwijdering van een stuk op onze website en dat radicaal verloren.

De Reclame Code Commissie heeft twee klachten van ons tegen Prostop en Prescan gegrond verklaard. Daarnaast mag niet onvermeld blijven dat ons lid Marie Prins onophoudelijk procedeert bij de RCC, en met succes.

Het geval van een papegaai die een kwakzalversbehandeling niet overleefde leidde tot een klacht van Sjeng Lumeij tegen de dierenarts, die werd berispt.

Tenslotte: de zaak tegen Sickesz hebben wij dit jaar definitief gewonnen. De procedure, die betrekking had op de plaatsing van Sickesz op een lijst van de grootste kwakzalvers van de twintigste eeuw, begon in 2003. Bij de rechtbank wonnen wij, maar bij het gerechtshof ging het fout. De Hoge Raad vernietigde de uitspraak van het hof (daarbij overwegende dat wij de term kwakzalver mogen gebruiken, onder meer gezien de meer neutrale definitie van kwakzalverij die wij hanteren). Het Haagse hof, dat de zaak vervolgens behandelde, stelde ons dit jaar ook in het gelijk. Het overwoog daarbij bovendien dat de handelingen van Sickesz terecht getoetst zijn aan *evidence-based* onderzoek.

Consumentenzaken

Jaarlijks komen er via de e-mail bij het secretariaat naar schatting 80 tot 100 vragen van consumenten binnen over alternatieve behandelwijzen. Deze vragen worden veelal door bestuursleden of externe deskundigen (Roeland Heeck en Rie Prins) beantwoord. Ook zijn er regelmatig vragen van scholieren en studenten, die door ons oud-bestuurslid Kees van der Smagt worden beantwoord. Een enkele keer wordt door de VtdK hulp aangeboden bij de gang naar de tuchtrechter of wordt een vragensteller geholpen met de gang naar de Geneeskundige Inspectie. Ook professionals worden regelmatig van advies voorzien, bijvoorbeeld huisartsen die vragen hoe zij het beste een in hun regio opererende kwakzalver kunnen aanpakken.

Publieke optredens

Bestuursleden worden regelmatig gevraagd om lezingen en colleges te geven.

Lobby

De VtdK zoekt voor bepaalde onderwerpen contact met ministeries, bijvoorbeeld met het ministerie van Financiën in verband met de btw-kwestie en met VWS in verband met het functioneren van IGZ. Ook wordt er gelobbied bij zorgverzekeraars in verband met de koppelverkoop van alternatieve behandelwijzen met reguliere behandelingen.

Belangrijke gebeurtenissen in 2013

Een belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis van de Vereniging is het feit dat de peperdure procedure tegen de orthomaneel arts Sikesz, die zich tien jaar heeft voortgesleept, in 2013 tot een einde is gekomen (zie boven onder 'Juridische zaken').

Een andere belangrijk feit waar de VtdK een aantal jaren voor heeft geijverd is de ongerijmdheid dat alternatieve hulpverleners geen btw hoeven te betalen. Volgens Europese belastingregelgeving hoeven slechts degenen geen btw te betalen die geen bijdrage leveren aan de gezondheid van de mens. Na intensief lobbyen door het bestuur van de VtdK heeft het ministerie van Financiën besloten dat ook alternatieve artsen over hun alternatieve handelingen btw verschuldigd zijn.

Een derde belangrijke gebeurtenis die onderbelicht is gebleven, is dat door intensief en

onvermoeid lobbyen van de twee psychiaters in het bestuur, de Vereniging voor Psychiatrie en het Nederlands Instituut voor Psychologen zich kritisch hebben opgesteld ten aanzien van 'psychokwak'. De Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en het NIP hebben op hun sites expliciet afstand genomen van 'psychokwak'.

Last but not least, er is een duidelijke tendens waarneembaar bij zorgverzekeraars om zich kritischer op te stellen ten aanzien van alternatieve behandelwijzen.

Frits van Dam

VERSLAG REDACTEUR NEDERLANDS TIJDSCHRIFT TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Terwijl in deze tijd de digitalisering van allerhande soorten drukwerk exponentieel toeneemt wat tot gevolg heeft dat de papieren oplage van talloze bladen en kranten (*Elsevier*, *De Telegraaf*, *NRC Handelsblad*) en wetenschappelijke tijdschriften in binnen- (*Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*) en buitenland (*The Lancet*, *Nature*) schrikbarend afkalt, waarbij opvalt dat in de meeste gevallen de digitale inhaalslag voorlopig niet in staat blijkt de neergang van genoemde periodieken (of ze nu in papieren of in elektronische vorm verschijnen) een halt toe te roepen, mag het *Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij* zich verheugen in een (geringe) oplagestijging. Dat laatste is mede te danken aan de onvermoeibare scribent Cees Renckens wiens invloed op de teloorgang van de kwakzalverij in Nederland het best kan worden vergeleken met die van I.F. Stone op de Amerikaanse binnenlandse en buitenlandse politiek in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw. Stones eenmanstijdschrift *I.F. Stone's Weekly* (in hoogtijdagen 70.000 abonnees) gold lange tijd als invloedrijkste blad in de Verenigde Staten.

Voorts is het verheugend te melden dat de productiekosten vergeleken met voorgaande jaren niet of nagenoeg niet zijn gestegen.

Bert van Dien

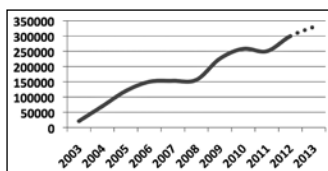
VERSLAG VAN DE WEBREDACTEUR

Ook het afgelopen jaar is het weer goed gegaan met de website van de Vereniging. De hoeveelheid unieke bezoekers (het aantal verschillende

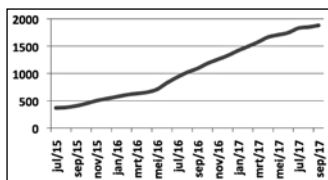


De webredacteur

personen dat in een bepaalde periode een site bezoekt) steeg van ongeveer 21.000 in 2003 naar meer dan 300.000 in 2013. Sinds 2007 heeft onze website meer dan 1,4 miljoen unieke bezoekers gehad en zijn er meer dan 4 miljoen pagina's van onze website weergegeven. Het bereik van de website blijft dus over de jaren fraai toenemen.



Hoeveelheid unieke bezoekers www.kwakzalverij.nl



Hoeveelheid volgers op Twitter

De Vereniging is verder met name actief op Twitter. We hebben inmiddels bijna 2000 volgers en er zijn meer dan 2500 Twitter-berichten verstuurd. Met Twitter kunnen we snel mensen bereiken en meer aandacht voor onze website genereren. Met één berichtje worden 2000 mensen geattendeerd op een nieuw artikel op onze website!

De hoeveelheid berichten neemt snel toe. Verder hebben we ook pagina's op Facebook en LinkedIn die langzaam meer gebruikt gaan worden.

Martijn Ter Borg

VERSLAG VAN DE PENNINGMEESTER



De penningmeester

In het afgelopen boekjaar september 2012 tot en met augustus 2013 is ongeveer evenveel ontvangen als is uitgegeven, conform de begroting. De juridische kosten waren, evenals het jaar daarvoor, aanzienlijk hoger dan begroot. Hiertegenover stonden meevallers zoals de kosten van het symposium die lager waren dan begroot (geen reis- en verblijfkosten).

Voor het eerst werd voor deelname aan het symposium een bijdrage gevraagd. De overige inkomsten van de Vereniging bestaan vrijwel uitsluitend uit contributies en donaties. Het aandeel van de donaties is de afgelopen jaren geleidelijk minder geworden.

De Vereniging wordt niet gesponsord en ontvangt geen bijdrage van organisaties of bedrijven.

Enkele jaren geleden is de Steunstichting Kwakzalverij opgericht om de financiële gevolgen van kostbare, vaak langdurige juridische procedures op te vangen. De Steunstichting is de afgelopen jaren gevoed met overschotten van de Vereniging en heeft op dit moment voldoende middelen. Alhoewel wel begroot, hoefde de vereniging het afgelopen jaar geen beroep te doen op de Steunstichting. De Steunstichting zal de Vereniging, indien nodig, wel geld voorschieten om de kosten van de overdracht van het omvangrijke archief van de Vereniging naar het Rijksarchief te dekken.

De begroting 2013-14 is sluitend, uitgaande van een realistisch raming van uitgaven en een voorzichtig raming van de inkomsten.

De leden van de kascommissie, bestaande uit de heren D. Groothuis en A. Vermeulen, hebben de jaarrekening over september 2012 tot en met augustus 2013 onderzocht. Op hun advies heeft de vergadering de penningmeester decharge verleend voor de jaarrekening.



De kascommissie

Tot slot: indien leden behoefte hebben aan een meer gedetailleerde inzage in de financiële stukken van de vereniging, kunnen zij contact opnemen met de penningmeester. ●

Rob Giebels

Afscheid Rob Koene

VtdK-bestuurslid prof. dr. R.A.P. Koene stelde zich niet meer herkiesbaar en trad af tijdens de jaarvergadering. Hij werd toegesproken door Renckens.



Rob Koene met kostbaar kleinood

'Beste Rob,

De voorzitter heeft mij de eer gegund je toe te spreken nu je bent afgetreden als bestuurslid van onze mooie Vereniging. Je bent van 2002 tot heden bestuurslid geweest en je was een eminent bestuurslid. Groot en talrijk zijn je verdiensten geweest en ik wil er een aantal opsommen in min of meer chronologische volgorde en puntsgewijs.

1. Je eerste vermelding in het toen nog Actieblad tegen de Kwakzalverij dateert van november 1995. Je had je enkele maanden tevoren krachtig en zeer kritisch uitgelaten over de perfide activiteiten van een aan je ziekenhuis verbonden anesthesist, Kho, die in 1991 gepromoveerd was op de acupunctuur als pijnbestrijding. Kho werd in die tijd nogal verheerlijkt en mocht zelfs een overzichtsartikel in het *NTvG* schrijven over de Chinese naaldvakken. Veel van jouw collega-specialisten legden zich neer bij die malligheid, maar jij was kwaad omdat Kho buiten alle protocollen om en zonder jouw toestemming acupunctuur gaf tijdens operaties waarbij een nier werd geïmplanteerd. Ik citeer je ingezonden brief in de *Radbode* van juli 1995: 'Wij vinden het merkwaardig dat een behandeling die gebaseerd is op een absurde theorie en die wetenschappelijk onvoldoende

onderbouwd is, zomaar in ons ziekenhuis kan binnensluipen.' Kho reageerde als door een adde gebeten en meende een artikel van jou uit 1987 te moeten aanvallen.

2. In 2001 ging je met emeritaat en trad je af als hoofd van de afdeling Nierziekten van het Nijmeegse academisch ziekenhuis. In je afscheidsoratie besteedde je veel aandacht aan de gevaren van kwakzalverij en daaruit bleek dat je nog niets van je afkeer van de alternatieve geneeskunde kwijt was.

3. Wij vroegen je om toe te treden tot ons bestuur en je stemde dadelijk in. Dat was 2002.

4. Je werd een trouw bezoeker van de tweemaandelijks bestuursvergaderingen en dat lijkt minder vreemd dan het is. De afstand van Amsterdam naar Nijmegen is aanzienlijk en je reisde altijd met het openbaar vervoer. De meeste bestuursleden wonen dichterbij en hebben het gemakkelijker. We hebben bestuursleden gehad die – ver weg van Amsterdam wonend – het minder lang volhielden dan jij.

5. In 2002 organiseerde je een PAOG-cursus over omgaan met alternatieve behandelmethoden in Nijmegen met zeer goede sprekers. De opkomst viel helaas tegen.

6. Ook in 2002 zochten wij naar een nieuwe naam voor ons tijdschrift, dat vroeger ooit

Maandblad tegen de Kwakzalverij had geheten en sinds 1980 *Actieblad tegen de Kwakzalverij* heette. Van die typische jaren 80 naam wilden we af en wij overwogen het lelijke 'Kwartaalblad' en er waren meer slecht klinkende ideeën totdat jij met de even eenvoudige als briljante naam *Nederlands Tijdschrift tegen de Kwakzalverij* kwam en die werd direct de beste gevonden.

7. Je werd actief voor onze website. Niet direct voor de hand liggend voor een gepensioneerde professor, een categorie waarvan menigeen toen nog uitsluitend met een vulpen schreef. Met Lars en Stacey als webmasters en als opvolger van website-pionier Kees van der Smagt heb je de website gemaakt tot een zeer goed bezochte site, die voor ons contact met de burger, de journalistiek, de leden etc. van niet te onderschatten belang is. Je bent zeven jaar hoofdredacteur van de website geweest totdat je die functie overdroeg aan Martijn ter Borg. Dat hoofdredacteurschap is erg veel werk geweest, dat vrijwel onzichtbaar is voor de buitenwereld, maar veel precisie eiste en veel slavenwerk met zich meebracht. De stukken werden niet altijd even pasklaar aan geleverd en je liefde voor correct Nederlands kostte je nog meer tijd, maar kwam onze site zeer ten goede. In elk stuk vond je wel iets dat taalkundig beter kon.

8. Als kwakzalvers zich op het terrein van jouw medische expertise begaven, hadden zij het heel erg zuur. Twee voorbeelden kan ik noemen. Nefrologen weten veel van immunologie en toen een Amsterdamse ACTA-professor en tandarts een niet-gevalideerde bloedtest ging gebruiken om de ziekmakende werking van amalgaamvullingen te bewijzen toen klom jij in de pen en schreef een afdoend artikel in het *NTvG*. Van de MELISA-test wordt sindsdien niet veel meer vernomen. Iets dergelijks overkwam de hardnekkig kwakzalvende Kees Boegem, die eerst furore maakte met een eigen brandzalf en later zouttherapie tegen kanker propageerde. Op de website schreef je in 2006 een stuk waarin je precies tot op het aantal mmol per liter uitrekende hoe gevaarlijk een dergelijke zoutbelasting voor het lichaam kan zijn en tot welke ondragelijke dorst die zou leiden. Boegem: weer een slachtoffer van jouw deskundigheid.

9. Veel werk heb je ook verricht aan het digitaliseren van alle jaargangen van het verenigingstijdschrift vanaf de oprichting in 1880.

Dat heeft erg veel tijd en inspanning gekost, maar het resultaat ervan is onder andere dat onderzoekers het blad nu met zoektermen kunnen doornemen en dat heeft al tot een alleraardigst historisch artikel in het laatste *NTdK* geleid.

10. Ik kan doorgaan, Rob, maar heb de voorzitter beloofd mijn laudatie en dankbetuiging tot een tiental punten te beperken. Ik heb dus een keuze moeten maken. Je laatste verdienste was dat je al een paar jaar geleden wees op het belang van Twitter. Je maakte een twitter-account aan van onze Vereniging en bemerkte tot je ergernis dat je medebestuurders maar erg traag volgden en nauwelijks tweetjes schreven. Dat is nu inmiddels veranderd, maar jij had met vooruitziende blik het belang van Twitter weer eens goed ingeschat.

Ik ben door mijn tien punten heen, voorzitter, maar op het gevaar af dat ik word afgehamerd moet ik toch nog één onderwerp noemen waarmee Rob zich ook zeer verdienstelijk heeft gemaakt en dat is zijn lidmaatschap van de jury van de Meester Kackadorisprijs. Vanaf de instelling van de prijs zat je erbij en je wijsheid en relativiseringsvermogen hebben er zeker toe bijgedragen dat het elk jaar weer mooie lijstjes waren en ook dat het de Vereniging - op een uitzondering na (Maes) - nooit een rechtszaak heeft opgeleverd.

Beste Rob, je schreef recent aan een lid van onze Vereniging, dat je nog van heel vroeger kende: "Ik ben na mijn pensioen in 2001 in de kwakzalverij gedoken. Een fantastische en verbazingwekkende wereld! Ik ben een jaar of zeven hoofdredacteur van de website geweest. Een behoorlijk drukke baan. Nu heb ik dat afge-stoten, maar zit ik wel nog in het bestuur".

Dat laatste kun je vanaf nu niet meer zeggen, maar je prestaties leven voort en je zult onze activiteiten zeker blijven volgen. Namens de Nederlandse burger dank ik je voor alles wat je in de strijd tegen de kwakzalverij hebt gedaan en namens mijn medebestuurders en ongetwijfeld ook namens alle VtdK-leden: dank voor je inzet en veel dank voor je vriendschap.

Ik denk dat de voorzitter je nog iets gaat aanbieden.'

Koene ontving ter herinnering aan zijn jaren als bestuurslid een fraai kristallen sieraad. Hier-na klonk er voor de zichtbaar ontroerde Koene een langdurig applaus van de zaal. ●

Jaarrede 2013

C.N.M. Renckens

**Mijn kwart eeuw in de kwakzalverijbestrijding
Een terugblik op de periode 1988-2013**



Lezing erevoorzitter

Hendrik Wijdeveld ('s-Gravenhage, 4 oktober 1885 – Nijmegen, 20 februari 1987) was een beroemd Nederlands architect en grafisch ontwerper. Toen hij in 1985 zijn honderdste verjaardag vierde publiceerde hij een autobiografie, getiteld *Mijn eerste eeuw*. In die geest wil ik vandaag met u terugblikken op de laatste 25 jaar, want hoewel ik mij al in 1980 als lid aanmeldde bij onze Vereniging, was het jaar 1988 voor mij en de kwakzalverij een heel bijzonder jaar. Voor mij persoonlijk omdat ik in maart van dat jaar het voorzitterschap van de VtdK op mij nam,

maar ook nog vanwege twee andere gebeurtenissen: het overlijden van Cornelis Moerman in augustus (die door onze Vereniging in 2000 zou worden uitgeroepen tot de Grootste Kwakzalver van de Twintigste Eeuw) en het magistrale artikel van Van der Smagt, destijds een onbekend Bilts huisarts en later VtdK-bestuurslid, die in oktober een zeer geruchtmakend artikel tegen de alsmaar populairder wordende alternatieve geneeskunde publiceerde.

Ik wil in het bestek van mijn voordracht allereerst wat vertellen over de levensloop van Moerman, daarna een aantal cijfers en statistie-

ken presenteren, waaruit zal blijken hoe het met de omvang van de kwakzalverij in ons land sinds 1988 is gegaan en dan – na een uitstapje, naar de vraag of de indruk dat er erg veel Chinese artsen in ons land acupunctuur bedrijven juist is – de huidige stand van zaken samenvatten.

LEVENSLLOOP MOERMAN

Op de dag waarop Moerman 25 jaar eerder overleed publiceerde ik een (door de redactie ingekort) opiniestuk over zijn betekenis in Trouw, dat elders in dit blad in zijn volledige vorm te lezen is. Ik verwijs derhalve daarnaar, maar wil u in deze causerie een aantal saillante details uit zijn leven vertellen die ik ontleen aan zijn in 2011 door de Vlaardingse historicus Jeroen ter Brugge geschreven biografie. Deze schitterende biografie is nog verkrijgbaar bij www.hvv-vlaardingen.nl en kost slechts € 20,-. Het eerste exemplaar van deze in het Jaarboek van de Vlaardingse Historische Vereniging verschenen biografie werd in november 2011 in ontvangst genomen door prof.dr. W.Th.M. Frijhoff, emeritus hoogleraar Moderne Geschiedenis aan de VU. Diens naam is mij goed bekend door zijn bijdragen aan de helaas ter ziele gegane studiegroep ‘Hekserij en toverij in Nederland’, die met andere namen als Gijswijt-Hofstra, Willem de Blécourt, Frank Huisman en Ineke van Wetering in de jaren ‘80 en ‘90 prachtige artikelen en boeken publiceerden over kwakzalverij, volksgeneeskunde en bijgeloof. De werkgroep was multidisciplinair en telde historici, antropologen en volkskundigen in de gelederen en ik bewonderde hen zeer. Met extra aandacht las ik daarom Frijhoffs toespraak bij de lancering van Moerman-biografie. Ik geef u daaruit een eerste citaat:

‘Moerman was een man met een moeilijk karakter, een buitenbeentje onder zijn collega’s, een onorthodoxe practicus in zijn vakgebied, een holist met, zacht gezegd, soms vreemde ideeën over God, religie en de wereld, bij gelegenheid een Jodenhater en op het verkeerde moment een Duitsersvriend, en tenslotte bij nogal wat gelegenheden een *pain in the ass* voor zijn familieleden en een steen des aanstoets voor zijn echtgenote, die overigens ook niet van alle smetten vrij te pleiten was. En toch: velen droegen hem op handen en hadden baat bij zijn manier van behandelen, zonder dat



De kleine Cornelis rond 1900 (Stadsarchief Vlaardingen (SAV))

ze zich bekommerden om het soms dubbelzinnige oordeel van de wetenschap. Want ook daar doemen weer conflicten op. Een groot wetenschapper als de dubbele Nobelprijswinnaar Linus Pauling beseftte dat geneeskunde, als praktische wetenschap, heel best gebaat kon zijn bij de empirische methode van dokter Moerman, terwijl de gevestigde orde van de Nederlandse medici en vooral de rechtlijnige rationalisten uit de Vereniging tegen de Kwakzalverij hem het liefst op het schavot wilden brengen.’

Moerman (1893-1988) werd geboren in Vlaardingen in een welgestelde familie van boeren en ingenieurs. Hij bezocht de HBS van 1907-1913 en doubleerde er dus eenmaal. In 1981 studeerde hij een jaar diergeneeskunde te Utrecht, maar dat beviel hem niet. Hij vervulde de militaire dienst van 1913 tot 1919 en besloot toen toch af te zien van een militaire loopbaan.

In 1919 begon hij aan de studie geneeskunde, die destijds vijf jaar duurde. Eerst in 1930 zou hij zijn artsdiploma behalen. Moerman zakte voortdurend voor zijn examens en kwam daarover in conflict met de hoogleraren. Hij maakte in die jaren verschillende zenuwinzinkingen door en onderbrak zijn studie soms om zijn va-



Cornelis Moerman als (reserve) tweede luitenant van het regiment jagers, circa 1916 (SAV)

der op de boerderij te helpen. Hij ontzag zich dan niet om in Vlaardingen door de plaatselijke huisartsen gestelde diagnoses te betwifelen of hun beleid te kritiseren. Hij vestigde zich in 1930 in Vlaardingen en werd apotheekhoudend huisarts. De relatie met de andere huisartsen

was van het begin af slecht en samenwerken was er niet bij. Moerman ging nooit op vakantie en leefde sober. De enige luxe die hij zich permitteerde waren dure Amerikaanse auto's en zijn steeds onberispelijke pakken. In 1940 werd hij na de Duitse inval als staatsgevaarlijk gearresteerd, omdat zijn pro-Duitse ideeën algemeen bekend waren. Na de bevrijding was hij om diezelfde reden ruim een maand geïnterneerd en moest zich nadien nog lange tijd bij de politie melden. Hij werd in die periode ook psychiatrisch onderzocht en de hem onderzoekende arts constateerde een 'paranoïde instelling, een gemis aan werkelijkheidsbesef en een sterke zelfoverschatting'. Veroordeeld werd hij niet en lid van de NSB is hij niet geweest. In zijn studententijd schreef hij ook nog een 400 pagina's tellend boek over het Christendom en dat boek bevat talrijke antisemitische uitlatingen en bewondering voor het Arische ras. Hij schreef dit volgens de biograaf zeer warrige boek na een ingeving in een droom, waarin de apostelen Judas en Paulus zich tot hem wendden.

De vrijgezel Moerman trad in 1939 op de leeftijd van 46 jaar in het huwelijk, welk huwelijk slechts drie jaar zou duren. Toen verliet zijn vrouw hem omdat ze zijn kritiek op haar vriendschap met joodse vriendinnen niet meer accepteerde.

In de jaren '30 en '40 doet Moerman proeven met postduiven en meent op grond daarvan een dieet te hebben gevonden dat kanker kan voor-



Moerman en Meinsma in discussie (SAV)



Moerman geridderd tot het 'Witte Schaap' door de Prins Carnaval van de Vlaardingse carnavalsvereniging De Leutloggers, 1979 (SAV)

komen en genezen. Publicaties die hij hierover aan medische tijdschriften aanbood werden afgewezen en Moerman vermoedde een complot tegen zijn persoon. Eind jaren '40 kwam Moerman met een in eigen beheer uitgegeven boekje *Cancer, post tenebra lux* en geleidelijk kreeg zijn geneeswijze enige bekendheid, ook al omdat hij in de talrijke rechtszaken die hij met de gemeente Vlaardingse uitvocht (over onteigeningen en de aanleg van wegen op het familielandgoed Hoogstad) steeds wees op de bedreiging ervan voor zijn duiven, waarmee belangrijke medisch onderzoek werd verricht en die niet verhuisd mochten worden. In diezelfde periode krijgt Moerman al bezoek van de Inspectie, die hem als kwakzalver betitelt. De politiek geeft Moerman het voordeel van de twijfel en een aantal beweerde wondergenezingen wordt onderzocht, waarbij geen onverklaarde genezingen worden gevonden. Moermans huisartsenpraktijk is aan het verlopen en vanaf de jaren '50 doet hij weinig anders meer dan kankerpatiënten behandelen, die dan vanuit het hele land naar hem toekomen. Eenmaal wordt hij veroordeeld door het medisch tuchtcollege (een boete van duizend gulden), maar in 1955 komt zijn echte doorbraak als er een juichend artikel over

zijn methode en haar successen in *De Typhoon* verschijnt. De VtdK blijft hem fel aanvallen en voorzitter A.N.P. de Groot, die Moermans dieet als duivenvoer betitelde, wordt in 1975 veroordeeld tot een rectificatie. De politiek blijft hem steunen en de Tweede Kamer neemt in 1979 unaniem de motie Borgman-Lansink-Terpstra aan, die opnieuw – inmiddels voor de vierde maal – wetenschappelijk onderzoek naar Moermans geneeswijze eist. Die motie zou uiteindelijk na veel vertraging leiden tot een rapport in 1991, waarin wederom nauwelijks genezingen als gevolg van de Moermanmethode werden gevonden. Moerman was destijds al zwaar onder vuur gekomen nadat het weekblad *Hervormd Nederland* in 1988 de antisemitische passages uit zijn 'theologische boeken' publiceerde en een vraaggesprek met Moerman had. De gemeente Vlaardingse die haar zoon al had geëerd met een straatnaam, maakte dat snel ongedaan. Ook de plannen voor een Moermanmuseum in het Hoogstadcomplex waar Moerman geboren was en gepraktiseerd had waren daarmee ook van de baan. Die vernoeming van een straat naar hem was grootmoedig geweest, want Moerman had zich in talrijke rechtszaken als een ware querulant verzet tegen bestemmingsplannen, daarbij advocaten die hem adviseerden de procedure te staken meteen ontslaand en dan met weer een volgende de strijd voort te zetten. De kettingroker Moerman overleed, al licht gede menteerd, op 27 augustus aan de gevolgen van een beroerte.

Dames en heren, u en ik zien in deze loopbaan slechts een door ernstige psychopathologie gehinderde levensloop, die tot een zeer gemankeeerde beroepsuitoefening heeft geleid. Maar wat zegt nu een onpartijdig intellectueel als Frijhoff hier vervolgens over?

'Moerman was een controversieel figuur, maar de geschiedschrijving leeft nu eenmaal van controverses, en onze herinneringscultuur wordt nooit zo efficiënt geactiveerd als bij ruzies en conflicten. Controversiële figuren fascineren: ze laten iets zien van de echte problemen en issues van hun tijd, en dat geldt ook voor Moerman.' En:

'Het Moermandieet dat, het moet gezegd, in wezen nauwelijks afwijkt van wat anno 2011 door andere succesvolle artsen en auteurs wordt aangeprezen om de afweermechanismen bij kanker te versterken. Moerman liep daarin

op velen vooruit, maar helaas maakten zijn gebrek aan sociale vaardigheden en zijn zelfgekozen isolement dat hij zijn claims niet wist te legitimeren bij zijn beroepsgroep.’ (...)

‘Hij heeft hen hoop en soms een stukje geluk geschonken.’

Onwaarschijnlijk milde woorden over deze man, die natuurlijk nimmer een artsdiploma had mogen behalen en die zijn medische tijdgenoten en vakbroeders herhaaldelijk op stuitende manier beledigde. En hoe verontrustend dat Frijhoff, een man met brede visie en historische kennis, die normaliter een bezonken oordeel heeft, dat gewoon niet ziet.

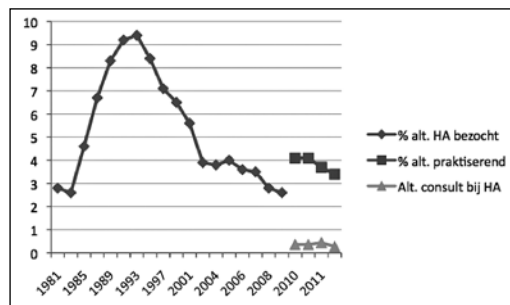
DE ONTWIKKELING VAN DE KWAKZALVERIJ SINDS 1988

Huisarts Kees van der Smagt werd in 1988 woordvoerder van het toenemend aantal artsen en KNMG-leden dat aanstoot nam aan de forse groei van het alternatief genezen in die periode. Met zijn ‘Nogmaals alternatieve geneeswijzen. Een pleidooi tegen’ in *Medisch Contact* (oktober) kwam er binnen de beroepsorganisatie van artsen meer aandacht voor de gevaren, kosten en risico’s van het alternatief genezen en een ware lawine aan steunbetuigingen - daarvoor en daarna nimmer meer vertoond op die schaal - dwong de KNMG tot een aanscherping van haar gedragsregels over niet-reguliere geneeswijzen. De affaire-van der Smagt is u welbekend en hen die de details ervan niet kennen moge ik verwijzen naar mijn boek *Kwakzalvers op kaliloog*, waarin ik die affaire beschreef. Hij leidde tot nieuwe gedragsregels, die in 1991 werden aangenomen. Van der Smagt schreef zijn artikel in een periode waarin het aantal (ook) alternatief praktiserende huisartsen was gestegen van 2,5% in 1981 tot 6% in 1988 en het bezoek aan andere alternatieve genezers was in dezelfde periode toegenomen van 3,8% naar 5,0%. Ook het aantal leden van alternatieve artsenclubs als die van de homeopaten en acupuncturisten steeg in die tijd onrustbarend.

De groei van de alternatieve sector zou nog doorgaan tot zij in 1993 een plateau bereikte en zonder overdrijving kan dat laatste grotendeels worden toegeschreven aan het fraaie *MC*-artikel van Van der Smagt, later versterkt door de activiteiten van onze Vereniging met in 1989 zijn toetreding tot ons bestuur. Een

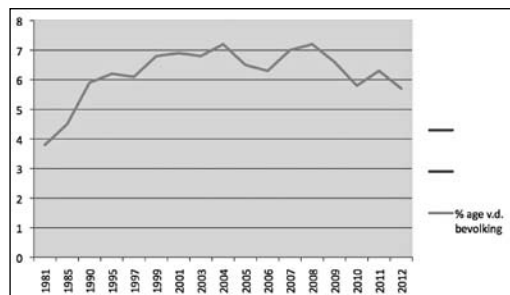
tweede gebeurtenis die voor de alternatieve sector zeer nadelig heeft uitgepakt is de dood van Sylvia Millecam geweest. Zij had ruim 30 alternatieve genezers geraadpleegd voor haar borstkanker en overleed in 2001 na een gruwelijk sterfbed. De IGZ greep deze casus aan als ‘voorbeeld-casus’ en bracht in 2004 een gedetailleerd rapport uit met aanbevelingen voor de politiek. De namen van Kingma en Westerouwen van Meeteren zijn onlosmakelijk verbonden met dat buitengewoon educatieve rapport en aan de tucht- en strafrechtelijke vervolging, die diverse kwakzalvers ten deel viel. Anno 2013 is zowel de publieke opinie als het politieke klimaat behoorlijk afkerig van alternatieve geneeswijzen, hoewel we er nog niet zien.

Enkele statistieken



Figuur 1. CBS-gegevens.

Tot 2010: heeft u uw (alternatieve) huisarts bezocht? Na 2010: doet uw huisarts aan alternatieve geneeskunde? En: heeft u bij uw huisarts een alternatieve behandeling ondergaan? In 2012 heeft nog 3,4% van de ondervraagden een alternatief huisarts, maar slechts 0,27% onderging bij hem/haar een alternatieve behandeling.



Figuur 2. Percentage van de bevolking dat een alternatieve hulpverlener, niet de eigen huisarts, bezocht.

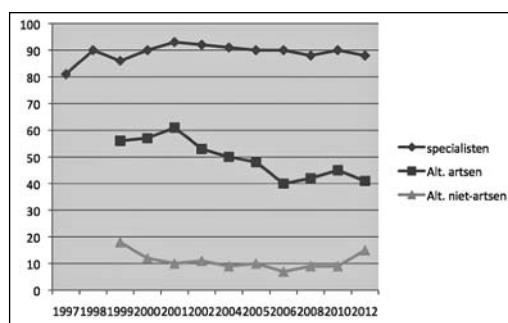
Opleidingsniveaus:	1985	1990	1996	2000	2001	2010	2012
Lager onderwijs	4,7	3,4	4,1	5,4	5,1	3,6	3,1
Mavo, lbo	4,6	6,1	5,6	6,0	6,7	4,9	5,4
Havo, vwo	5,4	7,5	6,8	7,0	8,3	7,3	6,2
Hbo, universiteit	6,1	6,4	8,9	8,2	8,9	7,95	9,1
Hbo						7,8	9,7
Universiteit						8,1	8,5

Tabel. Percentage raadplegers van alternatieve genezers (excl. de eigen huisarts) naar hoogst genoten opleiding. Bron: CBS. De verklaring van dit op het eerste gezicht opvallende gegeven moet zijn dat de hoger opgeleide over het algemeen over meer financiële middelen zullen beschikken om een avontuurtje aan te gaan en ten tweede speelt vermoedelijk een wat kritischer houding t.o.v. de reguliere geneeskunde en haar neveneffecten een rol. Het NIVEL ondervraagt regelmatig een cohort van onze bevolking over hun vertrouwen in diverse hulpverleners. Zij geven die percentages weer in de Vertrouwensbarometer en gevraagd naar die beroepsgroepen waarin met vertrouwen of veel vertrouwen had, kwamen daaruit de hier vermelde resultaten.

Dat percentage bedroeg in 2012 nog maar 5,7% en we moeten bijna 25 jaar teruggaan om zo'n laag percentage te vinden.

Als kleine zijstap wil ik u hier wijzen op het persbericht dat de AVIG (artsen voor homeopathie en natuurgeneeskunde) op 18 september verspreidden n.a.v. hun proces tegen de staat over de btw-heffing. Om indruk te maken beweerde men brutaalweg dat in 2009 9,2% van de Nederlandse bevolking een alternatieve genezer bezocht. Dat misleidende cijfer was het resultaat van optelling van het aantal consulten buiten de huisarts (6,6%) en de bezoeken aan de eigen alternatieve huisarts (2,6%). Wij weten echter dat er bij consulten bij de eigen alternatieve huisarts in minder dan 10% sprake is van een alternatieve behandeling. Meestal gaat het om de pil, de bloeddruk, een verwijzing etc. De VtdK gaf als reactie op het AVIG-persbericht de correcte cijfers en bracht deze ook ter kennis van de landsadvocaat. In 2012 onderging 5,7% aan alternatief consult niet bij de huisarts en 0,27% zo'n consult bij de eigen huisarts. Tegenover dus minder dan 6%. Heel wat minder dan de 9,2% van de AVIG en ik vraag mij in gemoede af waarom die kwakzalvers toch altijd zo liegen.

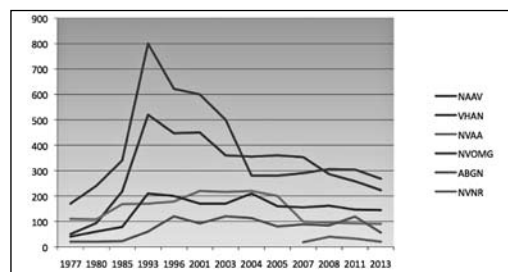
Ongewijzigd is intussen het vele verrassende fenomeen dat hoger opgeleiden vaker naar een kwakzalver gaan dan mensen met een lager opleidingsniveau (zie de tabel).



Figuur 3. Vertrouwen in specialisten/huisartsen en resp. alternatieve artsen en alternatieven zonder artsdiploma.

Het vertrouwen in gewone artsen is al jaren rond de 90%, dat in alternatieve artsen daalde van 61% naar thans 41% en de niet-artsen genieten nog altijd bij 15% van de bevolking vertrouwen. Het blijft voor de patiënt vaak lastig een kwakzalver te herkennen.

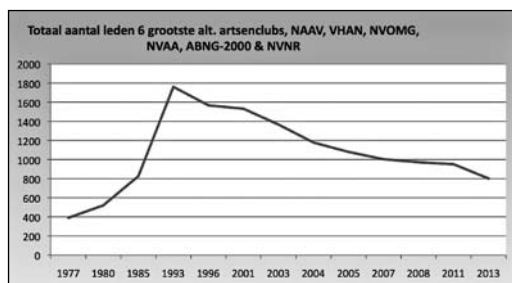
Flink geholpen door het archief van skepticus Nienhuys, die mij ook hielp met het actualiseren van de cijfers, kan ik u iets laten zien van de ontwikkeling van de kwakzalverij binnen de medische beroepsgroep.



Figuur 4. Ledenaantallen zes belangrijkste alt. artsenclubs.

In volgorde van grootte (2013) zijn er 268 acupuncturisten, 223 homeopaten, 144 manuelen en orthomaneuelen, 90 antroposofische artsen, 56 natuurgeneeskundigen en 20 neurale therapeuten.

Opgeteld leidt dat tot deze curve:



Figuur 5. Gezamenlijk ledental van de zes grootste alternatieve artsenclubs.

Naast de websites van deze verenigingen vormen het *Geneeskundig Adresboek* (GA) en het archief van Nienhuys een bron van gegevens en die bijeengenomen komen wij tot de conclusie dat er plm. 913 georganiseerden alt. artsen zijn (ruim 100 zitten nog in kleinere clubs zoals de orthomoleculairen, andere acupunctuurclubs dan de NAAV, chiropractorenclubs en Moerman (ANTTT) artsen). Daarnaast zijn er nog circa 500 niet-georganiseerden. De laatste groep lijkt aanzienlijk minder actief of al gepensioneerd. In het GA van 2011 vonden wij maar 518 alternatieve artsen en 914 stonden daar niet in. Afgezet tegen het totaal aantal BIG-geregistreerde artsen is het percentage alternatieve artsen nog sterker gedaald dan de absolute aantallen laten zien (figuur 5). In 2000 waren er 44.000 geregistreerde artsen en nog 1532 georganiseerde alternatieven d.w.z. 3,4%, terwijl er in 2012 65.000 artsen waren, waarvan nog maar 801 georganiseerde alternatieven dat wil zeggen 1,2%. Zeer verheugende cijfers!

De voorzitter van de NAAV is mevrouw Oei-Tan, de eerste winnaar van de Pruimenbloesemprijs is K.S.A.E. Liem, de bekendste tandarts-acupuncturist is Bong en de voorzitter van de wetenschapscommissie van de NAAV is Dijkhorst-Oei, internist. Allemaal van Chinese afkomst! Dit bracht mij tot de vraag of een Chinese afkomst soms leidt tot een kritiekloze houding ten opzichte van de Chinese kwakzalverij. Hebben zij op de snijzaal soms niet goed opgelet? Daar zijn immers geen meridianen aange-

troffen en evenmin acupunctuurpunten, maar waarom zouden uitgerekend Chinese studenten hier steken laten vallen? In het GA heeft 2% van de erin opgenomen artsen een Chinese achternaam, van wie 3,5% acupunctuur bedrijft. Van de artsen met een Nederlandse achternaam beoefent 0,46% de Chinese geneeskunst. Dit leidt tot een RR (relatief risico) dat een arts met een Chinese afkomst zich bezondigt aan acupunctuur 7,7 is! Ik zal niet ingaan op de oorzaken hiervan, maar constateer dat van alle Chinese artsen maar liefst 96,5% zich beperkt tot de reguliere geneeskunde.

CONCLUSIES

- Het aantal alternatief praktiserende artsen neemt gestaag af sinds 1993, zowel in absolute zin als nog sterker procentueel.
- Het aantal consulten bij alterneuten, anders dan de eigen huisarts, is lange tijd stabiel tussen de 6 en 7%, maar lijkt nu te dalen (2012: 5,7%)
- Het aantal huisartsen dat een alternatieve geneeswijze beoefent is plm. 3,4%, maar slechts 0,27% van de burgers onderging in 2012 bij zijn alternatieve huisarts ook een alternatieve behandeling. (d.w.z. bij 1:9 consulten).
- Kwakzalvers overdrijven systematisch hun populariteit. Die neemt echter duidelijk af. Toch is er geen reden voor zelfgenoegzaamheid, want:
 - 41% van de bevolking vertrouwt alternatieve artsen
 - 15% van de bevolking vertrouwt alterneuten zonder artsdiploma
 - Een consortium van zorgverzekeraars maakt een register van 'erkende kwakzalvers', die kunnen declareren bij de aanvullende verzekeringen
 - Het reeds in de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerp Kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz) registreert alternatieve genezers en erkent hun eigen geschillencommissies. ●

De Meester Kackadorisprijs 2013 gaat naar de zorgverzekeraars VGZ, ONVZ, Achmea, Menzis en CZ

Voorafgaande aan het symposium van 5 oktober 2013 werd de Meester Kackadorisprijs 2013 toegekend aan het samenwerkingsverband van VGZ, ONVZ, Achmea, Menzis en CZ. Juryvoorzitter mr. Th.J. Douma sprak mede namens de juryleden prof. dr. R.A.P. Koene en dr. C.N.M. Renckens toen hij de uitverkiezing met redenen omkleedde.

Prijs



Dames en heren,

Het moment is aangebroken waarop ik het voorrecht heb om het juryrapport van de elfde Meester Kackadorisprijs openbaar te maken. Het nut van de prijs staat niet ter discussie, hoewel in ons land de alternatieve geneeskunde op zijn retour is en zowel bij het publiek als in de politiek aan sympathie en erkenning verliest. Het blijft nodig mensen en instellingen op deze wat hardhandige wijze op de schadelijke consequenties van hun handelen te wijzen.

Tot wellicht de meest verrassende kandidaten behoorde het hoofd van de afdeling huisartsgeneeskunde van de Vrije Universiteit, **professor Van der Horst**. Het toelaten van alternatieve artsen als opleider van huisartsen en co-assistenten getuigt van een grote nonchalance in het denken over de schadelijkheid en acollegialiteit van dergelijke artsen. De jury weet niet om hoeveel alternatief werkzame huisartsopleiders het gaat, maar vermoedelijk is het aantal gering. In de genomineerde Van der Horst wil de jury ook andere universitaire huisartseninstituten attenderen op de onwenselijkheid van het inschakelen van huisartsen, die tevens parttime kwakzalver zijn. Dat zij ditmaal werd genomineerd hing ook nog samen met haar optreden in het Comité van Aanbeveling van een sterk



Juryvoorzitter, diploma en VtdK-voorzitter

pro-alternatief congres vorig jaar over de zogenaamde 'integrative medicine'.

Reeds in 2010 vroeg onze Vereniging aandacht voor de fiscale bevoordeling van alternatieve clubs in het kader van de ANBI-regeling voor Goede Doelen. Sindsdien is er niets veranderd en hoewel er nu een verscherping van het toezicht op de ANBI's is aangekondigd, blijft de jury verontwaardigd over het feit dat er te midden van kerkelijke instellingen, wereldwinkels, vrijmetselaarsloges, harmonieën en fanfares, dierenbescherming, Rode Kruis-afdelingen, Oranjeverenigingen, voedselbanken en vogelopvang, een niet onaanzienlijk aantal instellingen van onverdund alternatieve snit op die lijst prijkt. Ik noem u slechts de verenigingen ter bevordering van alternatieve geneeswijzen als homeopathie, acupunctuur, niet-toxische kankertherapie, reiki, ecologische gezondheidszorg en winti-geneeskunst, gebedsgenezing volgens Maasbach, Jomanda's *World Children*, laetrile tegen kanker. Ook Lourdesbedevaarten en NLP

(neurolingüïstisch programmeren, in ons land populair gemaakt door Ratelband) kunnen op de ANBI-status bogen. Terwijl de Belastingdienst 21% btw heft over alternatieve geneeswijzen omdat ze geen medisch nut hebben, sponsort diezelfde dienst sympathisanten van kwakzalvers, die niets anders doen dan zinloze en niet zelden schadelijke praktijken beoefenen. De prijs zal het niet krijgen, maar de jury hoopt vurig het ANBI-team alsnog tot meer inzicht te brengen.

Nog altijd worden gezondheidsklachten toegeschreven aan de niet bestaande 'aardstralen', maar tegenwoordig hebben zich bij de ouderwetse wichelroedelopers en verkopers van beschermingskastjes een hele stoet kwakzalvers gevoegd, die de vermeende gevaren van elektromagnetische velden, Wifi, iPhones, magnetrons, hoogspanningsleidingen, babyfoons et cetera uitventen. Het ziektebeeld dat het resultaat zou zijn van blootstelling aan deze invloeden heet 'elektrostress' en zelfs het Kennisplatform Elektromagnetische Velden EMV wil zich niet rondborstig onttrekken aan deze gekte, want het blijft volhouden dat hoogspanningsleiding een extra geval van kinderleukemie in twee jaar zouden kunnen veroorzaken. Weinig wetenschappers geloven dat, maar een uitzondering wordt gevormd door genomineerde **professor Haas**, die parttime hoogleraar is in Delft en via zijn eigen bureau en publicaties het geloof in 'elektrosmog' bevordert en daarvoor dan weer uiterst alternatieve oplossingen aandraagt. De hoofdprijs ontgaat hem omdat er kwalijker kandidaten voorhanden zijn.

De naam van professor **Frits Muskiet** is voor de leden van onze Vereniging niet onbekend. Hij is een klassiek voorbeeld van de amfibie-achtigen, die zich zowel te land als ter zee bewegen. Naast een aanstelling als regulier hoogleraar pathofysiologie en klinische chemie te Groningen, gaat Muskiet zich te buiten aan steeds alternatieve denkbeelden over voeding en vitaminegebruik. Hij is een veelgevraagd spreker op alternatief-geneeskundige congressen en meldt op de RUG-website zelfs onbeschaamd dat hij docent is aan de 'basiscursus orthomoleculaire geneeskunde'. Orthomoleculaire geneeskunde, dames en heren, is een tak van sport die bij iedereen voedingsdeficiënties vaststelt en behandelt en zich niets gelegen laat liggen aan de op wetenschap gebaseerde normen van Gezondheidsraad

en Voedingsraad. Bij het grote publiek is hij onbekend gebleven en de prijs krijgt hij niet, maar juist omdat hij ook regulier hoogleraar is, adviseert de jury de Vereniging om Muskiet nauwlettend te blijven volgen. Verdere deraillering – hij ontkent een verband tussen tabaksgebruik en longkanker – wordt niet uitgesloten geacht.

Wijffels was en mogelijk is een van de invloedrijkste mensen in de Nederlandse politiek. De CDA-econoom was directeur van de Rabobank, voorzitter van de Sociaal-Economische Raad en Nederlandse bewindvoerder bij de Wereldbank in Washington. Hij was kabinetsinformatuur en plaveide in die kwaliteit de weg voor het kabinet-Balkenende IV. De inmiddels 71-jarige Wijffels heeft met zijn partijgenoten Van Agt en Lubbers gemeen, dat zij na hun actieve carrière ernstige last kregen van 'ethische krampen'. Bij Wijffels uit zich dat op twee manieren: veel nadruk op duurzaamheid en uitgesproken steun aan alternatief-geneeskundige denkbeelden en initiatieven. Zo leende hij zijn naam voor comités van aanbeveling voor congressen over 'integratieve geneeskunde', neemt hij het warhoofd Pim van Lommel van de bijna-doodervaring volstrekt serieus, trekt hij op met prinses Irene in haar Natuurcollege en staat hij niet afwijzend tegenover auteurs, die ufo's zien en daar boeken over schrijven. De invloed van Wijffels' intellectuele neergang op de praktijk van de alternatieve geneeskunde is wellicht niet zo groot en niet zo zichtbaar, maar het verontrust de jury toch zeer dat er hoog in de regionen van de vaderlandse politiek nog zulke waanideeën kunnen leven. De prijs ontgaat hem ternauwernood.

'Het CVZ ontsluit informatie over kwaliteit van zorg voor consumenten en voor partijen in de zorg', aldus schrijft het **College voor Zorgverzekeringen** op zijn eigen website en het beschouwt dit als één van haar belangrijke taken, naast onder andere het vaststellen van aard en omvang van het verzekerde zorgpakket. De publieksvoorlichting over de kwaliteit van zorg is toevertrouwd aan het RIVM, dat een website Kiesbeter maakte. Deze website kreeg reeds in 2006 en 2007 een nominatie voor de Meester Kackadorisprijs en hoewel er aanzienlijke verbeteringen zijn ingevoerd – zo is de voorlichting over iriscopie, homeopathie en megavitaminetherapie verdwenen – blijft de jury zich er hevig aan ergeren dat er voor de chiropraxie, een niet geheel ongevaarlijke en zeker nutte-

loze vorm van manuele geneeskunde, een uitzondering wordt gemaakt. Dat verwijt de jury nu maar eens aan de finale opdrachtgever, het CVZ. Het CVZ draagt immers de eindverantwoordelijkheid voor de inhoud. Overheidsvoorlichting behoort vlekkeloos te zijn en hoewel de tijd voorbij is dat de Rijksvoorlichtingsdienst via postbus 51 welwillende folders over homeopathie verspreidde – ‘Bij cholera arsenicum album gebruiken’(1991) – vormt de reclame voor chiropractie op de website een kwalijke en vieze smet op een lofwaardig initiatief. Tijdens de beraadslagingen van de jury scoorde CVZ derhalve hoog, zeer hoog.

Eén instantie echter overtrof de zorgen van de jury over gevaarlijke beïnvloeding van de publieke opinie en het is die club die dit jaar met de eer gaat strijken. Het betreft hier het samenwerkingsverband van de vijf grote zorgverzekeraars **VGZ, ONVZ, Achmea, Menzis en CZ**. Deze verzekeringsbedrijven gaan aan alternatieve genezers, die in aanmerking willen komen voor vergoeding uit de aanvullende verzekering, zwaardere eisen stellen dan in het verleden, toen lidmaatschap van kwakzalversverenigingen als die van de acupuncturisten, klassiek homeopaten, ayurvedische genezers, iriscopisten et cetera volstond. Het is goed dat de verzekeraars verlost wilden worden van die beschamende lijst van zogenaamde ‘erkende beroepsverenigingen’. Helaas kiest zij daarbij een foutieve route, mogelijk in alle naïviteit, maar dat is geen excuus. Waar de enig juiste beleidslijn zou zijn geweest om radicaal te stoppen met vergoeding van onbewezen behandelwijzen via de aanvullende fondsen, kiest men ervoor om een eigen accreditatiesysteem in het leven te roepen, dat gaat beoordelen of de kwakzalver ‘medische basiskennis en psychosociale kennis’ heeft op hbo-niveau en aldus in staat geacht kan worden om te beschikken over een functionerend pluis/niet pluis gevoel. U lacht, dames en heren, maar het is hen bloedige ernst. Het CPION (Centrum Post Initieel Onderwijs Nederland) gaat deze taak uitvoeren op basis van criteria zoals opgesteld door het aan de universiteit van Leiden gelieerde instituut PLATO. Dit Platform Opleiding, Onderwijs en Organisatie B.V. is een universitaire bv voor ‘onderwijs-ontwikkeling, advisering en onderzoek’. Bij PLATO draait het om ‘condities voor een stimulerende leer-, werk- en ontwikkelingsomgeving’, aldus

het aan de Sociale Wetenschappen gelieerde centrum. Dat een universitair instituut zich voor geld leent tot het opstellen van buitengewoon gevaarlijke criteria, die het mogelijk zouden maken om mensen zonder artsdiploma op verantwoorde wijze diagnostische vaardigheid toe te kennen, dat is een onderwerp op zich en het zou de jury een lief ding waard zijn als de Nederlandse Vereniging voor Wijsbegeerte zich actief zou gaan inspannen om aan dit zich prostituerende centrum haar pretentieuze naam te ontnemen.

Wat het CPION gaat doen en hoe snel de markt wordt overspoeld met CPION-erkende en vrolijk declarerende kwakzalvers, dat is nog niet bekend, maar de voortekenen zijn niet gunstig. Zo accrediteerde het eerder de Stichting Orthotes die ten doel heeft, het verrichten of laten verrichten van onderzoek naar quantum-energetische toepassingen op natuurgeneeskundig terrein. Ook staat nu al op zijn site dat mensen met een diploma ‘CAM’ van de Saxion Next opleiding of met een opleiding Manuele Therapie automatisch erkend worden als beschikkend over de vereiste basiskennis. U zult zich in dit verband ongetwijfeld herinneren hoe de CAM-opleiding van Saxion, die een hbo-status ambieerde, door de Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie NVAO op vernietigende wijze werd afgeserveerd. De keuze van de verzekeraars voor het particuliere CPION boven de onafhankelijke en door onze overheid erkende NVAO is geen toevallige geweest.

Dames en heren, de jury apprecieert het dat zorgverzekeraars ongelukkig waren met hun curieuze lijst van erkende beroepsverenigingen, maar vindt de nu gekozen marsroute gevaarlijk en onaanvaardbaar. Het reguleren van flauwekul en het in het leven roepen van een categorie erkende kwakzalvers om erger te voorkomen zal er eerder toe leiden dat de alternatieve hulpverlener, toch al niet gezegend met veel zelfkritiek, zich op het schild gehezen voelt en er nog eens flink tegen aan gaat. Daarom en omdat men maar niet wil besluiten tot volledige eliminatie van kwakzalverij uit de aanvullende verzekering, heeft de jury unaniem besloten de Meester Kackadorisprijs 2013 toe te kennen aan het samenwerkingsverband van voornoemde vijf verzekeraars. Mag ik de vertegenwoordiger van deze alliantie vragen naar voren te komen? ●

Alternatieve behandelwijzen bij kinderen. Wie wordt het kind van de rekening?

Janneke Donkerlo

Aandachtig
gehoor



Het kan goed fout gaan als ouders hun kinderen louter door kwakzalvers laten behandelen. Hoe kunnen artsen en overheden voorkomen dat ouders hun heil zoeken bij alternieuten? Het dempen van verwachtingen en het voorkomen van misverstanden vragen om tact en begrip in de communicatie. Nader onderzoek en heldere wetgeving helpen ook. Dat was de conclusie tijdens het symposium van de Vereniging tegen de Kwakzalverij op 5 oktober.

Een moeder van een kindje met ernstig eczeem besloot na een jaar te stoppen met het smeren van hormoonzalf. Dat was haar aangeraden door een kwakzalver die de kunst van

de 'bioresonantie' beoefende. Het jongetje zou lijden aan een koemelk-, tarwe- en lactose-allergie. De peuter kreeg een speciaal dieet en de zalf verdween in de prullenbak. Gedurende een maand leek het iets beter te gaan. Maar toen de bezorgde moeder zich met de inmiddels driejarige kleuter meldde in het ziekenhuis, was er sprake van een fikse groeiachterstand ten gevolge van ondervoeding. Daarbij leed het kind ondragelijke jeuk door het onbehandelde eczeem.

DIRECTE EN INDIRECTE SCHADE

Het kindje is patiënt van Jan Peter Rake, kinderarts in het Martini Ziekenhuis in Groningen. Rake liet op het symposium van de VtdK zijn licht schijnen op de gevaren van kwakzalverij bij kinderen. Onder kwakzalverij verstaat Rake onder meer homeopathie, kruiden, supplementen/vitamines, manuele geneeswijzen – onder andere osteopathie – bioresonantie, natuurgeneeswijzen, antroposofie en acupunctuur. Deze behandelingen kunnen zowel directe als indirecte schade veroorzaken.

Door extrapolatie van cijfers uit Canada en Australië concludeert Rake dat door alternatieve behandelwijzen in Nederland elk jaar zes tot acht kinderen ernstige complicaties of blijvende



J.P. Rake

schade oplopen; jaarlijks overlijden aan de gevolgen van kwakzalverij naar verwachting een á twee kinderen. Rake: 'Niet veel misschien, maar voor de betreffende ouders een drama van de hoogste orde.'

JONGE KINDEREN NIET HANDELINGSBEKWAAM

Rake benadrukt dat kinderen niet voor zichzelf kunnen kiezen. Ze zijn afhankelijk zijn van hun ouders en dat maakt hen extra kwetsbaar. 'Als ouders zich louter tot kwakzalvers richten, kunnen de gevolgen (bijna) fataal zijn. Zoals de baby die kinkhoest kreeg. Een antroposofisch arts had de ouders geadviseerd om niet op jonge leeftijd te vaccineren. Het kindje werd ernstig ziek en moest drie weken intensief verpleegd worden in het ziekenhuis. Bij een ander patiëntje werd geen goede diagnose gesteld (toen dat eindelijk in het ziekenhuis kwam, bleek het coeliakie te hebben). Moeder had haar heil gezocht bij een natuurgenezer voor de klachten van het kindje: moe, hongerig, buikpijn. De natuurgenezer weet de klachten aan hypoglykemie. Door het voorgeschreven dieet (frequent kleine maaltijden met 'langzame' koolhydraten) bleven uiteraard de klachten in stand en leed het meisje jarenlang aan een ernstig ijzertekort.

FYSIEK KAARTJE

Uit cijfers (Vlieger et al., 2006) blijkt dat een derde van de Nederlandse ouders met zieke kinderen naast reguliere therapieën ook gebruik maakt van alternatieve behandelwijzen.

Uit een andere enquête onder kinderartsen (Vlieger et al., 2011) blijkt dat 39% zelf wel eens gebruik maakt van alternatieve geneeswijzen; 30% verwijst soms door naar een kwakzalver. De respons was overigens slechts 24%.

Rake begrijpt het ergens wel: 'Bij kwalen van psychosomatische aard moet de behandeling meer gezocht worden op het psychologische, sociale of pedagogische vlak. Dat zijn geen eenvoudige boodschappen en ook geen gemakkelijke trajecten. Ouders onttrekken zich daar soms liever aan, en zoeken dan hun heil bij iemand die er wel een duidelijk fysiek kaartje aan hangt.'

In het geval van chronische ziekten zoals astma of eczeem bestaat wel een fysieke behande-

ling maar die biedt helaas geen definitieve genezing. Rake: 'Het aantrekkelijke voor ouders is dat kwakzalvers wel volledige genezing beloven. Ouders zijn bovendien vaak bezorgd over de nadelige effecten van het langdurig gebruik van medicijnen. "Natuurlijke middelen" maken de "agressieve" medicijnen overbodig. Hopen ze.'

HET HELPT SOMS WEL

Wat de materie zo lastig maakt, is dat kinderen incidenteel baat blijken te hebben bij alternatieve therapieën. Dat voedt het idee dat ze toch wel zouden kunnen werken. Rake beschrijft het geval van een huilbaby van drie maanden. Volgens een alto leed het kind echter aan het kiss-syndroom. Na manipulatie van de nek stopte de baby in de vierde maand inderdaad met huilen. Rake: 'Op zich is dat niets bijzonders. Huilbaby's stoppen rond die tijd vaak vanzelf met huilen. Zo niet, dan is er serieus wat aan de hand. De manuele behandeling kostte wel geld, maar voegde niks toe.'

Daarom pleit Rake ervoor om kwakzalverij bij kinderen jonger dan 12 jaar bij wet te verbieden. Ook moeten kinderartsen zich volgens hem verre houden (van het aanbieden) van alternatieve behandelwijzen: 'De NVK/KNMG moet duidelijker stelling nemen.'

EFTELING

Daarnaast moeten volgens Rake kinderartsen zelf ook hand in eigen boezem steken. Ze moeten niet alleen de eventuele fysieke kwaal behandelen, maar ook verwachtingen dempen en misverstanden voorkomen. De communicatie met de ouders vergt veel tact en begrip. Rake: 'Dat betekent doorvragen en zorgen wegnemen. Niet door te zeggen 'Ik kan u niet helpen' of 'Meer kan ik niet doen', maar bijvoorbeeld 'Dit is nu de situatie, hoe kan ik u daarin steunen?' en 'Wat heeft u nodig om weer plezier met uw kind te krijgen?' In plaats van te investeren in dure alternatieve therapieën, raadt hij ouders aan een dagje met hun kind naar de Efteling te gaan.'

PSYCHOKWAKZALVERIJ

De tweede spreker is Robert Vermeiren. Als hoogleraar kinder- en jeugdpsychiatrie in Lei-

den en hoogleraar forensische kinder- en jeugdpsychiatrie in Amsterdam, houdt Vermeiren zich onder meer bezig met de behandeling van kinderen met ADHD. De controverse rond het onderwerp is groot. Vermeiren: 'Aan de ene kant van het spectrum beweren deskundigen dat ADHD helemaal niet bestaat. Het zou een vorm zijn van farmaceutische kwakzalverij, met als doel geld te verdienen aan medicijnen als Ritalin. Tegelijkertijd zien we dat de diagnose te pas en te onpas wordt gesteld door ouders, leerkrachten en kwakzalvers die onvoldoende verstand hebben van de materie.'

Vermeiren benadrukt dat ADHD wel degelijk bestaat: 'Sommige kinderen lopen echt niet van jongs af aan uit zichzelf de hele dag te stuiteren. Toch heb ik het pas over ADHD als er sprake is van structureel disfunctioneren ten gevolge van hyperactiviteit, impulsiviteit en concentratiestoornissen.'

Er zijn volgens Vermeiren geen simpele lijstjes aan te leggen louter op basis van enkele symptomen. 'Kenmerken van het gedrag moeten individueel afgewogen worden waarbij er gekeken moet worden naar de impact op het functioneren in de context van alle risicofactoren. Het aandeel van nature of nurture is daarbij niet altijd even helder.'



R.J.M. Vermeiren

Over de oorzaken van ADHD is volgens Vermeiren het laatste woord nog niet gezegd. Is er een genetische component? En onder invloed van welke omstandigheden komt deze component tot uitdrukking?

VOLOP DISCUSSIE

Alom twijfels en onzekerheden. Dat geldt niet alleen voor de diagnose maar ook voor de be-

handeling van ADHD. Vermeiren wil zich niet per se negatief uitspreken over elke vorm van alternatieve behandeling: 'Er is echt nog veel meer wetenschappelijk onderzoek nodig om te kijken wat wel of niet werkt. Helaas zijn de non-specifieke factoren erg individueel en moeilijk meetbaar in groepsonderzoek. Ook de relatie met de behandelaar speelt een grote rol.'

De remedies die in de psychokwakzalverij worden aangeboden variëren van het dragen van een rode onderbroek (de stuitchakra waar de overmatige energie vandaan zou komen, heeft een rode kleur en door een rode onderbroek zou de balans worden hersteld) tot voedingssupplementen, diëten en biofeedback.

ZIJEFFECTEN

Vermeiren: 'Hoewel de CVZ biofeedback beschouwd als not evidence based, menen sommige wetenschappers dat dit wel een waardevolle aanvulling op een reguliere behandeling zou kunnen zijn. Wat precies de reden is dat een bepaalde nog onbewezen behandeling effect heeft, kan overigens ook te maken hebben met de zijeffecten. Zo kan het aanbieden van bepaalde diëten helpen, omdat het ervoor zorgt dat er regelmaat in het eetpatroon komt. Zoals bekend bieden structuur en regelmaat kinderen met (aanleg voor) ADHD veel steun. Wat tot slot ook bijdraagt aan het mogelijke effect van alternatieve geneeswijzen is dat de behandelaars vaak in hun communicatie erg directief zijn. Reguliere behandelaars stellen zich neutraler op. Ze laten de verantwoordelijkheid meer bij de ouders door te zeggen: 'U zou dit of dat kunnen doen.' 'Dat is misschien niet de benadering waar deze patiënten baat bij hebben.'

CEASE

Een zeer dubieuze vorm van flessentrekkerij is volgens Vermeiren de CEASE therapie (*Complete Elimination of Autistic Spectrum Expression*). CEASE gaat ervan uit dat kindervaccinaties, medicijnen en doorstane ziekten autisme veroorzaken. En passant wordt op de site van CEASE vermeld dat ook ontwikkelingsstoornissen en gedragsstoornissen zoals ADHD door middel van homeopathie, voedingstherapie en orthomoleculaire geneeskunde goed behandeld kunnen worden. Vermeiren: 'Via pa-

tiëntenverenigingen zou gewezen moet worden op deze evidente vorm van psychokwakzalverij. Het is misleidend en jaagt mensen onnodig op kosten.'

ALTERNATIEVE VOEDING BIJ KINDEREN

De derde spreker op het symposium is hoogleraar aan de VU en het VUmc, Jaap Seidell. Hij gaat in op de mogelijke risico's van alternatieve voedingsgewoonten op de ontwikkeling en gezondheid van kinderen.

Om te beginnen wijst Seidell erop dat slechts vijf procent van de Nederlandse bevolking zich houdt aan de welbekende Schijf van Vijf. Deze 'schijf' staat voor een normale gebalanceerde voeding en bevat idealiter voldoende macronutriënten (koolhydraten, eiwitten en vetzuren) en micronutriënten (in water oplosbare vitaminen, in vet oplosbare vitaminen en mineralen). Te veel en eenzijdig eten leidt in onze samenleving steeds vaker tot 'overvoeding', terwijl een gebrek kan leiden tot 'ondervoeding'. In beide gevallen gaat het om 'malnutrition'.



J.C. Seidell

Door het gebrek aan bepaalde voedingsstoffen aan te vullen was honderden jaren geleden al bekend dat gebrek aan vitamine C scheurbuik veroorzaakt en dat gebrek aan vitamine D en calcium leidt tot rachitis. Ook een overdaad kan leiden tot klachten. Zo ontwikkelden ontdekkingsreizigers fysieke klachten door het eten van teveel ijsberenlever, waardoor ze een overmaat aan vitamine A en D binnenkregen.

OVERDAAD SCHAADT

Het is dus duidelijk welke consequenties een tekort of een overdaad hebben, zegt Seidell.

Daartussen in zit echter een groot gebied waar de meningen over verschillen. Zo bevelen wetenschappers van Harvard aan om relatief veel plantaardige vetten en volkoren producten te eten in combinatie met weinig vlees en voedingssupplementen.

Daarnaast zijn er diëten waarbij ideologie een grote rol speelt. Zoals bij de moeder, die tot de raw food aanhangers behoort, en haar kind alleen rauw voedsel geeft waardoor het jongetje kleiner bleef dan zijn leeftijdgenoten. De ophef hierover in het nieuws was groot; de moeder zou uit de ouderlijke macht gezet moeten worden. Seidell vindt de commotie wat overtrokken: 'Hoe erg is het dat een kind niet zo lang wordt? Ik zou me eerder zorgen maken om de talloze kinderen die momenteel veel te dik zijn.'

VEGANISME

Dan heb je de veganisten. Zij zweren bij het eten van volkoren granen en peulvruchten in combinatie met veel groente en fruit en een kleinere hoeveelheid zaden en plantaardige olie. Vlees is voor veganisten taboe. Aanvankelijk was dat ook het geval met eieren en zuivel maar daar is men volgens Seidell van teruggekomen: 'Een kleine hoeveelheid hiervan hebben de veganisten nu in hun dieet opgenomen.'

MACROBIOTIEK

Een ander voedingspatroon met een hoog ideologisch - Oosters - karakter is de macrobiotiek. De Japanse bedenker van het dieet, Michio Kushi, leeft nog. De aanbevolen voeding bestaat uit overwegend rijst of andere volkoren granen, groenten, zeewier en peulvruchten. Onderzoekers uit Wageningen, een stad waar in de jaren tachtig veel macrobiotiek-adepten woonden, onderzochten de effecten van macrobiotiek op de gezondheid van kinderen tussen 0 en 18 in vergelijking met kinderen die aten volgens de Schijf van Vijf. Uit hun rapport in 1994 bleek dat vooral jonge kinderen die macrobiotisch aten, te kampen hadden met een ontwikkelingsachterstand. Ze hadden te weinig vet en spieren en ontwikkelden zich psychomotorisch te langzaam. Meneer Kushi bleek niet ongevoelig voor de resultaten van het onderzoek en beveelt intussen het matig nuttigen van vette vis en zuivel aan.

PALEO

En dan het Paleodieet. Dit lijkt ook in Nederland een hype te gaan worden. De aanhangers van dit voedingspatroon baseren zich op het idee dat de mens terug moet naar het ‘oorspronkelijke’ voedsel van de jager/ verzamelaar. Dat wil zeggen: veel dierlijke eiwitten, groente, noten, bessen en vruchten, maar nul granen en peulvruchten. Seidell: ‘Afgezien van het feit dat het huidige eten uit de supermarkt niet lijkt op het vlees en de groenten die we in de prehistorie aten, dreigt bij dit dieet een tekort aan bepaalde essentiële aminozuren.’

Aangezien de meeste mensen met alternatieve voedingsgewoonten afkomstig zijn uit hoger opgeleide kringen, is Seidell echter niet zo bang dat hun kinderen tekort zullen komen: ‘Deze ouders zorgen er wel voor dat hun kinderen alle voedingsstoffen binnen krijgen, zo nodig met supplementen zoals vitamine B 12.’

VOEDSELALLERGIE KOMT WEINIG VOOR

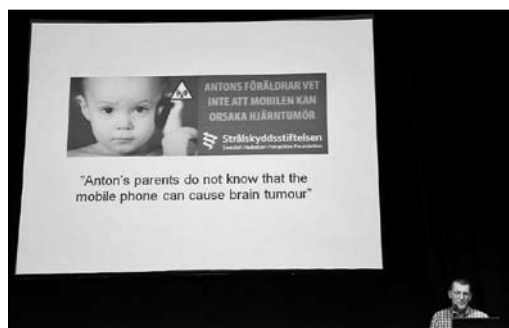
Dat kinderen vaak last zouden hebben van voedselallergieën – iets waar alternatieve genezers mee schermen – bestrijdt Seidell: ‘Sommige kinderen hebben tussen nul en drie jaar moeite met koemelk, kippenei, soja, pinda, noten, vis of tarwe, maar daar groeien ze bijna altijd over heen. Waar ouders zich wel zorgen om zouden moeten maken is toenemend overgewicht, leververvetting, hoge bloeddruk en tanderosie bij kinderen. Dat laatste is het gevolg van de overvloed aan frisdrank. Ook je kind de hele dag lekker laten lurken aan een flesje ‘gezonde’ diksap is niet verstandig.’

INSECTEN

Op de vraag uit de zaal hoe hij aankijkt tegen het eten van insecten en het produceren van kunstmatig vlees, zegt Seidell: ‘Het eten van gefrituurde sprinkhanen en meelwormen kan ik van harte aanbevelen, ze vormen een goede bron van eiwitten. Maar of reageerbuisvlees dezelfde eigenschappen heeft als ‘echt’ vlees, betwijfel ik vooralsnog. We weten nog niet welke gezondheidsclaims dit vlees opgeplakt zal krijgen. Daar moet de *European Food Safety Authority* maar een uitspraak over doen.’

ZWEDEN EN DE WET TEGEN KWAKZALVERIJ

De laatste spreker is Mats Reimer, kinderarts in Zweden en een fel bestrijder van kwakzalverij. Toch zou je op het eerste gezicht denken dat Zweden het allemaal goed geregeld heeft. Reimer: ‘In 1960 werd toepassing van alternatieve geneeswijzen bij wet verboden. Alleen bevoegd medisch personeel mag behandelen in geval van besmettelijke ziekten, kanker, diabetes, epilepsie, complicaties bij zwangerschap en geboorte en als het gaat om kinderen jonger dan acht jaar. Deze leeftijdsgrens heeft te maken met het feit dat kinderen daarna door hun schoolarts behandeld worden.’



M.Reimer

KOORTS EN INCARNATIE

Helaas zijn er een aantal uitzonderingen op de wet. Reimer: ‘Antroposofische artsen en chiropractoren worden wel erkend. Dat is natuurlijk vreemd, want antroposofen gebruiken homeopathische middelen en baseren hun behandeling mede op een geloof: vaccineren bij jonge kinderen wordt bijvoorbeeld sterk afgeraden. Niet vanwege de mogelijke bijwerkingen, maar omdat koorts, ten gevolge van kinderziekten, juist goed zou zijn. Door het “vuur van de koorts” wordt het lichaam “klaargemaakt voor de ziel om te incarneren”. Dit heeft geleid tot verschillende mazelen-epidemieën.’

Ook chiropractoren zitten stevig in het zadel. Reimer ‘Afgezien van enkelen die zich beperken tot behandeling van klachten van het bewegingsapparaat, claimen chiropractoren doorgaans dat ze kinderziekten als darmkoliek, bedplassen en terugkerende oorinfecties kunnen behandelen door middel van rugwervel- en nekmanipulaties. Ik heb verschillende van deze

lieden aangeklaagd bij de Medical Board, maar het enige effect was dat zij de tekst op hun websites hebben veranderd.'

PLACEBO-EFFECT

Verder wordt acupunctuur bij zeer jonge kinderen toegepast door sommige fysiotherapeuten, verpleegkundigen en artsen. Een naald in de kom van de duim zou helpen tegen darmkoliek. Volgens Reimer is hier ongetwijfeld sprake van een extra hoog placebo-effect. Daar voegt hij aan toe: 'Dat geldt overigens ook voor veel van onze eigen conventionele behandelingen.'

DE VN IN ACTIE

Intussen begint de macht van tegenstanders van de wet uit 1960 toe te nemen. Een Zweedse organisatie timmert flink aan de weg onder de naam 'Hela Barn', wat zowel betekent 'het hele kind' of 'genees het kind'. Na een intensieve lobby kreeg dit netwerk van alternatieve genezers steun van het VN-comité voor mensenrechten. De Zweedse regering ontving in 2009 een brief: 'The Committee recommends that Sweden consider reviewing and amending existing legislation to ensure that all children, without distinction of age, have access to complementary and alternative medical (CAM) examination, treatment and care and can enjoy their right to the highest attainable standard of health.'

De regering heeft tot op heden deze aanbeveling genegeerd. Sterker nog, in de nieuwe

wet van 2010 blijft de leeftijdsgrens van acht jaar gehandhaafd. Maar zowel van wetenschappelijke kant als van de kant van kwakzalvers neemt de druk op politici toe om de wet alsnog aan te passen. Psychologen en artsen willen dat mensen met psychische problemen en andere serieuze ziekten beschermd worden tegen kwakzalverij. Tegelijkertijd neemt de sympathie voor alternatieve geneeswijzen toe en de wet verhindert niet dat medisch geschoold alternatieve geneeswijzen toepassen.

NOORWEGEN

In buurland Noorwegen staan de zaken er heel anders voor. Daar zijn alternatieve geneeswijzen volledig geaccepteerd. Er bestaat geen wet die kinderen hiertegen beschermd. In Tromsø is zelfs een instituut dat onderzoek doet naar 'hoe' alternatieve behandelingen zouden helpen, maar, maar volgens Reimer dit is geen wetenschappelijk onderzoek: 'De website is niet meer dan een vorm van reclame voor alto's.' Op de vraag uit de zaal of er in Noorwegen meer slachtoffertjes vallen dan in Zweden, is het antwoord van Reimer: 'Niet dat ik weet, maar gelukkig gebruiken de meeste mensen alternatieve behandelingen daar niet in-plaats-van, maar als aanvulling op de reguliere medische praktijk. Het is wel geldverspilling' ●

Janneke Donkerlo is journaliste en schrijft onder andere in Trouw, Het Parool, NRC Handelsblad, Vrij Nederland, Arts en Auto en Binnenlands Bestuur.

Groningse aura-therapeut krijgt elk jaar zijn geld via het universum

Henk Kuipers

Geldzorgen? De Groningse aura- en chakratherapeut Dominicus Hettinga heeft er geen last van. De manier waarop hij zijn inkomen zegt te verwerven is heel simpel. ‘Via het universum’, zo liet hij onlangs optekenen in het huis-aan-huisblad Groot Groningen (oplage ruim een kwart miljoen exemplaren). ‘Elk jaar vraag ik aan het begin van het jaar geld aan. Ik vraag altijd royaal aan, zodat ik aan het eind van het jaar niet te krap zit. En dat is altijd gelukt,’ zo staat er letterlijk.

Het universum blijkt overigens niet altijd even genereus te zijn voor Hettinga. Het toont zich ook wel eens een zuinige boekhouder. ‘Toen ik als therapeut begon, had ik in het begin van het jaar veel klanten. Halverwege het jaar liep dat aantal terug. Toen bleek dat ik mijn geld al binnen had voor dat jaar.’ Als de krant bij deze uitleg een vraagtekentje plaatst, verklaart Hettinga: ‘Je kunt natuurlijk niet alles maar vragen. Het moet wel een hoger doel dienen’.

Dat hogere doel is zonder twijfel het helpen van mensen die geloof hechten aan Hettinga's ruime aanbod van heilzame therapieën, behandelingen en coaching, zoals daar volgens Dominicus' website www.lightwave.nl zijn: aurareading, voicedialogue, voetreflexologie, transformatiecoaching, pijnappelklieractivatie, inverse wave healing, regressie- en reïncarnatie-therapie, therapeutische massage, signature cell healing en hypnotherapie.

Kennelijk levert de wonderbaarlijke wijze waarop Dominicus Hettinga via het universum jaarlijks geld genereert hem toch niet voldoende pecunia op. Want voor elke behandeling moet er wel degelijk worden betaald. Zestig euro per uur is het minimumtarief. Het duurste is de zogeheten pijnappelklieractivatie waarvoor 90



Dominicus Hettinga, uomo universale

euro per uur moet worden afgerekend. Goed nieuws is er ook voor patiënten met een Persoons Gebonden Budget. ‘Die zijn ook welkom’, meldt de website.

Weer even terug naar het universum. Na dertig jaar bij Philips te hebben gewerkt, ontdekte Hettinga dat hij zijn heilzame krachten nodig moest gaan inzetten voor de medemens. Via het universum en een ‘spirituele’ datingsite heeft hij toen een vrouw besteld die op Hawaï bleek te wonen. In zijn dagboek had hij reeds het gewenste type vrouw beschreven en dat bleek later aardig te kloppen. En laat nou die vrouw – Thea Boven – in háár dagboek haar toekomstige partner Dominicus ook al te hebben omschreven! Samen drijven ze nu hun Groninger praktijk.

Hettinga begint binnenkort in Groningen en Amsterdam een zesdaagse training voor aura- en chakrapraktitioner. 'Iedereen kan dat leren,' zegt hij bescheiden. Volgens de scribe van ha-h-blad Groot Groningen gaat een practitioner als Hettinga – en dat geldt vermoedelijk straks ook voor zijn cursisten – bij het behandelen van een wond niet op traditionele wijze te werk. 'Het kan bijvoorbeeld gaan om een verstuurde enkel of een hernia, maar ook om een wond. Er komt geen verbandje aan te pas. Nee, voor het genezen van een wond wordt in de toekomst gekeken. Ik zie de aangedane plek als het ware als een broccoli of een lente-uitje in de aura. Die trek ik er dan uit met mijn vinger. Via mijn elleboog vloeit het af.' Maar Hettinga controleert, geeft hij eerlijk toe, niet direct of de wond echt dicht is. 'Gelukkig geeft de patiënt vaak aan dat het de volgende dag al een stuk beter gaat.'

Dominicus Hettinga doet ook aan pijnbestrijding. 'Ik zeg dan tegen die mensen: gebruik die pijnbestrijding nou eens drie dagen niet en kom

dan weer naar me toe, neem de pijn mee. In de meeste gevallen kan ik hun pijn wegnemen. Helaas lukt dat in zo'n 20 procent van de gevallen niet.'

Om het allemaal nog mooier en in zekere zin aantrekkelijker te maken: Dominicus' vrouw en therapeutisch compagnon Thea Boven zegt zelfs kanker te kunnen genezen. 'Maar daar kun je haar beter zelf een keer over interviewen,' zegt Hettinga.

Thea Boven bevestigt telefonisch dat het verhaal in Groot Groningen geheel en al klopt. 'Zeker probeer ik ook mensen met kanker te helpen. Ik genees niet, ik begeleid. Ik heb meerdere mensen met kanker onder behandeling. Een paar van die mensen zijn genezen.' ●

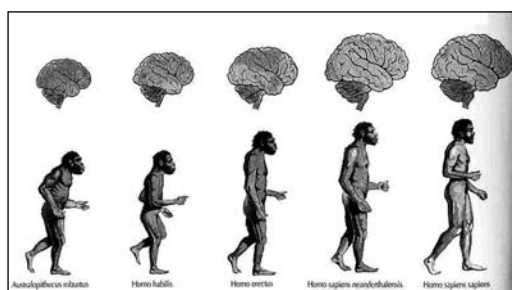
H. Kuipers is 42 jaar journalist geweest bij diverse dag- en weekbladen en is al heel lang lid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij.

Bent u ook paraskevidekatriafob?

J.T. Lumeij

Al eeuwenlang wordt de dagelijkse (dier)geneeskundige praktijk beïnvloed door volksgeloof. Zelfs in onze moderne samenleving maakt een aanzienlijk deel van de bevolking gebruik van niet-rationele behandelwijzen die voortkomen uit dat geloof. Ongeveer 19% van de praktiserende dierenartsen past naast reguliere, ook alternatieve behandelmethoden toe.¹ Naast het geloof in de werkzaamheid van alternatieve behandelmethoden, zijn er ook andere vormen van geloof die een rol spelen in de gezondheidszorg. Zo geloven sommigen dat de maanfase invloed heeft op het menselijk gedrag. De angst voor vrijdag de dertiende (paraskevidekatriafobie uit het Grieks [paraskewi] = vrijdag; [deka tríéaa] = dertien) is voor sommigen een reden om op die dag geen medische ingreep te laten verrichten, of om een kind niet op die 'ongeluksdag' te laten worden geboren.²

Ongeveer twee procent van de dierenartsen past vrijwel uitsluitend alternatieve behandelwijzen toe.¹ Zij gaan uit van een ander dan het natuurwetenschappelijk paradigma. Op de website van de Studiegroep Complementair werkende Dierenartsen (SCwD) staan de volgende behandelmethoden vermeld die niet gebaseerd zijn op het best beschikbare bewijs, maar op geloof in werkzaamheid: homeopathie, acupunctuur, chiropraxie, bioresonantie, orthomoleculaire geneeskunde en fytotherapie.³ Ook regulier werkende (dieren)artsen blijken bij kritische beschouwing hun behandelingen soms te baseren op onbewezen aannames. Maar in tegenstelling tot de alternatief werkende (dieren)artsen gaan zij wel uit van de kennis van de weten-



Bijgelovig?

schappelijk geaccepteerde bouw en functie van het lichaam, de pathofysiologie en algemeen aanvaarde farmacologische beginselen, en niet van onbewezen aannames die in tegenspraak zijn met hedendaagse wetenschappelijke inzichten (bijvoorbeeld yin en yang, meridianen, verstoorde energiebalans, en de werkzaamheid van homeopathische verdunningen).

RELI-GEN?

Er van uitgaande dat (dieren)artsen alternatieve behandelwijzen te goeder trouw toepassen, dringt zich de vraag op hoe het mogelijk is dat een niet onaanzienlijk aantal (dieren)artsen en hun klanten/patiënten kennelijk geloven in de werkzaamheid van allerlei onbewezen behandelmethoden. Vanwaar dat geloof en die irrationele opvattingen? Men zou haast tot de conclusie moeten komen dat de toepassing van onbewezen behandelmethoden in de (dier)geneeskunde dezelfde wortels heeft als religie en op basis van onze genetische predispositie onvermijdelijk is.

INTUÏTIE

Homo erectus bevolkte de aarde al bijna twee miljoen jaar geleden en ontwikkelde zich ongeveer 200.000 jaar geleden tot de homo sapiens. Hoewel de homo sapiens een grotere neocortex ontwikkelde en grotere cognitieve capaciteiten had, zoals het vermogen tot abstract denken, taal, introspectie en probleemoplossend vermogen, heeft hij zich tot enkele duizenden jaren geleden gedragen als een primitieve jager/verzamelaar. In een omgeving waarin de mens voor overleving was aangewezen op het vermogen om in complexe, potentieel bedreigende, situaties snel te beslissen kon niet telkens een uitgebreide risicoanalyse worden gemaakt. De mens moest net als andere diersoorten afgaan op intuïtie. Intuïtie is een beoordeling van een specifieke situatie buiten het bewustzijn om. Op basis van een combinatie van voorgaande ervaringen en actuele waarneming wordt snel een beslissing genomen die gunstig is voor het organisme dat deze beslissing neemt. Intuïtie dient dus om in spoedeisende situaties snel een verband te kunnen leggen tussen oorzaak en (mogelijk) gevolg. Het kan hierbij zowel gaan om verwerving van een voor het lichaam gunstige situatie als om vermindering van een voor het lichaam ongunstige situatie.

Evolutionair gezien zijn er twee opties voor selectie: 1. selectie op organismen die snel een oorzakelijk verband zien en daarmee soms geloven in onwaarheden (Type I-fout), of 2. selectie op organismen die oorzakelijke verbanden niet steeds herkennen en die dus soms niet geloven in waarheden (Type II-fout). Als de gevolgen

van het maken van Type II-fouten maar ernstig genoeg zijn (niet vluchten als het ritselt in de struiken omdat er een predator in aantocht is) leidt de natuurlijke selectie vooral tot organismen die van tijd tot tijd Type I-fouten maken.⁴

Het was de gedragspsycholoog B.F. Skinner die in 1948 het begrip 'bijgelovig' bij dieren introduceerde.⁵ Hij liet in een experiment zien dat duiven niet in staat waren om toevallig verband (associatie) en oorzakelijk verband (causaliteit) van elkaar te onderscheiden en zich (ten onrechte) gedroegen alsof er een causaal verband bestond tussen een bepaald gedrag en het verkrijgen van voedsel. Ook andere dieren selecteren op basis van bijgelovigheid.⁴

Bijgelovigheid is zowel bij mens als dier het onvermijdelijke gevolg van natuurlijke selectie. Er is een soortgelijke verklaring voor het geloof in een opperwezen en in leven na de dood.

De gevolgen van een zondig leven bijvoorbeeld zijn bij aanname van het bestaan van een opperwezen dermate ernstig, dat het veiliger lijkt om voor een vroom leven te kiezen dan om bij een zondig leven het risico te lopen voor de eeuwigheid tot de hel te worden veroordeeld: 'better safe than sorry'.⁶

Goedgelovigheid (*gullibility*) bij mens en dier is het onvermijdelijke gevolg van een evolutionair ontwikkeld systeem dat in de meerderheid van de gevallen ervoor zorgt dat het individu de meest gunstige keus maakt voor overleving, maar dat af en toe leidt tot aanname van een niet aanwezige causaliteit.

EMOTIE

Emoties spelen een belangrijke rol in het menselijk bestaan. Ze geven kleur aan het leven en zijn belangrijke drijfveren voor ons doen en laten. Emotie kan zowel een belangrijke voorwaarde als een enorm obstakel zijn voor de inzet van het menselijke potentieel. Het vermogen om emoties te ervaren is genetisch diep geworteld. Emoties kunnen de menselijke rationaliteit behoorlijk vertroebelen, getuige het gezegde 'liefde maakt blind'.

Hoewel emoties het rationele proces ongunstig kunnen beïnvloeden, zijn zij tevens noodzakelijk om een evenwichtige beslissing te kunnen nemen. Bij personen met een beschadiging van de prefrontale hersenschors toonden Bechara et al. met behulp van een gokexperiment aan, dat

controlepersonen de beste opties kozen voordat zij wisten welke strategie het beste was.⁷ De patiënten echter bleven bij de ongunstige keus, zelfs nadat zij bekend waren met de juiste strategie. De onderzoekers concludeerden hieruit dat onbewuste intuïtie bepalend is voor gedrag, voordat het individu zich bewust is van een aanwezige causaliteit. Het experiment toonde ook aan dat behalve de ratio, de intuïtie voor het individu essentieel is om tot de meest voordelige beslissing te komen. Iemand zonder emotionele sturing op basis van opgedane goede en slechte ervaringen is niet in staat om tot een goed afgewogen oordeel te komen.

Intuïtie is een cognitief proces waarbij individuen snel tot een conclusie komen zonder zich bewust te zijn van de rationele stappen die nodig zijn om tot deze conclusie te komen. Ze is noodzakelijk om als individu te kunnen functioneren daar het onmogelijk is om bij elke beslissing een uitvoerige kosten-batenanalyse te maken door naar alle opties en mogelijke consequenties te kijken. Behalve dat het teveel tijd zou kosten heeft ons kortetermijngeheugen onvoldoende capaciteit om al die opties uit te werken.⁸

Alle kennis en ervaring worden opgeslagen en intuïtief gebruikt bij beslissingen in nieuwe situaties. Aan de intuïtieve perceptie om vanuit een bepaalde zekerheid te handelen ontleent het individu het vertrouwen in genomen intuïtieve beslissingen. De kwaliteit van toekomstige intuïtieve beslissingen hangt sterk af van de mate en kwaliteit van de evaluaties van de resultaten van onze vroegere juiste en onjuiste intuïtieve beslissingen.⁸ Als emoties worden uitgesloten bij onze besluitvorming, zoals dat kan voorkomen bij neurologische aandoeningen, dan blijkt dat onze beslissingen nog slechter zijn dan wanneer de emotie wel een rol speelt.⁸ Het noodzakelijke samenspel van emotie en ratio bracht Damasio tot het uitbrengen van een boek onder de titel *Descartes' error*.⁸ In tegenstelling tot de visie van Descartes levert emotie wel degelijk cognitieve informatie op die van belang is voor een afgewogen oordeel.

CULTURELE EVOLUTIE

Het vermogen van de mens om kennis en ervaring door te geven aan volgende generaties was voor de invoering van het schrift beperkt

en bestond uit mondelinge overlevering. De beperking van het gesproken woord werd door de Romeinse politicus Caius Titus vereeuwigd in het gezegde 'Verba volant, scripta manent' (gesproken woorden vervliegen, maar geschreven woorden blijven). De gezamenlijke kennis en ervaring kan worden samengevat onder het begrip collectief geheugen, waarbij we ons moeten realiseren dat we selectief kunnen omgaan met zaken die we al dan niet willen onthouden en waar we al dan niet een speciale betekenis aan willen toekennen (gedenkstenen, gedenkboeken, standbeelden van personen). Dit is sterk cultureel bepaald. Religie en geloof zijn eveneens cultureel bepaald en wat als goed of fout wordt bestempeld wordt in sterke mate bepaald door het subjectieve wereldbeeld van het individu en niet zozeer door rationele processen.⁶

De invoering van het schrift 5000 à 6000 jaar geleden was een voorwaarde voor een meer rationele analytische benadering van complexe problemen. Echter pas in de laatste eeuwen zijn statistische methoden ontwikkeld die nodig zijn om aan de hand van waarnemingen betrouwbare voorspellingen te kunnen doen over oorzaak en gevolg. Deze methoden zijn niet zozeer het resultaat van menselijke evolutie in de genetische zin, maar een culturele kennisontwikkeling die van generatie op generatie wordt overgedragen. Populair gezegd: kinderen uit het stenen tijdperk zouden met hedendaagse opvoeding en scholing wellicht goed mee kunnen in de moderne maatschappij.

BIJGELOOF EN (DIER)GENEESKUNDE

De natuurlijke genetische selectie heeft er dus toe geleid dat we intuïtief geneigd zijn om van tijd tot tijd Type I-fouten te maken teneinde ernstige Type II-fouten te vermijden en dat we in beginsel bijgelovig zijn. Ondanks het feit dat we tegenwoordig over geavanceerde methoden beschikken om toevallige gebeurtenissen en oorzakelijke verbanden van elkaar te onderscheiden blijven intuïtieve benaderingen een belangrijke stempel drukken op ons gedrag.

De neiging tot bijgeloof heeft zich evolutionair zo sterk ontwikkeld dat het de weg van de minste weerstand is voor ons cognitief systeem. De rationele benadering is een bewuste weg die tegen onze intuïtie ingaat en veel intellectuele

inspanning vergt. Het is niet de makkelijkste ideologie om te propageren.

De eigenschap van ongerelateerde personen om sterke coalities te vormen op basis van geestverwantschap en onderling vertrouwen, in combinatie met de neiging om te geloven in zaken waarvoor geen bewijs bestaat, kan leiden tot krachtige verdediging van standpunten die door anderen als onhoudbaar of ronduit belachelijk worden gekenschetst. De afwijkende norm wordt verdedigd juist omdat het de groepsnorm is. De geschiedenis kent talloze voorbeelden van religieuze en ideologische conflicten die dit illustreren.

Van de (dieren)arts wordt verlangd dat hij/zij bij de behandeling van patiënten kiest voor een aanpak die steunt op het best beschikbare bewijs en het meest kans levert op een positief resultaat. Voor een dergelijke rationele benadering is een eerste voorwaarde dat de (dieren)arts zich bewust is van de cognitieve processen die plaats moeten vinden. Het vermogen om onderscheid te maken tussen causale verbanden en toevallige associaties hangt af van de instrumenten die het individu heeft om die afweging te maken. De genetisch bepaalde neiging tot bijgeloof is iets dat iedereen in zich draagt. Maar de kennis die nodig is om een rationele analyse te maken moet worden aangeleerd. In de hedendaagse (dier)geneeskundige curricula wordt aan evidence-based medicine steeds meer aandacht besteed.^{9,10} Echter, gezien het hoge percentage gevestigde (dieren)artsen dat alternatieve behandelwijzen toepast, zou voor de gevestigde (dieren)arts het met goed gevolg doorlopen van een cursus evidence-based medicine kunnen helpen om te voldoen aan de kwaliteitseisen van deze tijd.

Vanwege het feit dat eerder verwekte associaties een belangrijke stempel drukken op latere (vooral intuïtief gestuurde) beslissingen en vanwege de menselijke neiging om coalities te vormen, zou het echter weleens moeilijk kunnen zijn de oprecht gelovige (groepen) van (dieren)artsen op andere gedachten te brengen.

Een cruciale vraag is hoe de KNMvD wil omgaan met (groepen van) dierenartsen die zich niet conformeren aan de norm van de hedendaagse professionele beroepsuitoefening. Er lijkt maar een antwoord mogelijk en dat is – evenals de faculteit Diergeneeskunde heeft

gedaan – : duidelijkheid scheppen over wat de KNMvD voorstaat.

Indien die beroepsorganisatie zich wil profileren als een organisatie van dierenartsen, die op basis van hedendaagse wetenschappelijke inzichten het beroep uitoefenen, is er geen ruimte voor behandelwijzen die zijn gestoeld op andere paradigma's. Het tegen beter weten in tolereren van alternatief werkende dierenartsen zal op den duur schadelijk zijn voor het aanzien van het diergeneeskundige beroep en zal het in de Wet op de uitoefening van de diergeneeskunde 1990 (WUD) vastgelegde voorrecht van de dierenarts om diagnostiek en behandeling van dierziekten te mogen uitvoeren, ondermijnen. ●

Literatuur

- 1 Lenselink M. Onderzoek naar het gebruik van alternatieve behandelwijzen door de Nederlandse dierenarts. [Master thesis] Utrecht: Faculteit Diergeneeskunde; 2008.[Cited 2012 May 30] zie <http://studenttheses.library.uu.nl/search.php?language=nl&m=advanced&n4=c&v4='Lense-link, Marieke'>
- 2 Schuld J, Slotta JE, Schuld S, Kollmar O, Schilling MK, Richter S. Popular belief meets surgical reality: Impact of lunar phases, Friday the 13th and zodiac signs on emergency operations and intraoperative blood loss. *World J Surg* 2011; 35: 1945-1949.
- 3 Zienswijze alternatieve geneeswijzen, [cited 2012 May 30]. Zie <http://www.uu.nl/faculty/veterinarymedicine/NL/profielenmissie/standpunten/Pages/Zienswijzealternatieve-geneeswijzen.aspx>
- 4 Foster KR, Kokko H. The evolution of superstitious and superstition like behavior. *Proceedings of the Royal Society B*, 2009; 276: 31-37.
- 5 Skinner BF. Superstition' in the pigeon. *Journal of Experimental Psychology*. 1948; 38: 168-172.
- 6 Boyer P. Religion: Bound to believe? *Nature* 2008; 455: 1038-1039.
- 7 Bechara A, Damasio H, Tranel D & Damasio AR. Deciding advantageously before knowing the advantageous strategy. *Science* 1997; 275: 1293-1295.
- 8 Damasio A. *Descartes' error: emotion, reason and the human brain* London:

Standpunten Faculteit Diergeneeskunde en Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde

De faculteit Diergeneeskunde heeft onlangs haar standpunt over alternatieve behandelwijzen gepubliceerd. Hierin staat ondermeer: 'Wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van alternatieve behandelwijzen heeft op grote schaal plaatsgevonden maar geen overtuigend bewijs opgeleverd voor de effectiviteit van deze methoden. De plaats die deze behandelwijzen innemen in het medisch spectrum is dan ook vooral gebaseerd op geloof in de werkzaamheid. Veel cliënten zijn zich niet bewust van dit onderscheid en vertrouwen op het oordeel

van hun (dieren)arts. Die dankt dit vertrouwen aan de wetenschappelijke basis van zijn of haar opleiding. Dierenartsen die bij de uitoefening van hun beroep naast moderne methoden ook alternatieve behandelingen aanbieden, combineren twee onverenigbare paradigma's. Zij bekleden hiermee alternatieve behandelwijzen met de autoriteit van de wetenschap en wekken foute verwachtingen bij hun cliënten. De faculteit beschouwt dit als onprofessioneel gedrag. Zij is van mening dat wetenschappelijk geschoolde dierenartsen zich niet moeten inlaten

met het toepassen van alternatieve behandelwijzen'. De faculteit neemt met dit standpunt afstand van de opvatting van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD), waarin wel ruimte wordt geboden voor de toepassing van alternatieve behandelwijzen.¹¹ Op de website van de beroepsorganisatie KNMvD wordt zelfs verwezen naar de website. Hiermee wordt dus volgens het faculteitsstandpunt door de KNMvD bij de leek een verkeerde verwachting gewekt.

Vintage; 2006/1994

- 9 Cockroft P & Holmes M. *Handbook of Evidence-based Veterinary Medicine*; Oxford: Blackwell Publishing; 2003
- 10 Sackett DL, Straus SE, Richardson SW & Rosenberg W. *Evidence-Based Medicine: How to Practice and Teach EBM*. Edinburgh: Churchill Livingstone; 2000.

11 Standpunt over alternatieve geneeswijzen [updated 2009 June 2; cited 2012 May 16] zie <http://www.knmvd.nl/cms/showpage.aspx?id=320>

De oorspronkelijke versie van dit artikel verscheen in *Dier en Arts*, januari/februari 2013: 10-13

De magnetische praktijk Magnetiseurs en somnambules in Nederland 1880-1920

Ranulf van Reedt Dortland

Sinds de Weense geneeskundige Franz Anton Mesmer (1734-1815) rond 1775 het magnetisch fluïdum als centraal verschijnsel in het dierlijk magnetisme beschreef en door overdracht van deze geheimzinnige stof een groot aantal patiënten met succes meende te kunnen genezen, is het ‘magnetiseren’ als therapie blijven voortbestaan. Op 4 mei 1784 ontdekte een volgeling van Mesmer, de Franse markies Amand-Marie-Jacques de Puységur (1751-1825) bij toeval een nieuw fenomeen: het somnambulisme of ‘magnetische slaap’, een soort schemertoestand waarin de slaper nog wel in staat bleef tot luisteren, spreken en soms handelen. In deze somnambule toestand leken sommigen ook in staat tot (auto)diagnostiek en helderziendheid (*clairvoyance*), eigenschappen waar latere magnetiseurs gebruik van zouden blijven maken. De wil van de magnetiseur bleef centraal staan maar de gemagnetiseerde (somnambule) ging een actieve rol spelen als bron van kennis en (zelf)inzicht.

‘Es ist ein Merkmal
der Wunderdoktoren,
Der Charlatane und
Heilprofessoren,
Dass sie unfehlbar,
leicht und geschwind,
Nur die Leiden heilen,
die unheilbar sind.’
(Uit: *Fliegende Blätter*.)

De hype van het geloof in het dierlijk magnetisme viel in Nederland ongeveer tussen 1810 en 1820. Zowel bevoegde geneeskundigen zoals de Groninger hoogleraar in de geneeskunde Gerbrand Bakker (1771-1828) als leken gingen magnetiseren. Types als Jodocus B. Meijer met zijn magnetisch ‘postorderbedrijf’ (Jodocus Meijer liet zich rond 1830 tegen betaling van minimaal f. 3.- een ‘wel doorwasemde’ slaapmuts toesturen waaraan zijn somnambule een diagnose kon stellen en dan remedies voor de kwaal

voorschreef, die de raadpleger vervolgens weer toegestuurd kreeg) en de onbehouwen ex-huzaar Wessel van der Lee, de ‘wonderdokter van Schermerhorn’ die het hele land afreisde, werden alom bekend bij het gewone volk.

Na 1820 nam de wetenschappelijke scepsis toe. Het magnetiseren kreeg in de loop van de eeuw steeds meer magische en irrationele trekken en verwierf het odium van kwakzalverij. Tussen 1850 en 1890 magnetiseerden de meeste magnetiseurs geen patiënten meer maar somnambules, in de volksmond ‘slaap-



Eerste nummer van het
*Maandblad tegen de
Kwakzalverij*: 1881

sters' genoemd. Dat waren 'sensitieve' dames die, in trance gebracht, in staat waren bij de raadplegende een diagnose en de bijbehorende therapie 'te zien'. Magnetisme en somnambulisme werden, op enkele uitzonderingen na, het werkterrein van leken-magnetiseurs of 'strijkers'. De Haagse spiritist A. J. Riko noemde in zijn *Handboek ter beoefening van het Magnetisme* uit 1896 (tweede druk) nog enkele bevoegde heilkundigen (sic) die nog contentieus het magnetisme bedreven zoals de Haagse heelen verloskundige Andries Hoek (1807-1885). Laatstgenoemde accoucheur heeft nog de geboorte van prinses Wilhelmina begeleid.

Gestudeerde dokters hadden zoals gezegd na 1820 over het algemeen weinig meer op met het dierlijk of animalistisch magnetisme. De gezondheidswetten van Thorbecke (1865) die aan academisch geschoolde artsen het exclusieve recht op de uitoefening van de geneeskunde verschaffen, waren mede bedoeld om een einde aan de kwakzalverij te maken. Maar al direct vanaf de inwerkingtreding werden deze wetten massaal overtreden. De geneeskundige inspectie en justitie bleken niet bij machte of gemotiveerd om onbevoegde genezers te vervolgen en bestraffen. En dit gold met name voor leken-magnetiseurs en hun somnambules.

HET VERVOLGINGSBELEID

Aanvankelijk werd een somnambule juridisch niet verantwoordelijk gehouden 'omdat zij zich tijdens de magnetische slaap niet bewust was van wat ze deed, derhalve kon ze ook niet voor haar adviezen verantwoordelijk gesteld worden' (uitspraak Hoge Raad in 1868) maar rond 1875 ging men toch zowel de magnetiseur als zijn

somnambule strafrechtelijk vervolgen wegens onbevoegde uitoefening van de geneeskunde als bedrijf. De magnetiseur werd dan vervolgd als de 'aanlegger en bewerk'. Maar dat werd later weer teniet gedaan als zijnde strijdig met het bestaande patentrecht. Zo was het tot 1893 mogelijk om als leek een patent te verkrijgen voor een het uitoefenen van een magnetiseurs-bedrijf. Een praktijkvoorbeeld daarvan uit het *Maandblad der Vereeniging tegen de Kwakzalverij*:

'De vader van den jongeman [die een ongelukje overkwam] ontving eene rekening van den ex-kastelein, ten bedrage van f 102.- en het bleek nu, dat de ex-kastelein patent genomen had als magnetiseur en als zoodanig het jonge mensch had behandeld. De zonderlinge patent-wet die het mogelijk maakt dat een patent kan worden uitgereikt voor een „bedrijf" dat eigenlijk niet zonder wetsovertreding kan worden uitgeoefend, speelt hier weer een groote rol.'

Een dure rekening voor een verstuipte vinger! Zo ontstond er min of meer een juridische legalisering van het magnetiseren. Dit patent gaf de magnetiseur in de ogen van het publiek een zekere legitimiteit doch nog niet het recht om geneeskundige handelingen te verrichten.

Een magnetiseur mocht dan wel een somnambule 'in staat van clairvoyance' brengen maar nog niet de geneesmiddelen voorschrijven die zij in die 'staat' aan hem doorgaf. Men meende het bezwaar van het onbevoegd uitschrijven van recepten te kunnen ondervangen door dit door een bevoegde arts te laten doen. Zo stond op 4 augustus 1882 de magnetiseur A. W. Rademaker uit Nieuwer-Amstel met zijn somnambule voor de arrondissementsrechtbank van Amsterdam terecht wegens het onbevoegd

1 juni 1865: Wet van Thorbecke



- Maakt een eind aan allerlei soorten dokters.
- Regelt de voorwaarden tot het verkrijgen van bevoegdheid.
- Beschermde titel: ARTS
- Voorbehouden handelingen
- Art. 436 WvSr: 'onbevoegd uitoefenen wordt gestraft met max. fl. 300.-'

De wet van Thorbecke uit 1865 in hoofdlijnen samengevat

uitoefenen der geneeskunst. Zij waren daarbij gedekt door de malafide plattelandsheelmeester E. Donkersloot die tegen betaling hun recepten ondertekende. De rechter bepaalde dat 'de geneesheer slechts controle uitoefende over de voorgeschreven middelen en niet de patiënt zelf [had] onderzocht'. De strafeis wegens overtreding van artikel 1 van de Gezondheidswet werd in het definitieve vonnis wel gehalveerd naar fl. 150.- of 30 dagen vervangende hechtenis. Deze casus was, voor zover schrijver dezes dit uit de geraadpleegde bronnen kon nagaan, de laatste veroordeling met een relatief strenge straf.

Een opzienbarende zaak die het vervolgingsbeleid in ons land de doodsteek zou geven begon in 1883 met de komst en het optreden van de destijds vermaarde Zwitserse magnetiseur Giorgio Artuso Ragazzi. Deze vestigde zich eerst in Utrecht, daarna in Den Haag en werkte volgens de mesmeriaanse traditie met massage- en zingen, dus zonder somnambulisme. In 1887 en 1888 werd hij wegens het overtreden van de gezondheidswetten aangeklaagd en in eerste instantie veroordeeld wegens het verlenen van

geneeskundige bijstand als bedrijf zonder bevoegdheid en buiten noodzaak en veroordeeld tot een geldboete van 50 cent of 1 dag (sic). Daarbij overwoog het hof van Den Haag ook nog dat 'het bloote aanraken met de hand op zich zelf niet het verlenen van geneeskundigen bijstand was, doch het zou dit worden, wanneer men het doet met het oogmerk om te genezen'. Ragazzi ging in hoger beroep en werd uiteindelijk tot tweemaal toe vrijgesproken 'overwegende de rechtbank dat de "bloote" toepassing van het magnetisme, zonder onderzoek naar de kwaal van den patiënt, niet is uitoefening van de geneeskunst'.

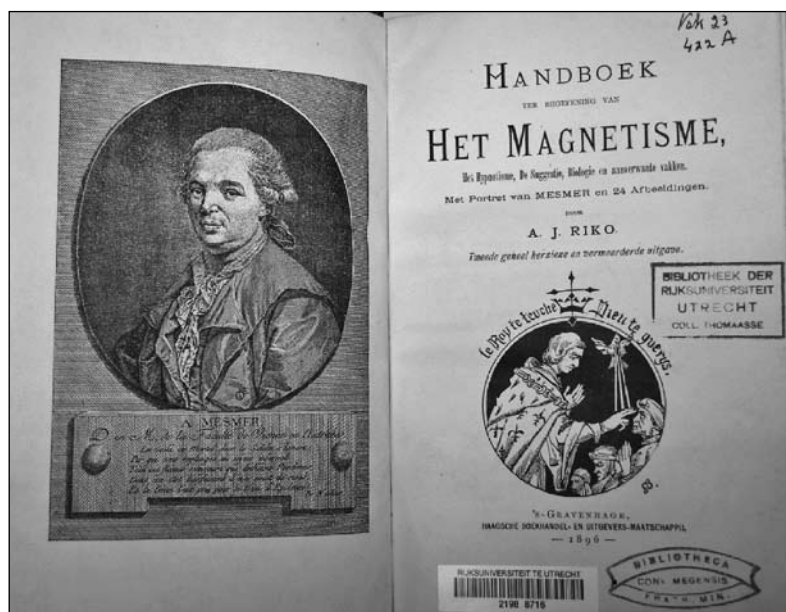
Ragazzi verdween weer maar de jurisprudentie bleef. Bovengenoemd arrest maakte het vervolgen van magnetiseurs en slaapsters bijna onmogelijk. Het gevolg was dat men tussen 1886 en 1910 van een justitieel gedogen kon spreken en er in die periode geen magnetiseurs veroordeeld zijn! En voor de slaapsters [was het] een vrijbrief om ook solistisch hun gang te gaan: rond 1890 ontdekten die dat zij ook zonder magnetiseurs in trance konden raken en feminiseerde de 'magnetische' praktijk. Omstreeks 1910 kwam er weer een omslag: het somnambulisme raakte op zijn retour en het klassieke mesmerisme werd weer een broodwinning voor voornamelijk mannelijke leken-magnetiseurs, ditmaal zonder 'slaapsters'.

Pas in april 1910 werd in Haarlem weer een opzienarend proces tegen een magnetiseur aanhangig gemaakt. Deze magnetiseur en spiritist B. C. Schooleman was van beroep onder-stationschef bij de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij in Haarlem. De Nieuwe Rotterdamse Courant meldde: 'de zaal van het kantongerecht te Haarlem was eivol, niet al-

SOMNAMBULE!
Ceintuurbaan 244 (huis),
 b/d v. d. Helststraat (vroeger Swelinkstraat, nieuwe stad).
Spreekuur 10-4 uur en 's avonds 6-10 u.
VOORLICHTING in part.
TOESTANDEN en ZAKEN.
 des Maandags en Donderd. v. 10-4 u.
Geneeskundige Behandeling
 door het Somnambulisme
 onder toez. van Dr. C. ENTHOVEN.
 Attesten v. deg. result. t. inz.
 (208)

2 u. en van 6-9 u. te consulteren.
 (959)
Magnetisme.
 Op Handels- en Financieel
 Maatschappelijk gebied, is Juf-
 frau BERGH dagelijks te Con-
 sulteren, Egelantiersgr. 34. (5896)
MAGNETISME.
 Op veelvuldig verzoek heeft de
 Magnetiseur W. KRUISINGA be-
 sloten, met de gewezen Somnam-
 bule v. d. Heer K. DIJKSTRA
 consult te geven, 's Maandags
 van 10-4 uur, Keizersgracht b/d
 Spiegelstraat 598.
 (8789)

Een tweetal van de vele advertenties uit de magische praktijk rond 1890. Deze zijn uit het Nieuws van de Dag van 13 maart 1892 en 11 juni 1889. Magnetisme is ook voor de effectenhandel toepasbaar!



Het Handboek ter beoefening van Het Magnetisme van A. J. Riko, met een afbeelding van Anton Mesmer op de titelpagina. Tweede druk uit 1896. Afdeling bijzondere collecties van de Bibliotheek van de Universiteit van Utrecht

leen met getuigen, doch ook met studenten in de geneeskunde, die getuige wenschten te zijn van de behandeling van de zaak tegen B. C. S., spoorwegambtenaar bij de H. IJ. Maatschappij’.

Bij de rechtszaak voor de kantonrechter te Haarlem verklaarde een als deskundige opgeroepen medicus dat hij, wat beklagde had verricht, als uitoefening der geneeskunst beschouwde, en dat het verrichte (in casu magnetiseren) viel onder de geneeskunde. De beklagde oefende de geneeskunde uit door middel van suggestie en dit kon volgens de deskundige nadelig zijn. De rechter nam diens oordeel over en oordeelde dat Schooleman ondanks ontlastende verklaringen van acht tevreden patiënten in 1909 zonder toegelaten te zijn tot de uitoefening der geneeskunst buiten noodzaak het beroep van geneeskundige als bedrijf had uitgeoefend:

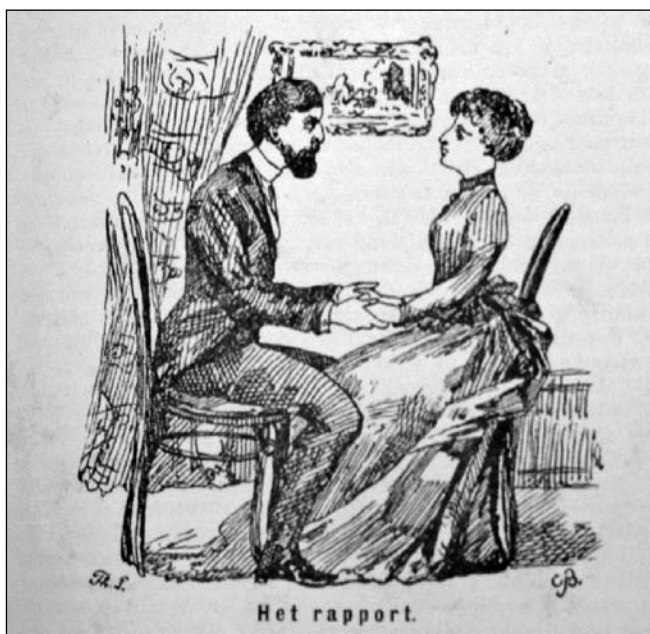
‘(...) door een 8-tal personen, dat zich tot hem hadden gewend om genezing te bekomen van ziekten of kwalen, waaraan zij opgaven te lijden, te behandelen, door elken patiënt op korten afstand voor zich te plaatsen, en hem dan aanziende, dicht bij en langs diens lichaam manipulaties te maken, in een of meer richtingen, gedurende eenigen tijd, om den patiënt dusgenoemden magnetischen invloed van hem te doen ondergaan en eindelijk een slotbehandeling toe te passen, bestaande in het blazen in het gelaat, of het knijpen in den neus’.

Het vonnis luidde: acht maal f 50, sub. acht maal één dag. Uiteindelijk werd na tweemaal hoger beroep én cassatie zijn beroep verworpen omdat de Hoge Raad in 1911 oordeelde ‘dat de bevoegdheid om de geneeskunst uit te oefenen in de wet van 1865 verleend, zich uitstrekt tot de geneeskunst in haar geheel, onverschillig welke methoden daarbij worden gebezigd’.

Tijdens deze processen kwam ook nog de omvang van de magnetische praktijk in 1911 aan de orde: ‘in Den Haag alleen al wonen 30 magnetiseurs. Zelfs leden van de rechterlijke macht deden zich behandelen, als ze bij den dokter geen baat vonden.’ De procesuitkomst leidde tot de zogenaamde, door spiritisten geïnitieerde, adresbeweging van september 1913 voor een vrije uitoefening van het medisch beroep.

HET ARTSENMONOPOLIE ONDER DRUK

De raadsheer van het Haagse gerechtshof en spiritist jhr. mr. Rudolph Otto van Holthe tot Echten (1854-1940) richtte samen met medestanders zoals de liberale oud-minister mr. Samuel van Houten (1837-1930) en de hoogleraar strafrecht van de Universiteit van Amsterdam prof. mr. J. A. van Hamel (1880-1964) in 1913 een verzoekschrift aan de Koningin met een verzoek om liberalisering van de wet op de uitoefening van de geneeskunst van 1865. De redenen van deze adresbeweging waren tweeledig: ener-



De magnetiseur en zijn somnambule. Uit: A. J. Riko: *Handboek ter beoefening van het Magnetisme*

zijds werd de wet van 1865 toch op grote schaal overtreden en viel niet te handhaven: volkomen rechtsonzekerheid; anderzijds zou iedereen vrij mogen zijn om over zijn eigen lot te beschikken - vrije keuze van geneeswijzen. De adressanten stelden wel voor om een aantal 'voorbehouden handelingen' te formuleren en 'kunstfouten' gelijkelijk strafrechtelijk te vervolgen. Het streven van spiritisten als Van Holthe cum suis was daarmee om 'magnetische' en 'psychische' geneeswijzen te legaliseren.

De artsen reageerden furieus tegen liberalisering van de gezondheidswetgeving en het *NTvG* wijdde zelfs een apart themanummer aan dit onderwerp. De volksvertegenwoordiging reageerde verdeeld en het liberale kabinet-Cort van der Linden durfde geen beslissing te nemen en stelde - conform het advies van de Gezondheidsraad - daarom op 31 juli 1917 bij Koninklijk Besluit no. 39 een tweetal staatscommissies in om zowel de juridische en medische aspecten van een vrije geneeskunde te onderzoeken: een commissie-Van Houten (met onder andere Van Holthe tot Echten en Van Hamel) bekeek of een vrije uitoefening van de geneeskunde losgekoppeld van het artsdiploma kon worden ingevoerd en een commissie-Pekelharing de resultaten van niet-academisch opgeleide genezers.

De commissie-Pekelharing kwam als eerste, ondanks tegenwerking door de magnetiseurs omdat de commissieleden zelf de patiënten se-

lecteerden en alternatieve genezers uit de commissie werden, in 1919 met de conclusie dat er geen resultaten werden geboekt en beval aan om de geneeskunde als exclusief academisch beroep te handhaven. De commissie-Van Houten echter concludeerde het tegenovergestelde maar hun rapport kwam net te laat: de liberalen leden een gevoelige verkiezingsnederlaag en het nieuwe - confessionele - kabinet-Ruys de Beerenbrouck had dwingendere problemen op te lossen. En zo verdween de kwestie van de vrije geneeskunde geruisloos en blijvend van de politieke agenda en bleef alles zoals het was, inclusief een verbod op de Magnetische Praktijk! ●

Dr. R.W.H. van Reedt Dortland was als vaat-chirurg werkzaam in het Universitair Medisch Centrum Utrecht en heeft in het kader van zijn studie Geschiedenis aan de UU een onderzoek gedaan naar de 'magnetische hype' rond het fin de siècle.

Noten

J. Vijselaar, *De magnetische geest. Het dierlijk magnetisme 1770-1830* (Nijmegen 2001) 27-34. Ibidem, 77.

Ibidem, 78; Blécourt, W. de Blécourt, *Het Amazonenleger. Irreguliere genezeressen in Nederland 1850-1930* (Amsterdam 1999) 86. Blécourt, *Amazonenleger* 88.

Vijselaar, *De magnetische geest* 475-82.

- Ibidem 466-87.
- Ibidem, 475-96.
- W. de Blécourt, De macht van de vrouwelijke hand. De feminisering van het magnetisme rond 1900. *Documentatieblad de Negentien-de Eeuw* 25 (1999) 149; Vijselaar, De magnetische geest 84-9.
- Geneeskundige Staatsregeling van 1818.
- C. Fasseur, *Wilhelmina, de jonge koningin* (Meppel 1998) 50.
- G. van Veghel, Medici contra kwakzalvers. De strijd tegen niet-orthodoxe geneeswijzen in Nederland in de 19e en 20e eeuw (Amsterdam 1991) 6-14.
- Veghel, Medici contra kwakzalvers 6-14.
- Blécourt, Macht 150; J. Rummelink, Onbevoegde uitoefening van beroepen in het Nederlands strafrecht (Utrecht 1951) 52-3. Als bedrijf impliceerde dat men voor zijn diensten geld vroeg. De wetgever beoogde het bedrijfsmatige te beperken. Gratis advies met de strekking genezing te willen bewerkstelligen was ook strafbaar: H.R. 24 mei 1886, W 5304: - In deze wet viel elke bijstand ..., indien dit geschied met de werkelijke of voorgewende strekking om daarmee een genezende werking uit te oefenen. Magnetiseren viel daar onder.
- Blécourt, Amazonenleger 90.
- Ibidem 87.
- Maandblad der Vereeniging tegen de Kwakzalverij* (MtK) 5.5 (mei 1885). Het maandblad was niet gepagineerd, de cijfers verwijzen naar jaargang en nummer.
- Blécourt, Amazonenleger 88-90.
- Ibidem 87.
- MtK 2.9 (september 1882).; *Nieuws van den Dag; kleine courant* 10-08-1882; *Algemeen Handelsblad* (dag) 10-08-1882.
- Blécourt, Amazonenleger 94; MtK 8.3 (maart 1888).
- Buiten noodzaak: geneeskundige bijstand door een niet-medicus in een niet-acute situatie.
- MtK 7.6 (juni 1887).
- MtK 8.3 (maart 1888).
- MtK 8.4 (april 1888).
- Het toekomstig leven 14 (1910) 33: '... om te Genève zijn praktijk op menslievende wijze voort te zetten'.
- Blécourt, Macht 156.
- Blécourt, Amazonenleger 94-6.
- Ibidem 94-6.
- MtK 30.4 (april 1910).
- Rummelink, Onbevoegde uitoefening 51-2.
- MtK, 30.7 (juli 1910)
- MtK 30.4 (april 1910); Idem 30.7 (juli 1910); Idem 31.2 (februari 1911); Idem 31.6 (juni 1911); Idem 31.11 (november 1911) en 31.12 (december 1911).
- MtK 31.6 (juni 1911).
- Blécourt, Macht 156; Huisman F., 'Wie geneest? De strijd om culturele autoriteit in de Nederlandse gezondheidszorg'. In: Van Lunteren F., B. Theunissen en R. Vermij (red.), *De opmars der deskundigen* (Amsterdam 2002), 99-118.
- Bekend van het 'kinderwetje' van 1863.
- Huisman, Wie geneest? 100-1.
- Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* 58 (1914) IB, 1846-2044.
- De andere leden waren de medische hoogle-raren Hector Treub, Cornelis Winkler, Johannes Wertheim Salomonson, Hiddo Laméris en als secretaris fungeerde Willem Storm van Leeuwen.
- G. Zorab, *Magnetiseurs en wondergenezers* (Leiden 1952) 162-3.
- Huisman, Wie geneest? 116.
- C. Renckens, *Dwaalwegen in de geneeskunde. Over alternatieve geneeswijzen, modeziekten en kwakzalverij* (Amsterdam 2005) 44.
- Huisman, Wie geneest? 116-7.

De trucendoos van Roland Pluut: kwakzalverij als dekmantel

C.N.M. Renckens

Ik heb het altijd als een van mijn grootste prestaties op het gebied van de kwakzalverijbestrijding beschouwd, de ontmaskering van een drietal nieuwe ‘charitatieve’ gezondheidsfondsen in 2000, maar hield aan die prestatie tegelijkertijd een bittere nasmaak over omdat ik er nooit achter was gekomen wie toch het meesterbrein achter deze trucendoos was. Groot was mijn opwinding dan ook, terwijl ik al zeker tien jaar niet veel meer had vernomen van die ‘kwakfondsen’, toen ik de uitzending van het onderzoeksjournalistieke radioprogramma *Argos* van 18 mei 2013 beluisterde. Dankzij grondig speurwerk bracht dat nieuwe feiten aan het licht en vielen de stukjes van de legpuzzel op hun plaats. De initiator van deze drie en later nog een aantal andere ‘goede doelen fondsen’ is de Haagse zakenman en communicatieadviseur Roland Pluut, gehuwd met de Chinese acupuncturiste Pluut-Lin. Een uitzending van *Radar* op 28 november 2011, waaraan ik destijds niet al te veel aandacht had geschonken, had ook al nadere feiten aan het licht gebracht.

‘Never let the truth
get in the way of a
lucrative story’
(E. Ernst)

DE EERSTE JAREN

Ter opfrissing van het geheugen moeten we teruggaan naar de periode 1998-2001. In 1998 en 1999 werden drie ‘charitatieve’ fondsen opgericht die de reeds jaren bestaande fondsen als het Koningin Wilhelmina Fonds, het Reumafonds en de Hartstichting op bedrieglijke wijze gingen beconcurreren. Ze waren zogenaamd opgericht door familieleden van kanker-, reuma- en hartpatiënten en kozen ‘toevallig’ domicilie in de plaatsen waar de grote fondsen ook waren gevestigd. Men was zogenaamd voorstander van meer aandacht voor en wetenschappelijk onderzoek van zogenaamde alternatieve geneeswijzen dan bij de reeds bestaande fondsen het geval zou zijn. Veel donateurs hadden niet in de gaten dat het

hier niet de vertrouwde bonafide fondsen betrof. De Stichting Nederlands Fonds tegen Kanker, het kankerkwakfonds, had in 1999 de brutaliteit zijn mailing de deur uit te doen op de dag dat het KWF zijn 50-jarig jubileum vierde. De gironummers van de *look-a-like*-fondsen, zoals ze ook wel werden genoemd, vertoonden opvallende overeenkomsten met die van de bonafide fondsen. Ik ontdekte in 2000 dat de oprichtingsakten bij dezelfde notaris waren verleden en dat zij alle drie eenzelfde typefout bevatten. Tot de wetenschappelijk adviseurs behoorden vrijwel uitsluitend alternatieven als Valstar, Bolhuis, Vogelaar en Houtsmuller, maar ook enkele reguliere medici zoals Smalhout, thoraxchirurg Brands en TNO-hoogleraar biochemie Kluft. De meesten van hen kwamen er al snel achter dat er veel geld

naar Zwitserland en andere onduidelijke doelen werd overgemaakt en verlieten de 'wetenschappelijk adviescommissies' van de fondsen. Van ten minste een van hen weet ik dat hij de FIOD inlichtte over de vigerende praktijken. In augustus 1999 werd in Zürich (Zwitserland) de *Stiftung United Organisations Health Care* (UOHC) opgericht, met vooral Nederlanders in het bestuur, onder wie de oud-politieman Joep van der Wolk, de arts-acupuncturist W.L. Pluut-Lin en Roland Pluut, consultant. Volgens de Zwitserse Kamer van Koophandel was de doelstelling tweeledig: enerzijds fondsen werven voor goede doelen en anderzijds het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek. Op 24 november 2000 werd in Zürich door het NFK met drie andere Nederlandse fondsen de *Stiftung Zur Förderung der Gesundheitsorganisationen* (St. FGO) opgericht.

De inzamelingen via mailings verliepen prima en in 1999 werd al acht miljoen gulden binnengesleept. Bij de bedelbrieven was het over te maken bedrag vaak al ingevuld: 250 of 500 gulden. Er was veel publiciteit rond de fondsen en ze werden alle drie gedwongen hun naam te veranderen, zodat die minder op de namen van de bonafide fondsen zouden gelijken. Veel donateurs vergisten zich en meenden op de bonafide fondsen te hebben gestort. Het kankerkwakfonds en het reumakwakfonds waren direct bereid hun naam te wijzigen, terwijl het hartkwakfonds door de rechter gedwongen moest worden zijn naam te wijzigen. Er was al snel geld genoeg in kas om de Consumentenbond via juridische dreiging te dwingen tot een rectificatie, nadat die zich kritisch over deze manier van fondsenwerving had uitgelaten in haar *Gezond Nieuwsbrief* van maart 2000. Dat lukte. De kwakfondsen hadden toen al miljoenen binnengehaald en subsidieerden op (erg) kleine schaal wetenschappelijk onderzoek. Aan 'voorlichting', fondsenwerving en bureaunkosten werd vele malen meer uitgegeven.

Ik beschreef deze gang van zaken in februari 2000 in het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*. Ook in het *Actieblad tegen de Kwakzalverij* schreef ik later herhaaldelijk over de strapatsen van deze Onheilige Drie-eenheid, zoals ik haar doopte. Mijn slotconclusie luidde destijds: de oprichting van deze fondsen is een gerichte strategie van de orthomoleculaire industrie, die met het opgehaalde geld 'publieksvoorlichting' zou gaan geven met ruime aandacht voor zijn producten en daarnaast wetenschap-

pelijk onderzoek door bevriende alterneuten zou gaan financieren. De orthomoleculaire maffia ontkende heftig in de brievenrubriek en ik bleef mij afvragen welk meesterbrein er toch achter al deze stromannen schuil zou gaan. Ik polste de directeur van de Nederlandse Hartstichting of hij wilde bijdragen aan de kosten van een privédetective, maar dat vond hij (helaas) toch te ver gaan. Ik kwam er niet achter en moest in 2001 met lede ogen aanzien dat er zelfs een vierde kwakfonds werd opgericht, de Stichting Preventie Diabetes. Men zag er nu van af dezelfde vestigingsplaats te kiezen als het bonafide Diabetesfonds (Amersfoort), het werd Den Haag.

STAND VAN ZAKEN 2013

Na dertien jaren onzekerheid, waarbij mijn 'best guess' over het meesterbrein achter de fondsen steeds de Rotterdamse kwakzalverarts Trossel was gebleven, kwam *Argos* op 18 mei 2013 met de onthulling. In een programma met de titel 'Rijk worden van de goede doelen' werd bekend gemaakt dat de Haagse zakenman Roland Pluut de man achter al deze malafide praktijken was. Het programma werd als volgt geïntroduceerd: 'Een aantal kleine goede doelen maakt deel uit van een schimmig, niet transparant netwerk van ideële en commerciële organisaties. Oud-bestuursleden en een voormalige directeur van diezelfde goede doelen uiten in *Argos* beschuldigingen van belangenverstrengeling en zelfverrijking. Het netwerk bestaat uit extreem veel familiale en vriendschappelijke verbanden tussen goede doelen-stichtingen en commerciële organisaties daaromheen, zoals organisaties voor het drukwerk, het verhuren van adressenbestanden, het bouwen van websites en direct marketing.'

Het programma werd gepresenteerd door Max van Weezel. Pluut heeft tevergeefs nog via zijn advocaat getracht de uitzending te voorkomen. Het programma is te beluisteren op: <http://weblogs.vpro.nl/argos/2013/05/17/18-mei-2013-rijk-worden-van-het-goede-doel> en iedereen zou dat moeten doen.

In november 2011 had *Radar* ook al aandacht besteed aan een tweede 'alternatief' kankerfonds (Stichting Kankerbehandeling en -preventie), dat ook op brutale wijze mailings rondstuurde, waarbij de acceptgiroformulieren vergezeld gingen van een pillendoosje bedoeld voor voedings-supplementen tegen kanker! In die uitzending

kwam een man aan het woord, die een dergelijke mailing had ontvangen die gericht was aan zijn twee jaar eerder aan kanker overleden vrouw. Hij vroeg zich af in welk adressenbestand zij was voorgekomen. Radar onthulde dat de oprichters van dit fonds drie oud-leerlingen van de Hanze Hogeschool in Groningen waren geweest, waaronder ene Arnoud Sietsema, een zoon van een zus van Pluut, die ook al enige tijd bestuurslid was geweest van het diabeteskwakfonds Stichting Preventie Diabetes, waaraan Pluut-Lin als adviseur is verbonden. Een relatie met de kwakfondsen van oudere datum werd door Radar niet doorzien.

KORTE UPDATE PER FONDS

Zie ook de hierna afgebeelde diagrammen, waar gegevens over personele formatie en geldstromen staan vermeld.

Het Nederlands Hartfonds (1998) werd al snel herdoopt in **Fonds voor het Hart** (FvhH). De namen van Vogelaar, Smalhout, Brands en Trossel doken op en verdwenen even snel weer uit beeld. Men haalde in 1999 4 miljoen gulden op en in 2011 nog maar 124.000 euro. Volgens *Radar* is het FvhH in 2010 geliquideerd, maar er is nog steeds een website met die naam. De activiteiten lijken overgenomen door de ook in 1998 opgerichte zusterorganisatie **Stichting Wetenschappelijk Bureau Integratie Geneeskunde**, die bij de Kamer van Koophandel overigens wel is ingeschreven onder een ander nummer. Deze stichting stort zich nu op mindfulness voor kinderen en verdient dat geld wellicht terug via de dure opleidingen tot mindfulness-coach. In het bestuur zitten onder anderen Pluut-Lin en haar aangenomen zoon Yingying Luo.

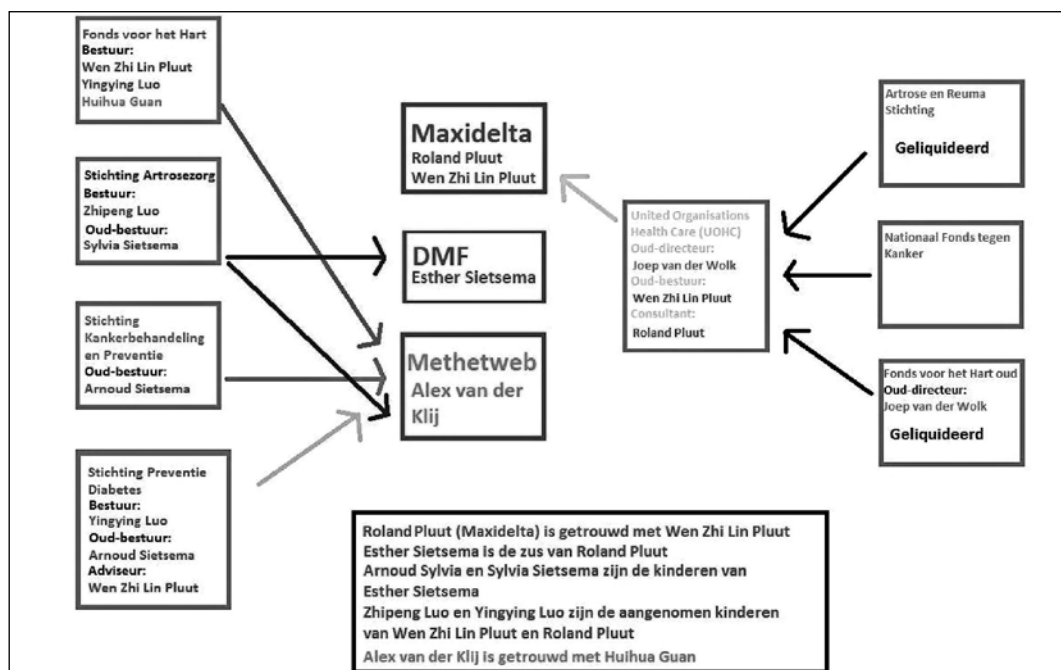
De Stichting Nationaal Fonds Kankerbestrijding (1999) werd al snel herdoopt tot Stichting Nationaal Fonds tegen Kanker. Neel Buijs was vanaf het begin tot eind 2012 directeur, hoewel ze al lange tijd ('sinds 2000') twijfels had over de geldstromen en de rekeningen van Pluuts bedrijf waaraan zij contractueel vast zat. Argos onthulde dat zij een zwijgplicht had en zij dus niet het achterste van haar tong kon laten zien. Wel maakte zij de stichting los van Pluuts imperium, hetgeen met aanzienlijke afkoopsommen (allemaal geld uit de fondsenwerving!) gepaard ging. Pluut hield het intellectuele eigendom over de adressenbestanden.

die fiscale voordelen biedt aan schenkers.

De Stichting Kankerbehandeling en -Preventie werd in 2009 opgericht en het initiatief zal gekomen zijn van Pluuts ondernemende neefje Arnoud Sietsema. Eerste mailing medio 2011 en ontmaskering door *Radar* op 28 november 2011. Berichtgeving hierover staat op de VtdK-website. Sietsema vertrok uit het bestuur en sinds kort is ene Cynthia Zuiderwijk directeur. Medebestuurslid is Edo de Ronde (1971), van wie op internet – anders dan bij Zuiderwijk het geval is – wel iets is te vinden. Zijn bedrijf richt zich, net als dat van Pluut, op de Chinese markt. Sietsema dringt er bij de VtdK-webmaster op aan dat zijn naam van de site verwijderd wordt, waarvoor hij geen overtuigende reden kon opgeven. Het lijkt erop dat de oprichting van deze stichting tot doel had het adressenbestand van Roland Pluut nog eens te gelde te maken. Zijn relatie met de stichting NFK is bekoeld. Veel toekomst lijkt dit nieuwe fonds niet te hebben, het gebrek aan transparantie, de vaandervlucht van de oprichters en Sietsema's weigering om namen te noemen van de artsen, die de stichting zouden adviseren, lijken de reputatie nu wel vernietigd te hebben. Toch haalde men in 2011 ruim € 260.000- binnen en in het volgende jaar ruim € 180.000,-.

De Nederlandse Reumastichting (opgericht 1999) heette al snel **Artrose & Reuma Stichting** (ARS), welke naam per 24 okt 2010 omgezet in Stichting Cerole, welke stichting op 25 okt. 2010 werd geliquideerd. In 2000 haalde de stichting 819.000 euro binnen, welk bedrag was gedaald tot 638.000 euro in 2008. De bestuurders Schuitemaker en Lagerweij van de ARS kregen steeds meer tegenzin tegen het contractueel onvermijdbare betalen van forse bedragen aan Pluuts Zwitserse holding UOHC en gaven er in 2011 de brui aan. De ARS werd geliquideerd, maar Pluut zorgde ervoor dat de lucratieve doelgroep van reumalijders en –sympathisanten toch kon blijven bijdragen aan zijn verrijking:

De Stichting Artrose Zorg werd opgericht in mei 2009. Tot de oprichters behoorde de toen 19-jarige Sylvia Sietsema, zus van Arnoud en oomzegger van Roland Pluut. Na tweeënhal jaar verliet zij de stichting en het bestuur bestaat thans uit Zhipeng Luo, ook een aangenomen kind van Pluut en twee andere mensen met een Chinese achternaam. De gepensioneerde



Dwarsverbanden volgens Argos. NB: Fonds voor het Hart heet ook SWBIG

oud-politieman A.G. Kradolfer (1938) werd op 1 november 2011 directeur. Over dit fonds, dat kortstondig een ANBI-status genoot, valt verder niets te achterhalen, over jaarrekeningen, adviseurs, etc. Op expliciete vragen van de VtdK-webredactie naar de namen van de medisch adviseurs weigert Kradolfer antwoord.

De **Stichting Preventie Diabetes** werd op 13 december 2001 opgericht door ene R.P. Verseleveldt. Over de opbrengsten van de mailings uit de vroege periode heb ik niets kunnen vinden. In 2012 werd € 228.191 geoogst. In het bestuur zit inmiddels naast twee personen ook met Chinese namen de aangenomen zoon Yingying Luo van de Pluutjes, terwijl Pluut-Lin wetenschappelijk adviseur is. Zij is basisarts, spreekt zeer gebrekkig Nederlands en is als acupuncturist verbonden aan Medisch Centrum Balans BV in Den Haag. De stichting heeft gedurende vijf jaar de ANBI-status gehad, maar raakte deze in november 2012 kwijt. Pluut-Lin ontving op 30 april 2012 een koninklijke onderscheiding waarbij in de laudatio van burgemeester Hoekema ook werd gewezen op haar grote verdiensten voor de 'diabetespreventie'. Zij haalde dit lintje op in het gemeentehuis van Wassenaar in gezelschap van haar echtgenoot Roland Pluut.

De **Stichting Wetenschappelijk Bureau Integratie Geneeskunde (SWBIG)** werd opgericht in november 1998 door H. Guan, die als bestuursvoorzitter ging functioneren. Het Kamer van Koophandel dossier vermeldt dat deze SWBIG 'ook wel Fonds voor het Hart' wordt genoemd. Waarom er twee rechtspersonen bestaan met dezelfde doelstelling, dat weet ik niet, maar de veronderstelling dat daarvoor boekhoudkundige redenen bestaan lijkt geen al te wilde gok. Opvallend was een donatie van f 141.500,- van Fonds voor het Hart (1999) aan de SWBIG. Daarna wordt het geruime tijd stil rond dit fonds. Later toegetreden bestuursleden komen ons inmiddels bekend voor: Y. Luo, de dan 19-jarige aangenomen zoon, treedt toe in 1989, terwijl Pluut-Lin in januari 2011 tot het bestuur toetreedt. Onder dekking van de naam FvH, officieel geliquideerd in 2010, wordt er thans vooral aandacht besteed aan een initiatief om de zegenrijke mindfulness techniek ook beschikbaar te maken voor schoolkinderen, want door die stressreductie krijgen zij dan later minder hartziekten. Achter deze wel heel doorzichtige truc om de bakens te verzetten moeten haast wel minder ideële motieven schuilgaan. Men heeft medewerkers van de UvA onder wie hoogleraar orthopedagogiek Susan Bögels (zie

ook pagina 48) mee kunnen krijgen en biedt 'Mindfulkids' thans aan als opleidingsinstituut voor aspirant mindfulkids coaches, terwijl men de zegenrijke methode aanbiedt aan scholen.

KORTE SCHETS RELEVANTE BEDRIJVEN EN STICHTINGEN

De in Zwitserland (Zürich) gevestigde **St. UOHC**, opgericht in 1999, kreeg in 2009 te horen, dat diverse kwakfondsen niet langer wensten te betalen voor de vaak ongevraagde diensten en adviezen van de UOHC, maar dat zij van die in contracten vastgelegde geldverslindende relatie af wilden. Afgesproken was dat 90% van de inkomsten van bijv. de St. NFK naar de UOHC zouden gaan, aldus Buijs tegen Argos. De ARS betaalde jaarlijks € 60.000,- aan de UOHC voor 'marketing adviezen'. Ten koste van veel geld kochten de kwakfondsen het intellectuele eigendomsrecht op de adressenbestanden ten slotte af. In 2008 verplaatste de UOHC haar zetel naar Wenen. Eind december 2010 werd de UOHC geliquideerd, de geldstroom was toch opgedroogd. De oud-politieman Joep van der Wolk was vanaf 2002 directeur geweest van de UOHC. Zijn medebestuurdersleden ten tijde van de liquidatie waren de Limburgse zakenman en fondsenwerver Arend G Koller, tot 2005 directeur van Cherridata BV, en Pluut-Lin. Van de parallelle St FGO, waarbinnen fondsen voortaan zouden gaan samenwerken, is anno 2013 op de site van de Zwitserse KvK te vinden dat alle bestuurdersleden Nederlanders zijn. Zij verplaatste haar zetel in 2006 van Zürich naar Müllheim.

MaxiDelta is het bedrijf van Roland Pluut, gevestigd in Den Haag en opgericht in 1991. Het bedrijf heeft naast de directeur vijf Chinese werknemers, onder wie Pluuts eega Pluut-Lin en richt

zich met adviezen over fondsenwerving voor goede doelen op Nederland en China. Het biedt daarna projectorganisatie en 'direct marketing'. De website stelt: 'Maxi Delta has specialised in fundraising for charities. Both by raising new donors as to maximise the gift level of donors'. De kwakfondsen zaten lange tijd vast aan dit bedrijf, dat voor 'geringe prestaties en diensten' grote sommen gelds in rekening bracht, aldus enkele oud-bestuurdersleden tegen Argos. Hun eveneens contractueel verplichte zwijgplicht verhinderde hen vrijuit te spreken over die situatie, waarvan zij zich met veel moeite (en hoge kosten) hebben losgemaakt.

DMF, Direct Mail Fullfillment, is het bedrijf van Esther Sietsema-Pluut en is gevestigd in Bedum. Het bedrijf noemt op zijn website een groot aantal opdrachtgevers voor wie het tot tevredenheid zou hebben gewerkt. Esther Sietsema is zus van Roland Pluut en moeder van Arnoud Sietsema (mede-oprichter St. Kankerbehandeling en -preventie en v/h bestuurslid St. Preventie Diabetes) en Sylvia Sietsema, voorheen bestuurslid St. Artrose Zorg.

Cherridata BV was, tot het in 2005 werd verkocht aan Bendion BV, eigendom van Arend Koller, die ook bestuurslid was van de St. UOHC. Zijn bedrijf was gespecialiseerd in 'het verzamelen, verwerken, analyseren en selecteren van adresinformatie om effectieve en efficiënte werving van leden, abonnees, donateurs en klanten mogelijk te maken.' Aldus <http://adressenspecialist.nl/over-cherridata>. Dergelijke bedrijven kunnen voor elke doelgroep adressenbestanden leveren met behulp van 'psychografische selectietechnieken'.

Methetweb opereert de website van de St. Kankerbehandeling en -Preventie website vanaf hetzelfde IP-adres als Stichting Preventie Diabetes, Fonds voor het Hart en Stichting Artro-



Mevrouw Pluut-Lin, koninklijk onderscheiden
onder toezien oog van echtgenoot Roland Pluut

sezorg. Methetweb is van Alex van der Klij, die gehuwd is met Huihua Guan, bestuurslid Fonds voor het Hart. Methetweb is gehuisvest aan de Churchillaan 287 in Rijswijk in welk pand ook een deel van MaxiDelta is gevestigd. De firma, zo ontdekte Argos, maakt ook drukwerk voor de mailings van Fonds voor het Hart, St. Kankerbehandeling en Preventie en Stichting Nationaal Fonds 'Het gehandicapte kind'. Dit laatste fonds werd al opgericht in 1987 en lijkt geen kwakfonds te zijn. Men omschrijft zijn eigen 'totaal-concept' als volgt op de eigen site: 'Wij zijn een groepje actieve mensen die een aantal jaren ervaring hebben in de direct marketing, het analyseren, valideren, beheren van databestanden en bouwen/beheren van websites. In 2008 hebben wij onze krachten gebundeld in *Met Het Web*. We ondersteunen onze klanten als back office in de breedste zin van het woord. We schrijven teksten voor nieuwsbrieven, bouwen en onderhouden websites, regelen de correspondentie, beantwoorden van de telefoon, onderhouden de relatiebestanden en doen marktanalyses. Ook begeleiden we productie van nieuwsbrieven en van mailings.

Zowel *Radar* als *Argos* kregen als zij belden met de fondsen voortdurend call centers aan de lijn.

BESPREKING

De diagnose is onmiskenbaar en in Argos werd deze zowel door de gewezen NFK-directeur Buijs gesteld als door Stan Termeer, hoofd communicatie van Koningin Wilhelmina Fonds, Nederlandse Kankerbestrijding. Buijs: 'Mijnheer Pluut heeft gefaciliteerd dat er een goed doelen kon worden opgericht. Hij heeft een bestuur bij elkaar gezocht. Hij heeft zijn eigen markt voor zijn werkzaamheden gecreëerd.' Termeer: 'Wij hebben bijvoorbeeld de Stichting Kankerbehandeling en -Preventie, waarvan ik echt denk dat die alleen maar bestaat ter zelfverrijking van de mensen die er achter zitten.'

De heren Pluut, Van der Wolk en Van der Klij wensten bij Argos niet voor de microfoon te spreken. De genoemde feiten, constructie en interacties werden door Van der Wolk evenwel niet ontkend. Al reconstruerend heeft het er alle schijn van dat Roland Pluut met zijn MaxiDelta, waarmee hij inmiddels een aantal jaren ervaring had opgedaan inzake goede doelen en fondsen-

werving, niet ging zitten wachten op nieuwe klanten, maar inderdaad zijn goede doelen in het leven ging roepen. Zelf bleef hij jarenlang buiten beeld, maar de ingrediënten om een succesvol goed doel te maken waren hem inmiddels goed bekend. Wat volstaat is een website-bouwer, een leverancier van een adressenbestand, een bedrijf dat mailings kan verzenden en een tekstschrijver, die de website en het foldermateriaal vult. Niet zelden geschiedt dat met 'met teksten die zichtbaar van andere websites zijn gejat', zo ontdekte Stan Termeer van het KWF. Om zich te onderscheiden van de bonafide fondsen werd in de missie 'aandacht voor alternatieve en complementaire geneeswijzen' opgenomen: kwakzalverij als dekmantel. Voor de bemensing met stromannen in de diverse stichtingsbesturen keek hij rond in zijn eigen gezin, bij zijn zus en haar kinderen en bij personen van Chinese origine, ongetwijfeld uit de kennissenkring van zijn Chinese echtgenote. De oorspronkelijke kwakfondsen voor hart- en reuma-lijden zijn deels geliquideerd, waarbij door Pluut met vooruitziende blik vervangende fondsen in het leven werden geroepen, zich richtend op dezelfde categorieën (Artrose Zorg en de SWIBG). De stichting NFK slaagt er inmiddels al een flink aantal jaren de ANBI-status te behouden, hetgeen betekent dat er een fatsoenlijk deel van het geld naar wetenschappelijk onderzoek gaat. Dat geldt niet voor de andere fondsen. Huub Willems, rechter en voormalig voorzitter van de Ondernemingskamer in Amsterdam, keek op verzoek van Argos bijvoorbeeld naar het jaarverslag van het diabeteskwakfonds en oordeelde daarover: 'De jaarrekening van dit niveau verschaft geen enkele garantie voor de juistheid van wat er staat in relatie tot wat er gebeurt in de onderneming.' Dat de stichting NFK nu al bijna vijf jaar voldoet aan de criteria om als ANBI erkend te blijven, betekent dat er nu echt geld naar wetenschappelijk kankeronderzoek gaat en dat blijkt ook wel uit de jaarverslagen. Geld voor Pluuts bedrijfjes en stichting zal er sindsdien niet veel meer zijn geweest, hetgeen hem ongetwijfeld op het idee heeft gebracht om in 2009 een concurrerend kankerkwakfonds op te richten via zijn neefje Arnoud Sietsema: de Stichting Kankerbehandeling en -Preventie. Dit nieuwe kwakfonds geniet nog een ANBI-status, waaraan zoals gebruikelijk de eerste drie jaar na oprichting slecht marginale eisen worden gesteld.

Gegevens over personen en geldstromen per fonds	
Naam erkende instelling	Nederlandse Hartstichting Resultaat eigen fondsenwerving. 2001: € 27 miljoen; 2012: € 46.935.687
Naam (namen) kwakfonds	Nationaal Hartfonds , sinds mei 2000 Fonds voor het Hart¹
Naam voorzitter	Adres Dr Lelykade 22a, 2583 CM Den Haag
Naam directeur	Dr. E.F. Vogelaar G.R. Bueno de Mesquita, later R.H.T.K. Trossèl, later J.C. van der Wolk, later Goyaards. Sinds 2000 B. van der Klis.
Opgericht	14 januari 1998
KVK	Den Haag, 27169870
Resultaten fondsenwerving	1998: f 1,9 miljoen; 1999: f 4 miljoen 2011: € 124.700,-.
Besteding fondsen	1998: f 141.500 naar SWBIG; f 750.000,- naar Engeland ('pilotstudie chelatietherapie'); f 5.000,- naar MBOG ² ; f 15.000,- naar Stichting Medisch Verzekerden ³ ; een onbekend bedrag naar Zwitserland. 2011: € 15.575,- fondsenwerving; € 35.000,- wetenschappelijk onderzoek; € 54.257,- voorlichting; € 19.866,- toegevoegd aan reserves.
ANBI- status en CBF-Keur	-
Geliquideerd	2010, maar website nog steeds in de lucht. Activiteiten overgenomen door SWIBG.
Wetenschappelijke adviesraad	Van Herpen, cardioloog (tot 15 dec. 1999); W.G.B. Brands, thoraxchirurg (tot 15 dec. 1999); prof. C. Kluft, biochemicus bij TNO (tot 15 dec. 1999)
Naam kwakfonds	Stichting Wetenschappelijk Bureau Integratie Geneeskunde Adres Dr Lelykade 22a, 2583 CM Den Haag
Bestuur	('Ook genoemd Fonds voor het Hart') Guan, Huihua(geb. China 1971) voorzitter; Luo, Yingying ⁴ (geb. 1989, China, in functie sinds juli 2008); Pluut-Lin WZ (geb. 1961, China, in functie sinds jan. 2011)
Opgericht	27 november 1998
KVK	27176037
Resultaten fondsenwerving	Donatie van f 141.500,- van Fonds voor het Hart (1999)
Besteding fondsen	Initieerde en subsidieerde Mindfulkids project: 'aandachtstraining' voor schoolkinderen i.s.m. o.a. UvA-stafleden psychologie E. van de Weijer-Bergsma en S. Bögels, hoogleraar orthopedagogiek.
Naam erkende instelling	Nederlandse Kankerbestrijding/ KWF Resultaat eigen fondsenwerving 2001: €50.131.000,- ; 2012: € 146.278.000
Naam kwakfonds	Stichting Nationaal Fonds Kankerbestrijding (tot 1999), daarna Stichting Nationaal Fonds tegen Kanker⁵ ;
Adres	St. Nicolaasstraat 50, 1012 NK Amsterdam
Naam voorzitter	D.M. Vedder (tot 2011), vanaf 2012: R.C.A. Kleinegris
Naam directeur	Drs. C.M. Buijs (ook adviseur ARS) tot eind 2012.
Opgericht	8 maart 1999
KVK	34113091, Amsterdam
Resultaat fondsenwerving	2000: € 1.620.556,-; 2001: € 1.190.296,- 2011: € 522.392,-
Besteding fondsen (voor zover bekend)	2011 € 262.929,- uitbetaald, maar 'te weinig in kas' om nieuwe projecten te subsidiëren. Drukkosten van 4 proefschriften gesponsord.
ANBI-status en CBF Keur	ANBI-status: ja sinds 2007; CBF: neen
Wetenschappelijke adviesraad	J. Bolhuis (basisarts); E. Valstar (basisarts), Ch. Wauters (farmacoloog); 'Speciaal adviseur': dr. A.J. Houtsmuller (tot okt. 1999); de laatste jaren alleen Valstar.
Naam kwakfonds	Stichting Kankerbehandeling en Preventie⁶
Adres	Kranenburgweg 103, Den Haag
Naam voorzitter	E.W. de Ronde (14 sept. 1971, R' dam); bestuursleden/oprichters: Arnoud A.A. Sietsema (geb. 12.2.1987) tot 13.10.2012, C.P. Petersen (geb. 28.4.1986, Hamburg) tot 01.03. 2013 en M. Helder (geb. 13.6.1987, Delfzijl) tot 29.11.2011.
Naam directeur	Cynthia G.E. M. Zuiderwijk (geb. 6.12.1973, Nieuw Vossemeer) met volledige volmacht; lid mr. Edo de Ronde
Opgericht	19.6. 2009
KVK	01156763
Resultaat fondsenwerving	2011: € 266.859,- 2012: € 146.400,- plus € 33.202,-
Uitgaven	2011: o.a. € 234.280,- 'voorlichting' en € 65.747,- kosten fondsenwerving 2012: € 33.269,- fondsenwerving en € 116.180,- 'voorlichting'.
ANBI-status en CBF-keur	ANBI: ja; CBF neen
Wetenschappelijke adviesraad	Non-existent.

Naam erkende instelling	Reumafonds Resultaat eigen fondsenwerving 2001: € 10.084.000,-; 2012: € 17.040.000
Naam kwakfonds	Nederlandse Reumastichting ⁷ (ARS), per 24 okt 2010 omgezet in Stichting Cerole, liquidatie stichting Cerole op 25 okt. 2010
Adres	Nieuwezijds Voorburgwal 130a, Amsterdam
Naam voorzitter	Mevr. A.J. Havenaar (vz); mevr. Pde Vuijst; dhr. V. Melis en dhr. F. Saimbang, penningmeester. Later lange tijd Leny Schuitemaker en mr. Roland Lagerweij (tot 2011)
Naam directeur	Berend Koster
Opgericht	10 september 1999
KVK	34120542 Amsterdam
Resultaat fondsenwerving	2000: € 819.663,- 2001: € 327.144,- 2008: € 638.294,-; Reserves: € 466.363,- Oncontroleerbaar: 55% aan wetenschappelijk onderzoek (2008)
Besteding fondsen (voor zover bekend)	
ANBI-status en CBF Keur	ANBI-status: ja; CBF-Keur: neen
Wetenschappelijke adviesraad	Non-existent
Geliquideerd	2011
Naam kwakfonds	Stichting Artrose Zorg
Adres	Klaverhof 148, Alphen aan de Rijn
Naam voorzitter	W.L. Yeung, (geb. Hoorn, 2.6.1974); L. Wang (Meppel, 7 mei 1987); Zhipeng Luo ⁸ (China, 18 mei 1991); van mei 2009 tot dec. 2011 Sylvia Sietsema ⁹ (geb. 29.1.1989, 't Zandt)
Directeur	A.G. Kradolfer (Soest, 1938) sinds 1.11.2011.
Oprichting	15 mei 2009
KVK	14116014
Resultaat fondsenwerving	Onvindbaar
ANBI-status en CBF-keur	Neen: 'ingetrokken'/neen
Wetenschappelijke adviesraad	Non-existent
Naam erkende instelling	Diabetes Fonds Amersfoort; resultaat eigen fondsenwerving 2001: € 2.838.000,-; 2012: € 7.623.587,-
Naam (namen) kwakfonds	Stichting Preventie Diabetes
Adres	Lange Voorhout 61, Den Haag
Naam voorzitter	R.P. Verseleveldt (vz & dir.), tel. via call centre
Namen bestuursleden	R.P. Verseleveldt (sinds oprichting), Luo, Yingying (geb. 1989, China, in functie sinds mei 2008); R.R. Meghoo (in functie sinds okt. 2012) en N. Ren (geb. China, 25 mrt 1988). Enige tijd ook: Arnoud Sietsema. ¹⁰
Opgericht	13 dec. 2001
KVK	27246703
Resultaten fondsenwerving	2012: € 228.191
Besteding fondsen (voor zover bekend)	2012: voorlichting en projecten: € 131.759,-; kosten organisatie € 20.825,-; toegevoegd aan reserve: € 45.684,-
ANBI- status en CBF-Keur	ANBI-status: ja, van feb. 2008 tot nov. 2012; CBF: niet aangevraagd.
Wetenschappelijke adviesraad	Pluut-Lin WZ (geb. 1961, China)

Noten

- 1 Na rechtszaak aangespannen door de Nederlandse Hartstichting.
- 2 In bestuur MBOG o.a. Vogelaar en Trossèl. De laatste werd vorig jaar uit het artsenregister geschrapt.
- 3 In bestuur o.a. Trossèl-van Engelen, destijds echtgenote van R.H.T.K. Trossèl.
- 4 Is aangenomen kind van echtpaar Pluut-Lin.
- 5 Onder juridische druk van het KWF.
- 6 Opereert zijn website vanaf hetzelfde IP adres als Stichting Preventie Diabetes, Fonds voor het Hart en Stichting Artrosezorg. Deze websites worden beheerd door Methetweb van Alex van der Klij, die gehuwd is met Huihua Guan, bestuurslid Fonds voor het Hart. Methetweb is gehuisvest aan de Churchilllaan 287 in Rijswijk in welk pand ook Maxidelta, het adviesbureau fondsenwerving goede doelen, eigenaar Roland Pluut (gehuwd met WZ. Pluut-Lin, actief in Fonds voor het Hart en Stichting Preventie Diabetes. Methetweb, zo ontdekte Argos, maakt ook drukwerk voor de mailings van Fonds voor het Hart, St. Kankerbehandeling en Preventie en Stichting Nationaal Fonds 'Het gehandicapte kind'. Dit laatste fonds werd al opgericht in 1987 en had in 2012 aan fondsen 1,2 miljoen euro opgehaald. Het lijkt geen kwakfonds te zijn.
- 7 Naam gewijzigd na juridische dreiging door het Reumafonds
- 8 Z. Luo is een aangenomen kind van Pluut en Pluut-Lin
- 9 Sylvia Sietsema is een dochter van zus Esther van Roland Pluut
- 10 Deze is zoon van de zus Esther van Roland Pluut. Zus is verbonden aan DMF.

De bestuursleden en directeuren van de vier oudste kwakfondsen, die inmiddels vertrokken zijn, hebben jarenlang een goed inkomen gehad, maar konden de gang van zaken niet langer met hun geweten verenigen. Buijs tegen Argos: 'Je wil dus niet dat je verantwoordelijk ben dat er zo veel geld weg is, dat donateurs hebben gegeven voor een bepaalde doelstelling en het geld zou daar niet naar toe gaan.' Zij en ook enkele anderen zijn onwaarschijnlijk lang op hun post gebleven en ook hen valt heel wat te verwijten.

Dat kwakzalverij in ons land niet verboden is, was mij bekend, en Willems stelde ook met spijt vast dat er tegen belangenverstrengeling niet veel valt te doen. Maar dat ook kennelijke misleiding en boerenbedrog, zoals al in 2000 door de VtdK, later in 2011 door Radar en recent in mei 2013 door Argos aan de kaak is gesteld, gewoon onbestraft kan blijven, vind ik volkomen onbegrijpelijk en onverteerbaar. Als dit circus-Pluut nog niet voldoet aan de definitie van een criminele organisatie in de zin der wet, wat ontbreekt hier dan nog? ●

Dankbetuiging

Ik dank de heer dr. B. Scholtens voor zijn hulp bij de *fact-finding*.

Bronnen

Renckens CNM. *De wonderbaarlijke opkomst van de 'kwakfondsen'*. NTVG, 2000. 144:332-334.

Schulte A. Het enige wat het Hartfonds goed kan is inzamelen. *Het Parool*, 20 april 2000.

Renckens CNM. Een onheilige Drie-eenheid. *Actieblad tegen de Kwakzalverij*. 2000;111, no 2:9-10 en 2000; no 3:9-11 en 2000; no 4:8-9.

Uitzending *Radar*, 28 november 2011, te raadplegen via www.trosradar.nl.

Van Dam, Frits. Nieuwe stichting misleidt consument. 2011. http://www.kwakzalverij.nl/1327/Nieuwe_stichting_misleidt_consument

Wiener Zeitung van 25 januari 2013. Bericht over liquidatie OUHC.

Argos vpro-radio. Rijk worden van de goede doelen. 18 mei 2013. <http://weblogs.vpro.nl/argos/2013/05/17/18-mei-2013-rijk-worden-van-het-goede-doel/>

Kamer van Koophandel, Nederland

Moneyhouse.Ch. Trade register Zwitserland.

Jaarverslagen St. NFK. <http://www.tegenkanker.nl/over-ons/jaarverslagen-downloaden.html>

<http://www.voorhethart.nl/content/mindful-kids>

<http://www.europeanchinacentre.com/pages/home.aspx> (De Ronde)

Veehouders en Microbioticum

Marie Prins

In *NTtdK* 4, 2007:30-33 en in *NTtdK* 3, 2013:36-38 werd het wondermiddel Microbioticum onder de loep genomen. Nu die analyse hopelijk enigszins is bezonnen, rijst de vraag wat de Nederlandse veehouder nu eigenlijk van Microbioticum vindt. Als men bijvoorbeeld kijkt op <http://www.boerderij.nl/social/rundveehouderij-diergezondheid/Discussion/319#comments> en op <http://www.veeteeltforum.nl/viewtopic.php?t=1852> vindt men de nodige kritische opmerkingen. Enkele verdedigers van Microbioticum treft men er ook aan. Of dat stiekeme adverteerders of verkopers van Microbioticum zijn – zulke lieden duiken wel vaker op in soortgelijke rubrieken – is moeilijk te bepalen, maar het wordt wel door andere scribenten gesuggereerd.

Een veehouder, de heer P.J.M. Verberne, schreef het volgende:

‘Ik ben een echte veehouder. En, in tegenstelling tot dhr. Baars, heb ik geen enkel belang in welke firma dan ook. Ik wil, gevoed door ervaringen, mijn collega’s enkel waarschuwen tegen dergelijke praktijken. Er is namelijk geen enkel bewijs dat het spul dan maar ook de geringste werking heeft. Dus als je het dan toch wilt proberen, probeer dan eens een afspraak te maken met de verkoper dat je pas betaalt na bewezen

werking. Ik garandeer je dat het gesprek snel afgelopen zal zijn. Zoals ik al eerder vertelde spreek ik helaas uit ervaring, en ik ben niet de enigste weet ik, want toevalligerwijs sprak ik een collega met dezelfde ervaringen. Degene die het spul bij mij aanprijsde, een zekere Henk Koopman, deed zich voor als dierenarts, hetgeen hij helemaal niet schijnt te zijn. Als je effe googelt naar “Microbioticum” dan zie je dat het bedrijf ook al eens is veroordeeld door de Reclame Code Commissie vanwege niet bewezen gezondheidsclaims. Deze zaak werd destijds aangespannen door de Vereniging tegen de Kwakzalverij.

En dat is het spul: kwakzalverij. Je kunt je geld beter besteden door bloedmonsters te nemen en zo te kijken hoe je mineralenvoorziening is, je bvd en ibr status in orde te maken en de hygiëne in de stal en rond het melken verbeteren

Veel succes van een actieve melkveehouder/collega.’

24 juli 2012 9:04

Uit deze brief valt op te merken dat Baars waarschijnlijk een Microbioticumverkoper is. Mogelijk verkoopt hij ook andere kwakzalversmiddelen.

Op het antwoord van Baars reageerde Verberne als volgt:

‘Gezien de toon van de reactie van dhr. Baars op mijn laatste bijdrage kan je vaststellen dat hij en zijn kompanen toch wel behoorlijk zenuwachtig worden van de discussie rond zijn “Microbioticum” op dit forum. Ik kan dat eigenlijk ook wel begrijpen; kijk wanneer je al een flink aantal jaren dit goedje met een uitgekiend marktstrategie op de markt hebt gebracht, weliswaar met valse beloften en misleiding, en het wordt in een paar dagen door ervaringen van veehouders op dit forum ontmaskerd dan is dat behoorlijk vervelend.

Voor degenen die het juiste verhaal willen horen over dit “Hocus Pocus drankje”; kijk dan eens op www.kwakzalverij.nl/1134/Tancosan_en_Microbioticum. Dit artikel zegt veel over het “wonderspul” maar ook over het soort mensen die dit op de markt brengen. Ik kan me zelfs voorstellen dat er een licht effect is van dit Microbioticum. Kijk het is een kruidenmengseltje. Dus daar waar de mineralen en vitaminen voorziening matig is of zelfs onder de maat kan dit best wat doen. Je kunt dan echter vele malen beter, zoals ik al eerder betoogde, wat bloedmonsters nemen, vervolgens kijken wat je tekort komt en deze mineralen bij je mengvoerle-

verancier in zakgoed bij bestellen. De mineralen bijvoegen middels Microbioticum is natuurlijk peperduur.

Dhr Baars twijfelt eraan, na al zijn research, of ik wel een veehouder ben. Alweer een onderzoek dat slordig is uitgevoerd. Mijn naam is Peter Verberne, ik woon in Deurne en heb melkkoeien en een neventak vleesvarkens. En waarom ik dit doe? Kijk ik vind dat je mekaar wat “voort moet helpen” als collega’s. Zoals dat ook gebeurt in studieclubs of tijdens open dagen dat je ervaringen met mekaar deelt. Gewoon helpen. ja meneer Baars zonder dat daar iets tegen over staat.

Maar goed;dat kunt u toch niet begrijpen.

Meneer Baars. nog een fijne dag.’

25 juli 2012.

Uiteraard zullen er altijd nog wel enkele veehouders zijn die zich laten bedriegen. Ik denk toch dat de heer Verberne iets te positief denkt over Microbioticum. Het bevat namelijk een stof, Pau d’ Arco (Tabebuia), die voor mensen giftig is. Men moet dus erg voorzichtig zijn met hoeveel men de koe hiervan dwingt te slikken. Maar dat staat vast niet in de gebruiksaanwijzing. ●

Cornelis Moerman 25 jaar geleden overleden

C.N.M. Renckens



Op 27 augustus 2013 was het 25 jaar geleden dat de Vlaardingse kanker-dokter Cornelis Moerman (1893-1988), als kettingroker toch nog 95 jaar geworden, na een beroerte overleed. Het familielandgoed Hoogstad waar Moerman werd geboren, praktiseerde en waar hij overleed is sinds 1988 bezit van de gemeente Vlaardingen, dat het voor 2,7 miljoen gulden kon kopen op voorwaarde dat het interieur van Moermans praktijk 25 jaar intact zou worden gelaten. Deze termijn is nu verlopen en de prangende vraag is wat de armlastige gemeente Vlaardingen nu met het complex zal doen. Aanhangers van Moerman wilden er ooit een museum van maken, maar ze zijn kansloos nu de Moermanmethode inmiddels als nutteloos wordt beschouwd en zijn antisemitisme er al eerder toe leidde, dat een straat in Vlaardingen die naar hem genoemd was, weer een andere naam kreeg. De Vlaardingse wethouder Hoekstra zei er in 1989 het volgende over: 'Wat mij betreft verdient deze levensgevaarlijke plattelandssjamaan geen museum, maar kunnen we beter onze cultuurgelden uitgeven aan de expositie van Vlaardings verleden waar we wél trots op kunnen zijn'. Hij had volkomen gelijk, maar – voor de jonge lezertjes onder ons – wie was Moerman ook al weer?

Geboren in 1893 behaalde hij het HBS-diploma in 2013, ging in dienst, werd tijdens WO I gemobiliseerd en tekende later bij. Uiteindelijk zag hij af van een militaire loopbaan en ging in 1918 Leiden geneeskunde studeren. Hij behaalde op 37-jarige leeftijd na 12 jaar met veel moeite zijn artsexamen in een tijd dat die studie normaal vijf jaar duurde. In die periode had hij enkele malen een zenuwinkering en als hij zakte voor zijn examens, dan leidde dat herhaaldelijk tot forse conflicten met de hoogleraren. Hij schreef zijn slechte beoordelingen toe aan de invloed van Vlaardingse huisartsen op de Leidse opleiders. Al tijdens zijn studententijd had hij herhaaldelijk diagnoses, gesteld door de Vlaardingse huisartsen, openlijk in twijfel getrokken. Tijdens zijn studie had hij zich ook verdiept in de theologie en schreef – na een goddelijke ingeving in een droom – een 400 pagina's tellend boek *De Wedergeboorte van het Christendom*, waarin ernstig antisemitische passages voorkomen. Uit het boek blijkt dat Moerman zich als een ziener beschouwde met inzicht in het 'Goddelijk Plan der eeuwen'. De inhoud van het boek wijst volgens de biografie op godsdienstwaanzin. Moerman toonde jarenlang ook veel belangstelling voor spiritisme, astrologie en handleeskunde. In 1930 vestigde hij zich als huisarts in Vlaar-

dingen, waar hij direct ruzie kreeg met zijn collega's. Hij werd lid van de postduivenvereniging Keer Weer en ging proeven doen naar het effect van dieetsamenstelling op de prestaties van zijn duiven, een diersoort waarvan hij dacht dat er geen kanker voorkwam. Zo kwam Moerman tot zijn dieet, gekenmerkt door veel vers fruit en groente, veel zuivel en peulvruchten en een verbod op vlees, vis, koffie, thee en gevogelte. Kanker zou daarmee zowel te voorkomen als te genezen zijn. Zijn pogingen om artikelen in medische tijdschriften gepubliceerd te krijgen mislukten, hetgeen hij toeschreef aan complotten tegen zijn persoon. Hij zou daarom een aantal boeken schrijven. Na enkele vermeende genezingen van kankerpatiënten ging hij zich na de oorlog meer toeleggen op de behandeling van kanker. Wegens zijn Duitsgezindheid werd hij in mei 1940 gedurende vijf dagen met veel NSB'ers gevangen gezet, toen het Duitse leger ons land was binnengevallen. Na de oorlog was hij een maand geïnterneerd en werd hij psychiatrisch onderzocht (conclusies: 'paranoïde instelling', 'gemis aan werkelijkheidsbesef' en 'sterke zelfoverschatting'). Zijn huisartsenpraktijk verliep en telde in 1945 nog maar 400 patiënten. Geleidelijk krijgt zijn methode meer bekendheid en medio jaren 50 stijgt het aantal patiënten dat zich tot hem wendt snel. Hoewel hij door geen enkele kankeronderzoeker serieus werd genomen, slaagde hij er, door kritiekloze publikaties in de lekenpers en door de inzet van de Moerman patiëntenvereniging (ooit 10.000 leden), steeds meer aanhangers te krijgen. Dat leidde tot kamerbrede steun voor moties waarin werd aangedrongen op wetenschappelijk onderzoek naar de waarde van de Moermanmethode. Verzet daartegen van de inspectie, van VWS, de Vereniging van Oncologen, het KWF en de Vereniging

tegen de Kwakzalverij vond in de politiek geen gehoor. Moerman repte van een 'massagraf' van jaarlijks 30.000 onnodige doden, omdat de autoriteiten hem niet geloofden. Viermaal werd rijksgesubsidieerd onderzoek ingesteld naar het nut van de Moermanmethode, het resultaat was steeds weer negatief. Het laatste en definitieve rapport verscheen in 1991. Het verzamelen van gegevens werd niet weinig bemoeilijkt door het feit dat Moerman geen dossiers bijhield.

Zonder overdrijving kan gesteld worden dat elke kankerpatiënt zich in de periode tussen 1950 en 1990 voor de vraag gesteld zag of hij al of niet het Moermandieet zou gaan volgen. Hoewel er na de teloorgang van het Moermandieet nog wel andere wonderdokters zijn opgestaan met een eigen dieet, waarvan Houtsmuller de bekendste is, slaagde er sindsdien niemand meer in de faam en reikwijdte van Moerman te evenaren. Anno 2013 is er in Nederland vrijwel geen kankerpatiënt meer die nog een dieet volgt, waar in de hoogtijdagen van Moerman 13% van hen dat deed (Van Dam, NKI, 1982). Ook in het gebruik van supplementen en ander alternatieve benaderingen onderscheidt de huidige kankerpatiënt zich niet meer van de gemiddelde Nederlander.

Wat kan de gemeente Vlaardingen nu doen met haar bezit? Een museum zoals de Moermanvereniging dat voor ogen had, dat kan het natuurlijk niet worden, daarvoor was Moerman te gestoord en zijn therapie te waardeloos. Maar het zou enerzijds geschikt zijn als een klein museum waar het interieur van een huisartsenpraktijk anno 1930 te zien is, want Moerman had sindsdien aan het interieur niets veranderd. Anderzijds kan de bezoeker er ook inzicht geboden worden in die gelukkig vervlogen tijden waarin een brutale en megalomane dorpsdokter de halve bevolking en het voltallige parlement in zijn ban kon krijgen. ●

Noten

Een bekorte versie van dit artikel verscheen op 28 augustus 2013 in het dagblad *Trouw*.

Veel van de nu volgende gegevens ontleen ik aan de fraaie biografie van Moerman door historicus Jeroen ter Brugge, te bekomen à € 20,- bij de Historische Vereniging Vlaardingen. (www.hvv-vlaardingen.nl)



Uw bakker uw dokter? Je leraar je therapeut! Mindfulkids, een overweging

Ronald van den Berg

In het Westen worden allerlei levensbeschouwelijke ideeën uit het Oosten periodiek verwelkomd als nieuw en baanbrekend. In de jaren dertig van de vorige eeuw was het Krishnamurti, die met hulp van de antroposofen in de Westerse wereld heil en zegen meende te brengen, veertig jaar later was Baghwan op zijn hoogtepunt en nu, weer veertig jaar later, is het de beurt aan mindfulness. Zo'n hype heeft vaak een flinke spin-off. Zo is er in de sfeer van kinderopvoeding en kinderstoeornissen een nieuwe werkwijze ontstaan: 'Mindfulkids'.

Volgens de site is Mindfulkids 'een korte, maar intensieve mindfulness training voor kinderen'. De initiatiefnemers vinden dat zo'n training op scholen gegeven moet worden. Je kunt inmiddels een opleiding als trainer in mindfulness voor kinderen volgen. De training wordt gecoördineerd door een zekere George Langenberg. Kennelijk hebben zijn volgelingen zich al in diverse scholen in Amsterdam genesteld. Een van mijn kleinzoons kwam bijvoorbeeld van een les thuis waarbij hij als huiswerk had meegekregen zich via meditatie te verdiepen in het wezen van een stoel. Een ware levensverrijking!

Ook op therapeutisch gebied is men aan de slag gegaan: er is een klinisch mindfulnesspro-

gramma voor ouders en 'kids met ADHD en ASS'. De Amsterdamse hoogleraar Susan Bögels speelt daarbij een hoofdrol. ADHD en ASS zijn DSM-labels die onrustige c.q. juist geremde kinderen steeds vaker door leerkrachten, pedagogen en ouders krijgen opgeplakt. Bögels claimt succes te hebben met de combinatie van Mindfull Parenting ('voor ouders met psychische problemen en voor ouders met kinderen die psychische problemen hebben') en mindfulness voor kinderen met psychische problematiek.

In 2007 meldde ik dat mindfulness slechts een anagram is van mindless fun. Sindsdien is er wel wat veranderd en moet ik iets van die constatering terugnemen. Er is inmiddels serieus bewezen dat mindfulness werkzaam is als aanvullende behandelwijze om recidiverende depressies te helpen voorkomen. Maar dat is tot op heden het enige. De vraag is natuurlijk wel of de extra aandacht die de patiënten krijgen helemaal te neutraliseren was bij het onderzoek. Hetzelfde geldt voor hun verwachting 'dat er nu eindelijk iets nieuws is, dat kan helpen tegen die akelige sombere fasen in je leven'. Bij pillen kan je het effect door dubbelblind toedienen van placebo's uitsluiten, maar bij behandelwijzen waarbij interactie nodig is tussen

patiënten en behandelaars heb je per definitie een behandelaarsbias.

De werking van mindfulness voor kinderen lijkt voornamelijk te berusten op dat soort effecten.

Het is bijvoorbeeld natuurlijk lekker rustig voor de ouders, als ze hun onrustige kind aan het mediteren krijgen, dan zit het tenminste even stil. Er gaat ook een heilzame werking uit van de aandacht van de ouders voor de problematiek van het kind. Als dan die ouders ook nog eens mee mogen mediteren en als dat gebeurt onder leiding van een aandachtige en charismatische trainer, dan heb je natuurlijk direct winst (Dodo Bird-verdict effect; alle psychohulp helpt ongeveer evenveel: als je behandelaars een wedstrijd laat houden, 'dan hebben alle deelnemers die gewonnen', ontleend aan Alice in Wonderland). Op zichzelf is er niets tegen een dergelijke winst wanneer de meditatie-training als aanvullende rustgevendende methode wordt aangeboden door breed opgeleide en ervaren behandelaars met kennis van psychopathologie.

Maar de hype rond mindfulness kan natuurlijk wél kwaad als Jut en Jul trainer worden en de trainingen gegeven worden door mensen die niets van de psychopathologie weten, zoals de kapper of de bakker die zelf gaan coachen na een door de gemeente gesubsidieerde cursus van tien avonden mindfulness in het buurthuis. Kappers en bakkers maken brokken als zij zich niet aan hun stiel houden. En we moeten echt heel erg bezorgd worden als scholen menen tot het heil der mensheid de korte, maar intensieve training 'Mindfulkids' te moeten aanbieden. ●

Literatuur

<http://www.google.nl/#q=mindfulkids>

<http://centrumvoormindfulness.nl/school-kinderen/opleiding-trainer-kinderen>

<http://www.uvaminds.nl/site/werk-en-opleiding>

[http://www.ronaldvdbpsych.nl/NTtdK_118.2_p.11-14_Effidens_beest_\(+Kort\).pdf](http://www.ronaldvdbpsych.nl/NTtdK_118.2_p.11-14_Effidens_beest_(+Kort).pdf)

En dan nu de praktijk...

A.L. Ternee

‘Een filosofie waarin men tussen de regels niet de tranen, het huilen en tandenklappen en het verschrikkelijke spektakel van het elkaar vermoorden hoort, is geen filosofie’

Friedrich Nietzsche

De lezer van dit blad vindt veel interessants over wetgeving, wetenschappelijke verenigingen, de hortus, RCT's van alternatieve geneeswijzen, artsen-opleiders die rare dingen doen en wetenschappelijke verenigingen, die hun naam geen eer aan doen. Toch staat dat alles redelijk ver af van de kwakzalverij van alledag. Indachtig het dictum van Nietzsche blijft het goed dat wij ons af en toe realiseren hoe het er in de praktijk van de kwakzalverij eigenlijk ook weer toe gaat. In abstracto spreken over 'osteopathie', 'medische astrologie' of 'paranormale geneeskunde', dat klinkt nog wel aardig, maar in een rechtstreekse confrontatie met die geneeswijzen springt direct het enorme nonsens-gehalte in het oog. Drie voorbeelden.

MEDIUM

Het Noord-Hollands Dagblad heeft een tweewekelijkse rubriek, waarin het medium Karin Zent haar ervaringen vertelt. Op zaterdag 21 september luidde die als volgt:

‘Ze vraagt of ik de kaart wil leggen op haar gezondheid. Er zit een fitte vrouw tegenover mij. Mijn gevoel zegt me dat ze niets mankeert. Ook als de kaarten uitgespreid op tafel liggen, zie ik



Karin Zentveldt, alias medium Karin Zent

niets bijzonders. Ik zeg haar dat ze, weliswaar als een krakend wagentje, een hoge leeftijd zal behalen. En tot haar eind aan toe, helder van geest blijft. Ze slaakt een hele diepe zucht. Wanneer ik opkijk, zie ik tranen in haar ogen staan. Ik vraag waarom ze zich zo druk maakt over haar lichamelijke gesteldheid. Ze vertelt dat ze een aantal jaren geleden bij een paragnost is geweest. Die heeft voorspeld dat ze vijfenzesig jaar zal worden. Begin dit jaar heeft ze die leeftijd behaald. Dit heuglijke feit heeft ze uit-

gebreed gevierd met haar familie. Nu verwacht ze ieder moment dat de man met de zeis bij haar aanklopt. Ik pak haar handen vast en stel haar gerust. Draai de klamme lichaamsdelen om en wijs op haar levenslijn. Met deze lengte heeft ze nog een heel stuk leven voor zich. Opgelucht haalt ze adem. Wat jammer dat ze niet eerder is gekomen. Daar heeft ze nu spijt van. De angst voor bevestiging heeft haar daarvan weerhouden. Dat is heel begrijpelijk. Het raakt precies de kern van deze paranormale zaak. We hebben teveel last van aannames op dit gebied. Een medium of paragnost zegt het, dus zal het wel zo zijn. Dit test ik weleens uit met cursisten. Dan geef ik ze een stapeltje kaartjes met spreuken erop.

Ik zeg daarbij dat deze zijn ingegeven door engelen en vraag hen of ze dat kunnen voelen. De meeste cursisten constateren dit inderdaad. Dat is grote onzin. Engelenkaartjes met spreuken erop zijn bedacht door de menselijke geest.

De cursisten nemen aan dat ik gelijk heb, omdat ik een medium ben. Ik weet dat een enkeling zich in de maling voelt genomen. Maar mijn doel is hiermee wel bereikt. Vanaf nu gaat men zelf goed nadenken en gebruik maken van het gezonde verstand. Mijn voorspellingen gaan pas uitkomen als men de weg volgt die tijdens een sessie spreekuur bespreekbaar is gemaakt. Maken mensen, uit vrije wil, een andere keuze, dan creëert men een andere toekomst. Dus ligt er in principe niets vast in de toekomst. Op een zekerheid na. Eens zullen we deze plek verlaten. Wanneer dat staat te gebeuren spreekt men niet uit. Dat is nu juist het grootste mysterie van het leven. En laten we dat vooral zo houden.'

Aldus het medium. Voor wie meer wil weten over deze begaafde vrouw: surf naar www.karinent.nl. Inhoudelijk commentaar lijkt ons overbodig, hoewel de casus wel onderstreept dat een uitspraak als 'baat het niet, dan schaadt het niet' lang niet altijd op gaat in de alternatieve geneeskunde.

MEDISCH ASTROLOOG

Een hoog opgeleide vrouw met hardnekkige maar medisch onverklaarde lichamelijke klachten richtte zich tot Oscar Hofman, medisch astroloog te Gorinchem, die voor een eerste consult € 125,- vraagt, maar dan ook met een diagnose-behandelcombinatie komt van vier

A4-tjes. Het zou de moeite waard zijn die alle vier integraal te publiceren, maar ruimtegebrek maakt zulks onmogelijk. Daarom hieronder een aantal saillante passages.

Medisch-astrologisch advies

N.N. - Augustus 2013

Een medisch-astrologische advies is puur aanvullend bedoeld en kan een bezoek aan een arts niet vervangen! Sla geen aanwijzingen van uw behandelend arts in de wind en volgt u zijn aanwijzingen nauwgezet op.

Procedure

De horoscoop laat zien dat de verdelingsprocedure voor je man gunstiger zal uitvallen dan voor jou.

Diagnose

De horoscoop wijst uit dat medisch-astrologisch gezien diepste de oorzaak van het door jou beschreven patroon van symptomen een teveel van het water-element (flegma) is.

Dit teveel van het trage, koelende, vormloze, waterelement – ook wel slijm genoemd – veroorzaakt het slechte lopen door een soort verlamingsproces. De vitale energie van het organisme is te laag en dat werkt ook uit op het zenuwstelsel. Het gaat in wezen om een gestoorde energievoorziening omdat ook de planeet van het vuur en de kracht Mars bij de ziekte betrokken is. Deze werkt ongebalanceerd uit en daarom is er ook de pofyrie en de acute reuma.

Om tot genezing te komen moet het teveel aan water uit het lichaam afgevoerd worden en moet er meer hitte en droogte worden toegevoerd om het teveel aan koude en vocht dat door het water wordt veroorzaakt te compenseren. Tegelijkertijd moet de Marskracht weer in balans worden gebracht.' (...)

Voeding

Vermijd zoveel mogelijk voedingsmiddelen die meer van het koude en vochtige waterelement aan het lichaam toevoegen. Eet dus zo min mogelijk:

Melk, sojaproducten, bier, komkommer, bonen (de meeste soorten), erwten, pompoen, meloen, mango, andere fruitsoorten- en sappen (maar druiven, aalbessen, bramen, frambozen en kruisbessen en de zuurdere fruitsoorten kunnen wel), courgette, tomaat, spinazie, sla, yoghurt, kwark, hüttenkäse, vis (forel kan wel), zeevruchten (garnalen kunnen wel), zeewier,

kelp, gierst, zonnebloemolie, champignons. (...)

Eet zoveel mogelijk van de volgende vurige voedingsmiddelen die meer hitte en droogte in het lichaam brengen: peper, ui, knoflook, honing, gember, mierikswortel, kaneel, (zee)zout, dadels, walnoot, mosterd, hazelnoot, pistachenoot, artisjok, oude kaas, pure chocolade, aubergine, anijs, zwarte olijf, zoute / gedroogde vis, haver, rijst, curries, maïs rode wijn.'(...)

Voorbehandeling

Omdat deze kwaal chronisch is en al zo lang bestaat is een voorbereidende ontgiftiging nodig om het lichaam klaar te maken voor verdere behandeling. Deze ontgiftiging is bedoeld om het hele lichaam schoon te maken door stofwisseling, darmen en lymfe te activeren. Dat kan heel praktisch met zogenaamde JSO korreltjes of globuli: je hebt 3 JSO middelen nodig (JSO Komplexheilweise), bestellen via apotheke@kloesterl.de (Kloesterl Apotheke Muenchen):

Dag1 Stoffwechselformule St 1 Cochlearia cp JSO (niet bij allergie voor composieten)

Dag 2 Lymphemittel Lf 1 Echinacea cp JSO (niet bij schildklierproblemen)

Dag 3 Wurmmittel W1 Allium cp JSO

En dan weer naar dag 1 een maand volhouden, voldoende drinken tijdens de ontgiftiging want er moeten afvalstoffen worden afgevoerd. (...)

Kruiden

Kruidenthee kan worden gebruikt om het teveel aan water (of in medisch-astrologische termen "flegma" uit het lichaam te verwijderen. Het mengsel maken in de genoemde porties en daarvan 's nachts 6 theelepels in 750 ml koud water laten trekken, de volgende dag in drie koppen verdeeld over de dag opdrinken.

Het te gebruiken kruiden(mengsel): erepijs – Veronica Officinalis – Duits: Echter Ehrenpreis – 3 delen; pioenroos (wortel en/of bloem) – Paeonia Officinalis – Duits : Pfingstrose – 3 delen; brandnetel – Urtica Dioica / Urens – Duits: Brennessel – 2 delen; vogelmuur – Stellaria Media – Duits: Sternmiere/Vogelmiere – 2 delen.

U kunt deze kruiden in de meeste natuurwinkels bestellen, zo'n 400 gram kruidenmengsel is een geschikte hoeveelheid om te bestellen. Je kunt in Nederland ook bestellen via recepten@natuurapotheek.com. (...)

Edelstenen

Draag dagelijks een robijn met huidcontact (er

zijn ook goedkopere robijnen). U kunt de steen bestellen bij Karfunkel Mineralien in Aken (ook een bezoek waard trouwens). Deze winkel wordt regelmatig gecontroleerd en is betrouwbaar en gecertificeerd.

Website: www.karfunkel-mineralien.de, tel. 00-49-241-40029900 (...)

De steen moet eens in de 2, 3 weken worden opgeladen door een dag lang op een amethyst te worden gelegd.

Alchemistische (spagirische) geneesmiddelen

Neem Solunat no 2, bestellen via www.solunat.com 3 maal per dag 10 druppels

Schüsslerzouten

Kalium Sulphuricum D-3, 3 maal per dag 4 tabletten, bij voorkeur tussen 14:00 en 15:00 uur 's middag en 's avonds tussen 17:00 en 22:00

Combineer met Ferrum Phosphoricum D-3, bij voorkeur 's ochtends dezelfde dosering.

Psychologische dimensie/levensstijl

(...) Zorg voor een ontbijt met kwaliteitseiwitten en vetten (bv. een biologisch ei) en wat meer zout. Slaap niet te lang, dat vergoot de hoeveelheid flegma, vermijd koude dranken, melk, fruit-sappen en externe kou. Een hete droge sauna is ook goed maar blijf er langere tijd in. Felle rode kleuren werken ook activerend tegen flegma. (...) Het is gezien het tijdstip van het ontstaan van de kwaal zeer waarschijnlijk dat op je op het emotionele niveau zeer gefrustreerd bent door de manier waarop de zaken met je man zijn gelopen. Dat heeft mogelijk geleid tot een gevoel van moedeloosheid en / of fatalisme dat de kwaal versterkt. Je vechtlust weer terugkrijgen is cruciaal.

Spirituele dimensie

Ook het spirituele vlak kan bijdragen aan de genezing van de kwaal. Dat heeft te maken met de bewuste keuze voor een opbouwende, spiritueel positieve mentaliteit. Hiervoor wordt het systeem van Hildegard von Bingen gebruikt die ziekte verbindt met 35 spirituele paren van tegenstellingen. Een bewuste keuze voor de "juiste" instelling kan de genezing van de ziekte ondersteunen

Terugmelden/nazorg

Om de behandeling en de nazorg optimaal te laten verlopen is het belangrijk voor mij om te horen hoe de kwaal zich ontwikkelt.

Kunt u mij eens in de twee, drie weken laten weten hoe de zaken er voor staan?

Honorarium/betalen (...)

Hofman is niet van de straat, want lees maar wat of zijn website Pegasus Astrologisch Advies over hem schrijft: 'Pegasus is opgericht door Oscar Hofman, opgeleid in de klassieke astrologie in Londen bij de wereldvermaarde astroloog John Frawley. Oscar behaalde daar de graden van *Honorary Craftsman* en *Craftsman Astrologer* en hij werkt al jaren met klassieke astrologie voor bedrijven en privé-persoon. Daarnaast runt hij drie beroepsopleidingen in de vragen-, medische en geboorte-astrologie en hij is redacteur van het astrologische vaktijdschrift *Anima Astrologiae*.' (einde citaat).

HET DENKEN VAN EEN ASPIRANT-OSTEOPAAT EN DE TUCHTRECHTER

In augustus 2013 corrigeerde het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg een eerdere afwijzing van de klacht, die een ruglijder had ingediend tegen zijn fysiotherapeut annex leerling-osteopaat, door het Eindhovense RTG. Het CTG gaf de aangeklaagde een berisping (YG3233). De instructieve casus, die veel inzicht biedt in de praktijk van de tuchtrechtspraak, de denkwereld van de osteopaat en de eigenaardigheden van de klager is op het internet gemakkelijk te vinden als u googelt op het nummer. De klacht behelsde dat de aspirant-osteopaat veel te hardhandig de buik was ingegaan met als gevolg dat 'Na de behandeling zijn die klachten zo toegenomen dat hij nu gebogen staat en niet meer goed recht kan staan. Klager heeft blaasklachten, terwijl hij daar nog nooit last van heeft gehad. Zijn buik is misvormd, er is een gat boven zijn navel en zijn onderbuik is gezwollen.' Aldus valt te lezen in de uitspraak. Ook de te hulp geroepen mesoloog bood geen soelaas.

Lees nu de overwegingen van de aspirant-osteopaat als de therapie maar niet lijkt aan te slaan: 'Op dat moment besloot hij om de viscerale technieken uit de osteopathie erbij te betrekken, omdat hij wilde onderzoeken of de mogelijke spanning rond de buikorganen een invloed kon hebben op enerzijds de SIG-blokkade en anderzijds op de myogene spanning van de rugmusculatuur. Hiertoe heeft hij de algemene tensie van de buikinhoud bepaald en voorts heeft hij gekeken naar de spanning rond de maag, het duodendum, het intestinum, het colon, de lever, de galblaas en de nieren. Tevens heeft hij de myotensieve spanning van het middenrif onderzocht. Zijn conclusie was dat er sprake was van een te hoge tensie ter hoogte van de dunne darm, het caecum en het sigmoid en in de regio rond de pylorus/galblaas. Vanwege de nauwe relatie van het caecum en het sigmoid met het rechter en het linker SIG wilde hij verder bezien of er een relatie bestond tussen de spanning rond deze viscerale structuren en de blokkade van het linker SIG. Na het uitvoeren van inhibitietesten kwam hij tot de conclusie dat het beïnvloeden van het sigmoid leidde tot een positief effect op het linker SIG.' (SIG is sacro-iliacaal gewricht. *Red*)

Ook hier onthouden wij ons van commentaar. De lezer weet immers dat in alle richtlijnen en standaarden bij specifieke lage rugpijn geen passieve behandelmethoden worden geadviseerd. Het nut ervan is nooit aangetoond en de oorzaak van de rugpijn is vaak ook niet exact vast te stellen, hetgeen niet eens erg is. De kwakzalver gaat dus gewoon verder waar de gewone dokter ophoudt. 'Complementair', zo noemen ze dat. Vaker naar de tuchtrechter zouden wij zeggen. Liever even niet naar het RTC Eindhoven, dat de man vrijsprak. Meteen naar het CTG. ●

Ad hominem

C.N.M. Renckens



Niehe en De Meirleir,
brothers in arms

WEDEROM IVO NIEHE

Het is al weer tien jaar geleden dat de jury van de Meester Kackadorisprijs Ivo Niehe nomineerde. De gelauwerde tv-maker reageerde heftig en dreigde zelfs even met een rechtszaak. Niehe werd in 2003 genomineerd omdat hij kritiekloos de New Age-chirurg Piet Leguit had geïnterviewd alsmede Roy Martina en Deepak Chopra.

Op 20 oktober 2013 ging het in de aflevering van Niehe's *Tros TV Show* weer helemaal mis. In de hoofdrol deze keer het Nederlandse model Yolanda Foster, die sinds haar 17de in Amerika woont en daar thans leeft met haar tweede echtgenoot, de Hollywood-componist en producer alsmede veelvoudig *Granny Award*-winnaar David Foster. Yolanda (49) heeft drie kinderen en twee stiefkinderen uit haar eerste huwelijk en David (63) heeft er vijf uit zijn drie eerdere huwelijken. Het stelde trouwde op elf november 2011 (Doctor Phil voltrok het huwelijk!) en woont in een uitermate luxueus huis in Malibu met 'ocean view', zwembad, huisbioscoop en muziekstudio. Yolanda, een boerendochter geboren in Papendrecht, deed altijd veel om in conditie te blijven, onderging regelmatig speciale massages en ging – net als Michael Jackson

– regelmatig in een zuurstoftank liggen. Desondanks ontwikkelde zij geleidelijk klachten over vergeetachtigheid, bemoeilijkte woordvinding en moeheid. Nadat ze thuis een keer flauw viel en niets meer kon werd zij twee weken in een ziekenhuis onderzocht. Bij ontslag kreeg zij de 'diagnose' CVS mee: chronisch vermoeidheidssyndroom. Zeven maanden bracht zij in bed door en was tot niets meer in staat. Tot haar geluk ontdekte ze op internet de naam van de Vlaamse professor De Meirleir, die veel onderzoek doet naar CVS. Met een rolstoel vloog zij naar deze niet onomstreden ME-genezer, die 'in zijn veertigjarige carrière nog nooit zo'n ernstige situatie had meegemaakt'. Er was sprake van een 'extreme inflammation of the brain', aldus Yolanda. Hij deed uitgebreid bloedonderzoek en belde Yolanda zes weken later op: 'Ik heb goed en slecht nieuws. Je hebt geen CVS, maar wel de ziekte van Lyme'. De behandeling bestond uit een antibioticakuur van 90 dagen, driemaal daags toegediend via een porth-a-cat (een permanente toegangspoort tot een grote ader) door de toegewijde echtgenoot David. Toch was zij na die behandeling nog niet veel verbeterd. Momenteel heeft zij goede en slechte dagen en is zo'n 60% opgeknapt. Ze is actief in de Lyme patiëntenvereniging en kreeg van die club al

een onderscheiding voor haar goede werk.

De aflevering eindigt met een vraaggesprek met De Meirleir, die door Niehe werd geïntroduceerd als de internationaal erkende expert op het gebied van Lyme. Nee, dood ga je er niet aan, zoals Yolanda op haar slechtste momenten had gedacht, tenzij er sprake is van 'co-infecties'. Een fenomeen dat volgens De Meirleir vaak voorkomt bij Lyme. En daar kan je soms wel aan dood gaan. Dat zal Yolanda voorlopig wel niet gebeuren, want zij ziet er voor een ernstige zieke beslist zeer goed uit. Met de jongste toewijding van De Meirleir aan de Lyme-problematiek lijkt hij zijn belangstelling voor het CVS enigszins te hebben verloren en dat terwijl hij jarenlang die patiëntencategorie met zoveel (valse) hoop had opgezaaid. Die moeten hun hoop nu maar op professor Muskiet stellen, die gaat ontdekken dat CVS aan de schildklier ligt (zie onder).

ANA ASLAN, COMMANDEUR IN DE ORDE VAN ORANJE NASSAU

Volgens de Bosscher Stichting uit Zaandam (waarvan de naamgeefster Martha Bosscher dit jaar terecht stond wegens betrokkenheid bij de dood van een borstkankerpatiënte) zijn de middelen die de tandarts pleegt te gebruiken voor de verdoving levensgevaarlijk, maar de Roemeense gerontologe prof. dr. Ana Aslan (1897-1988) dacht daar rond 1960 heel anders over, toen zij procaïne-injecties als een effectief anti-verouderingsmiddel ging propageren. Zij had de gunstige bijwerking van dit middel bij toeval ontdekt toen ze, na eens een dergelijke pijnstillende injectie te hebben gekregen, bemerkte dat haar grijze haren opeens weer bruin werden en haar huid mooier. Niet veel later merkte zij dat ook haar bloedcirculatie verbeterde en gewrichtsklachten afnamen. Later zouden de claims nog veel verder gaan. Zelf zag zij er voor haar leeftijd ook opmerkelijk jong uit. Aslan kreeg op een Amerikaans gerontologencongres in San Francisco in augustus 1960 geen voet aan de grond, maar dat weerhield haar er niet van haar succesformule uit te dragen. Zij bracht Gerovital H3 in de handel, waarin procaïne werd gecombineerd met kleine hoeveelheden benzoëzuur, kaliummetabisulfaat en dinatriumfosfaat, die een 'stabiliserende' werking zouden hebben, waardoor het effect veel langer

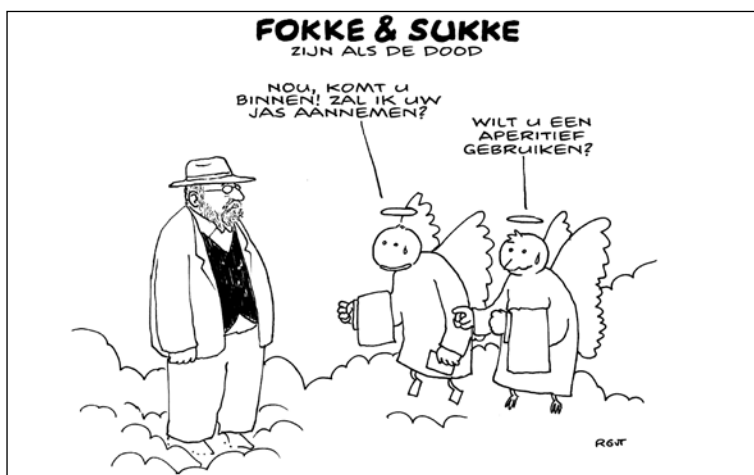
zou aanhouden. In de jaren 1960 en 1970 werd haar Roemeense kliniek, het Parhon Institute, een mekka voor beroemdheden zoals Nikita S. Chroesjtsjov, John Kennedy, Konrad Adenauer, Salvador Dali, Marlene Dietrich en Ibn Saud. Ook koningin Juliana liet zich daar behandelen, hetgeen zeker zal hebben bijgedragen aan de benoeming van Aslan in 1975 tot Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau. In de jaren '70 werd er in het *NTvG* trouwens ook geadverteerd voor Gerovital.



Ana Aslan, wereldwonder

En hoewel reeds in 1961 een drietal dubbel-blinde onderzoeken over de intraveneuze toediening van haar wondermiddel verschenen in het *British Medical Journal*, die volledig negatief uitvielen, zou zij sindsdien nog een grote serie onderscheidingen en eredoctoraten ontvangen. In 1991 publiceerde het Geneesmiddelenbulletin een negatief commentaar op het middel, dat dan al niet meer als injectie mag worden toegediend maar alleen oraal als valend onder de Warenwet. In diezelfde periode wordt het in de Verenigde Staten door de FDA verboden en onze eigen anti-verouderingskwak Defares noemt het in zijn boek *120 jaar jong* uit 1987 slechts nog in een voetnoot. In de annalen van onze vereniging wordt het middel in november 1990 even genoemd in een verwijzing naar het Gebu.

Ana Aslan wordt postuum toegevoegd aan de alsmaar langere lijst kwakzalvers met een koninklijke onderscheiding. Dat werd hoog tijd, want zo'n hoge onderscheiding als Aslan ten deel viel, kwam tot nog toe in die lijst niet voor. (Ik dank Jan Willem Nienhuys, die mij op deze historie attendeerde).



IN MEMORIAM JOHANNES VAN DAM (1946-2013)

Op 18 september overleed in een Amsterdams ziekenhuis Nederlands bekendste en meest gezaghebbend culinair journalist Johannes van Dam.

Van Dam werd geboren als zoon van een fabrikant van plastic luiersbroekjes en was de jongere broer van Frits van Dam, secretaris onzer Vereniging. Van Dam studeerde aan de Universiteit van Amsterdam aanvankelijk medicijnen en vervolgens psychologie, maar brak beide studies voortijdig af. Hij woonde op een boot in de Lijnbaansgracht, speelde schaak, go (bordspel) en sympathiseerde met provo. Hij werd uitbater van studentensociëteit Olofspoort, barman, bottelaar, inpakker, bedrijfsleider van een bioscoop, boekverkoper, leerling-journalist, vertaler, en redactiesecretaris (*Haagse Post*). Hij verkocht kookboeken in zijn Amsterdamse Kookboekhandel, maar kreeg daar na zeven jaar genoeg van en besloot voortaan alleen nog over eten te schrijven, waarbij hij zijn winkelvoorraad gebruikte als basis voor zijn bibliotheek. Zijn restaurantrecensies en stukjes over eten verschenen aanvankelijk in *Elsevier*, en vanaf 1991 in *Het Parool* en in *De Morgen*. Op 17 november 2005 presenteerde hij *De Dikke Van Dam*, een boek van 735 pagina's over eten dat gebaseerd is op zijn artikelen. Zijn gastronomische bibliotheek van zestigduizend titels heeft hij ondergebracht in de Stichting Gastronomische Bibliotheek (SGB) die hij samen met culinair historicus Joop Witteveen heeft opgezet en waarvan hij tot zijn overlijden voorzitter was.

Zijn favoriete gerecht was aardappelpuree met rauwe andijvie (stampapot) en een gehaktbal. Hij gold als autoriteit op het gebied van kroketten en was een liefhebber van de boerenkeuken en van de authentieke joodse keuken. Zijn fameuze restaurantrecensies waren zeer invloedrijk: gaf hij een hoog cijfer dan was de zaak vervolgens maandenlang volgeboekt. Hij bezocht de restaurants uiteraard onaangekondigd en hoorde naar eigen zeggen regelmatig 'onderdrukt gevloek vanuit de keuken' als zijn komst wat ongelegen kwam.

Van Dam was hevig geïnteresseerd in alle vormen van bedrog - niet slechts op het gebied van koken - en bezat een bibliotheek vol boeken over oplichters, kwakzalvers, en broodje-aapverhalen. Als kind voerde hij al een simpel testje met jodium uit om te controleren of banketbakkers wel echte amandelspijs gebruikten. Soms bezocht hij de symposia van onze Vereniging en was dan altijd goed voor een scherp geformuleerde vraag aan de spreker. Toen Houtsmulder tijdens het jubileum van het KWF in 1999 het voedingsboekje *Wegen en afwegen* uitgaf, vroegen wij Van Dam eens naar die recepten te kijken. Van Dam had de gave om als hij een recept las de smaak van het gerecht al te kunnen proeven en direct na lezing van het eerste recept werd hij al flink misselijk. Nee, dit was helemaal niks. Toen de Vereniging in 2005 bij het 125-jarig jubileum het boekje *Kwakzalverij*. 125 jaar medische folklore samenstelde was hij direct bereid een bijdrage te leveren en dat werd een vrolijk stukje getiteld 'Macrobiotiek en rookworst'.

De vrijgezel Van Dam leed aan ernstig overge-

wicht en overleed aan de late complicaties van zijn diabetes mellitus. Een uitermate markant mens overleed te vroeg. Dat hij ruste in vrede.

PROFESSOR MUSKIET VINDT OORZAAK VAN ME. OF NIET

Als er weer eens een wetenschapper opstaat, die de oorzaak van ME (ook wel chronisch vermoeidheidssyndroom CVS genoemd) gaat ontdekken, dan is wantrouwen geboden. Er wordt al decennia gezocht naar de oorzaak van dit 'syndroom' en er zijn nooit aanwijzingen voor een lichamelijke oorzaak gevonden. Kwakzalvers houden van dit ziektebeeld waarvoor geen medische oplossing bestaat en dat alleen soms gunstig reageert op cognitieve gedragstherapie. Als er een wetenschapper opstaat, die sterke banden heeft met de zogenaamde orthomoleculaire geneeskunde en die vervolgens een hypothese gaat onderzoeken, afkomstig van Denis Wilson, MD en J.C. Lowe, MA, DC, orthomoleculaire kwaks van het eerste uur, dan wordt binnen de VtdK 'code rood' actief. Gelukkig wordt mensgebonden onderzoek in ons land beoordeeld door medisch-ethische commissies, dus je veronderstelt dat de ergste onzin er dan wel wordt uitgefilterd. Quod non. In Groningen is van start gegaan het onderzoek. 'Is een afwijkend schildkliermetabolisme, gerelateerd aan chronische ontsteking geassocieerd met Chronische Vermoeidheidssyndroom/Myalgische Encefalo Myelitis?'. Dit door de CCMO goedgekeurde onderzoek wordt betaald vanuit de eerste geldstroom en gaat uit van de veronderstelling dat, terwijl de gebrui-

kelijke schildklier parameters TSH, FT4 en FT3 bij hen over het algemeen normaal zijn, 'CVS-patiënten lijden aan "mild NTIS" (niet-schildklier ziekte syndroom), weerspiegeld door normale TSH, FT4 en normale lage FT3 niveaus, begeleid door hogere rT3 niveaus; hetgeen dan resulteert in schildklier storing die aanleiding geeft tot hun malaise.' (een passage uit het onderzoeksvoorstel)

Wij verzochten dr. I.M.M.J. Wakelkamp, internist-endocrinoloog van het Antoniusziekenhuis in Nieuwegein om naar het onderzoeksvoorstel te kijken. Wakelkamp reageerde geschokt op 'zoveel onzin'. Serieuze bevindingen worden gemengd met pseudodiagnosen als CVS/ME en NTI. Dat laatste is geen ziekte-eenheid, maar een adaptatiemechanisme van het lichaam bij ernstig ziek zijn. Wakelkamp verbaasde zich erover dat dit onderzoek waarin 120 CVS-patiënten zullen worden vergeleken met 120 gezonde controlepatiënten de goedkeuring heeft gekregen van de toezichthoudende instanties. Ook vanuit de schildklierpatiëntenvereniging zijn vragen gesteld, omdat de namen van de twee Amerikaanse kwakzalvers geassocieerd zijn met een hausse aan reclame voor schildkliersupplementen. Wilson is een arts, die in 1991 in aankomst kwam met de tuchtrechter in Florida, hij kreeg een boete, werd een half jaar geschorst en moest psychiatrisch onderzoek ondergaan. Hij propageerde suppletie met 'liothyronine' bij lijders aan NTIS. Lowe is een chiropractor.

Intussen wordt er in de wetenschappelijke wereld met spanning uitgekeken naar de resultaten van Muskiets onderzoek. ●



Soms blijven aardige boeken, die mogelijk voor onze lezers interessant zijn, op een stapel liggen en dreigen hun kansen op aandacht in dit blad het af te leggen tegen de altijd voortdurende stroom nieuwtjes, ontwikkelingen, acties, vergaderingen et cetera. Om die soms al wat oudere boeken – deze keer dateert de oudste van de 17de eeuw – voor vergetelheid te behoeden hierbij een aantal signalementen.



De la Fontaine

'LE CHARLATAN' VAN JEAN DE LA FONTAINE (1621-1695)

Moralisme en opvoedkundige neigingen zijn bestrijders van kwakzalverij niet vreemd en het zal mede daarom zijn dat de fabels van De la Fontaine in onze kring aantoonbaar populair zijn.

In zijn fabels komen vaak dieren voor met menselijke eigenschappen waarin menigeen zich herkent. De overwegingen van de dieren zijn steeds duidelijk te volgen en ze kunnen zowel diepzinnig, ondeugend als slim zijn. De la Fontaine schreef boeken met fabels van 1668 tot aan 1694 en ze waren direct geliefd. In *Livre VI* schreef hij de fabel 19, getiteld 'Le Charlatan' en in de fraaie, zij het erg vrije vertaling van Jean Fleurier ziet het gedicht er als volgt uit:

DE KWAKZALVER AAN HET HOF

De kwakzalver vertelt:

Als hooggeleerde verscheen ik aan het hof.

Daar sprak men over mij met hoge lof,
omdat ik langs mijn neus weg had beweerd,
dat ik een ezel spreken had geleerd.

Een aartshertog met een ezel uit Afghanistan
Zei: 'maak daar nu eens een redenaar van.'

Ik antwoordde: 'Dat kan zeker geschieden,
als u mij tijd laat en een jaargeld
wilt bieden.'

De leertijd werd op tien jaar gesteld.

Een ruim jaargeld werd mij uitgeteld.

Maar ik - zo was het verlangen
Van de aartshertog - zou worden
opgehangen,

Als na verloop van die tijd

de ezel niet uitblonk in welsprekendheid.

Een hoveling wees mij op dat gevaar.
Ik antwoordde hem: 'Geloof me, tien jaar
is veel te lang om te overzien.

Eet, drink en wees vrolijk, dan zie je mis-
schien

dat de aartshertog, de ezel of ikzelf in die tijd
het tijdelijke hebben verwisseld met de
eeuwigheid.'

Volgens de commentatoren van de Franse editie leert deze fabel dat het bij gevaar altijd nuttig is tijd te winnen. Men ziet ook een dubbele moraal: enerzijds minachting voor de kwakzalver en anderzijds dat men er zich rekenschap van moet geven te beseffen dat het leven maar kort is.

Zestig fabels. Jean de La Fontaine, Louis Auguste Gustave Doré (ill.), Jean Fleurier (vert.). Nieuwe Wieken (1979). ISBN 9060573951/ 9789060573952. 128 pagina's. Alleen nog antiquarisch verkrijgbaar.

ERVARINGEN VAN EEN KANKERPATIËNT

Volgens Dawkins was Christopher Hitchens (1949-2011) de grootste orator van onze tijd. Hij schreef in de directe stijl van een spreker en was ook een briljant essayist. Zijn bundel essays en kritieken *Arguably* werd door *The New York Times* tot een van de tien beste boeken van 2011 verkozen en hij leest dan ook als een trein, daarbij getuigend van een indrukwekkende eruditie. Hitchens, de nooit afgestudeerde Oxford-alumnus, die later naar de VS zou emigreren was een vlijmscherp debater en een gevreesd polemist. Met Dawkins, Dennett en Harris completeerde hij – in een verwijzing naar het oude testament – de 'vier ruiters van de Apocalyps', ook wel de *New Atheists* genoemd. Hij schreef behalve tegen religie zo ongeveer over alles, behalve over sport. Hij was lange tijd Trotskist, schminkte Moeder Teresa effectief af, maar verraste iedereen door Bush jr. te steunen in de oorlog tegen Saddam Hoessein. Twee jaar voor zijn dood kreeg hij de diagnose inoperabel slokdarmcarcinoom en liet hij zich alle wreedheden van de moderne oncologie welgevallen: bestraling en chemotherapie. Hij stierf op 15 december 2011 en postuum verscheen zijn boek *Mortality*, waarin deze grote geest zijn

ervaringen als kankerpatiënt beschrijft. Het is een ontroerend boek. Ook hier blijft de eruditie – tussen de beschrijving van persoonlijke belevenissen door – citeren uit en polemiseren met Dostojewski, Nietzsche, Pascal, Bohr. T.S. Elliott en C.S. Lewis. Nietzsches dictum 'Was mich nicht umbringt macht mich stärker' kan hem maar matig bekoren: hij verzwakte alleen maar. Vechten tegen kanker was ook een metafoor die hij afkeurde: de kanker vocht tegen hem. Gruwelijke brieven ontving hij van bekrompen christenen die hem de hel voorspelden en christelijke apologeten met wie hij ooit debatteerde baden voor hem. 'Waartoe?', zo vroeg hij zich af. Hitchens laat zich niet op sleeptouw nemen door verhalen als: 'Oma had een gemetastaseerd melanoom van de G-spot en iedereen dacht aan opgeven, maar ze koos toch voor hoge doses chemo en bestraling. De laatste ansicht die wij van haar ontvingen, was van de top van de Mount Everest.' Onvermijdelijk waren de vele adviezen die de opgegeven 'bewoner van Tumortown' ontving: abrikozenpitten, testosteronsupplementen, chakra's open zetten, macrobiotisch eten, zekerheidshalve het lichaam of in elk geval de hersenen laten invriezen en meer van dat fraais.

In ons land ontvingen kankerpatiënten in de jaren '50 tot '80 vaak het advies het Moermandieet te volgen en in de jaren '90 en begin deze eeuw was het Houtsmuller die beweerde zichzelf met zijn kwakzalversdieet te hebben genezen, totdat ik hem ontmaskerde en hij een psychiatrisch patiënt bleek. Thans worden er in ons land door kankerpatiënten vrijwel geen alternatieve geneeswijzen meer gevolgd. De Nederlandse arts Gorter, die in Duitsland werkt, is een uitzondering geworden. Amerika lijkt nog niet zo ver, maar Hitchens moest er natuurlijk niets van weten.

Als hij kan meedoen aan een trial dan wil hij dat dolgraag, maar helaas viel hij buiten de inclusiecriteria. Hij had zo graag willen zien met wie zijn kinderen zouden trouwen en als hij aan een vriendin meldt dat hij niet fit genoeg is om een bruiloft in Engeland mee te vieren, wordt hij erg verdrietig. Als de vriendin vervolgens vraagt of hij soms zo verdrietig is omdat hij bang is Engeland nooit meer terug te zullen zien, moet hij haar gelijk geven. Maar ze had dat niet mogen zeggen. De publieke intellectueel, die zijn gelijke nauwelijks had, blijkt een

gewoon mens te zijn en ontroert in dit boek tot tranens toe.

Mortality. C. Hitchens. Atlantic Books London (2012). 106 pagina's. € 15,95.

SCHAAK

Bij uitgeverij Aspekt verscheen in mei van dit jaar een boek waarin onze Vereniging prominent voorkomt. De auteur Hein Heijen, een pseudoniem van een gepensioneerd dermatoloog, publiceerde eerder enkele korte verhalen in het tijdschrift *Leven*.

De schaakroman *Rokade* vertelt het verhaal van de apotheker Ewoud van E. Als lid van de 'Vereniging tegen de Kwakzalverij' heeft hij een afschuw van homeopathie. Niet lang nadat hij zich gevestigd heeft, meent hij een complet van huisartsen te ontdekken, dat hem uit zijn winkel wil werken. Via zijn huisarts die een homeopaat is, belandt hij bij een psychiater, dr. Helleman. Maar de overgevoelige Ewoud vertelt deze specialist niets over een complot, uit angst om voor gek te worden verklaard. In plaats daarvan vertelt hij over het schaken in een club en de voordelen van het vegetarisme. Wel beschrijft hij de samenzwering nauwkeurig in een dagboek dat hij gaat bijhouden. Hij waant zich het middelpunt van een denkbeeldig schaakspel dat door een briljante geest tegen hem wordt gespeeld. Er ontstaat een steeds grotere spanning tussen wat Ewoud de psychiater vertelt en anderzijds de dreigende gebeurtenissen in zijn leven.

Rokade. Hein Heijen. Aspekt (2013). 261 pagina's. ISBN 9789461533111. € 17,95.

PINKSTERGEMEENTE ONTLEED

'Mijn man en ik zaten in het nazorgteam van de Levensstroom. Onze kinderen zongen in de muziekgroep. "Mijn oor is nog steeds doof," zei iemand dan, terwijl Zijlstra zei: "Nee, je moet wachten, je bent genezen." Terwijl die persoon naar buiten ging en zijn gehoorapparaat weer in deed, hoorde je Zijlstra nog op de achtergrond roepen dat een dove weer kon horen.' Deze passage op pagina 121 van het boek over de keerzijde van het succes van de Pinkstergemeente, is karakteristiek. De auteur, die godsdienstwetenschap studeerde en in dienst van het *Leidsch Dagblad* er een serie preekrecensies publiceerde in een rubriek getiteld 'Preekcijfers', schreef

een onthullend boek over de Pinkstergemeente in ons land en gaf daarin in een toegift ook een schets van de Amerikaanse situatie.

Wereldwijd is de Pinksterbeweging van een vergelijkbare omvang als de drie andere grote christelijke stromingen, de RK kerk, het protestantisme en de Russisch-orthodoxe kerk. In Nederland zijn er ruim 120.000 actieve leden. Onder leiding van markante voorgangers zijn extase, bekeringen en wonderbaarlijke genezingen aan de orde van de dag. Schoonhoven beschrijft het op zakelijke wijze en laat aldus het oordeel (en de lachbui) aan de lezer. Heel regelmatig vertillen de pinkstergroepen zich aan hun mooie idealen en blijken er, even vaak als in de alternatieve geneeskunde, serieuze misstanden te bestaan. Oplichting, seksueel overschrijdend gedrag van de leiding, mateloze opschepperij, financiële ondergang, gebroken families, spijt die altijd te laat komt, onderlinge haat en nijd, problemen met de Reclame Code Commissie, opleiding op 'HBO-niveau' (Azusa Theologische Hogeschool) en ernstige psychiatrie: je ziet het in de Pinkstergemeente even vaak als in de kwakzalverij. Qua wondergenezingen blijft de oogst bij nadere beschouwing zeer beperkt. Gebedsgenezers Jan Zijlstra kan bogen op twee successen: Janneke Vlot uit Bleskensgraaf genas van dystrofie en Ida de Lange uit Slidrecht van bekkeninstabiliteit en dystrofie. Spontane genezingen bij deze aandoeningen komen echter vaker voor.

Schoonhoven beschrijft alles met veel details en met een lofwaardige distantie. Twee passages wil ik u niet onthouden.

Pagina 145. Over voormalig verzekeringsagent en leider van de 'Gemeente Gods' Sipke Vrieswijk (1928) meldt Schoonhoven: 'Eind jaren negentig werd hij op 71-jarige leeftijd ontoerekeningsvatbaar verklaard en veroordeeld tot tbs met dwangverpleging. Vrieswijk stond voor de rechter zoals Dowie op het laatst stond te preken, met sliertige haren en een uit zijn krachten gegroeide baard.'

Pagina 150. 'Een paar jaar daarvoor had de Universele Kerk van Gods Rijk (tegenwoordig UKGR Evangelisch Centrum) zelf 1300 euro schadevergoeding moeten betalen omdat ze het genezend medium Jomanda in hun nieuwsbrief hadden beschuldigd van oplichting en kwakzalverij.'

Een zeer lezenswaardig boekje, zeker als u

nog eens wil nalezen hoe het met Maasbach, Zijlstra, Agtereek, Vrieswijk, Hoekendijk, Lou de Palingboer, Ouweneel en hun soortgenoten precies gelopen is. De opsomming van al die misstanden suggereert dat het er in alle pinkstergemeenten wel zo toe zal gaan, maar die conclusie gaat te ver. Het gevaar ligt zeker altijd op de loer, maar hoe vaak gekte en oplichting de overhand krijgen, dat valt uit het vooral anekdotische boek helaas niet af te leiden.

God, geld & gehoorzaamheid. Silvan Schoonhoven. Uitgeverij Nieuw Amsterdam (2012). 191 pagina's. € 17,95.

BERNHARD



Bekende Nederlanders (BN'ers) kunnen fungeren als aanjagers van de kwakzalverij als zij reclame gaan maken voor alternatieve geneeswijzen, een fenomeen dat ook internationaal regelmatig voorkomt. Lerner schreef een boek over Amerikaanse 'celebrities', die van hun ziektegeschiedenis geen geheim maakten. In dit *When illness goes public* valt onder meer te lezen hoe de acteur Steve McQueen die was opgegeven wegens borstvlieskanker (mesothelioom) zich uitgebreid liet maltraiteren door allerlei kwakzalvers. In ons land kennen we leugenaars als Robert Gorter en Houtsmuller, die beweren c.q. beweerden zich zelf van opgegeven kanker te hebben genezen. De cineast Johan van der Keuken maakte tot vrij kort voor zijn overlijden aan prostaatkanker op de tv reclame voor

het kwakzalversmiddel PC-SPES en ook wijlen prins Bernhard, een grootgebruiker van reguliere geneeskunde, stond bepaald niet afwijzend tegenover alternatieve geneeswijzen. Zo was hij een van de eerste Nederlanders, die acupunctuur onderging, waarvoor hij toen (1971) nog naar Londen moest reizen, en haalde eerder al de gebedsgenezers Greet Hofmans naar het hof. Toen hij in zijn nadagen na een behandeling voor darmkanker in het Utrechts academisch ziekenhuis, die met veel complicaties was verlopen, eindelijk toch naar huis kon, was een van de eerste dingen die hij deed zijn chiropractor bezoeken, want door al dat liggen was hij erg stijf geworden.

Niet per se geïnteresseerd in de persoon prins Bernhard las ik toch de biografie, die Annejet van der Zijl over hem schreef en wel om twee andere redenen. Ten eerste schrijft Van der Zijl uitstekend en genoot ik zeer van haar eerdere boeken als *Sonny Boy* en *Jagtlust* en daarnaast hoopte ik ook wat meer te weten te komen over Bernhards ziektegeschiedenissen en eventueel daarbij over zijn bezoek aan kwakzalvers. Welnu, dat bleek geen verkeerde beslissing, hoewel ik over zijn kwakzalvers niets wijzer werd. Het boek is wederom uitstekend geschreven en beidt behalve inzicht in Bernhards levensloop ook een lezenswaardige geschiedschrijving van Europa in de twintigste eeuw. Het boek, dat tijdens het schrijven werd omgezet in een dissertatie, eindigt zo ongeveer als Juliana aftreedt en maakt alleen melding van enkele zeer ernstige ziekten waaraan Bernhard ooit leed en die duidelijk maken dat hij zijn leven te danken heeft aan de reguliere geneeskunde, die zelfs al in het pre-antibiotica tijdperk veel kon betekenen.

Zo leed de bijna twee jaar oude Bernhard na een verkoudheid aan blijvende benauwdheid ten gevolge van een bacteriële ontsteking van stembanden en strottenhoofd, waardoor hij dreigde te sikken. Een chirurg bracht bij hem een zilveren buisje in de keel aan, waardoor hij kon ademen tot de infectie was uitgewoed. Het bleef zes maanden zitten en Bernhard kon al die tijd niet praten, alleen wat grommen (pagina 59). Op 18-jarige leeftijd balanceerde hij wegens long- en borstvliesontsteking wekenlang op het randje van de dood en twee jaar later herhaalde die situatie zich. Eerst werd gedacht aan galblaasontsteking, maar hij hield koorts en viel steeds meer af. Hij voelde dat hij ging ster-

Operaties Bernhard

- 1982 - blaasoperatie
- 1985 - operatie aan de alveesklier
- 1993 - operatie aan het hoofd vanwege vocht tussen hersenen en schedel
- 1994 - verwijdering tumor uit dikke darm
- 1994 - als gevolg darmoperatie complicaties: longontsteking en klaplong
- 1995 - plaatsing pacemaker
- 1996 - twee staaroperaties
- 1997 - operatie aan zijn linker pink vanwege beknelde zenuw
- 1998 - operatie aan vergrote prostaat
- 1998 - oogoperatie vanwege loszittend hoornvlies in linker oog
- 1998 - operatie aan een vernauwing van zijn urineblaas
- 1999 - operatie aan luchtpijp vanwege kortademigheid
- 2000 - operatie aan darmen vanwege verkleving
- 2000- verwijdering van afgebroken stukje gebit uit slokdarm
- 2000 - verwijderen van tumor aan linkerkant borstkas
- 2001 - infectie aan luchtwegen
- 2002 - kleine operatie aan nasaar aan het rechteroog
- 2004 - een drain wordt ingebracht om vocht in de borstholte te verwijderen

ven. Een inderhaast ingeroepen chirurg redde op het nippertje zijn leven. 'Hij stak een holle naald tussen zijn ribben. Meer dan drie liter pus stroomde naar buiten. (...) De chirurg zaagde een stuk van een rib weg en de volgende dag was de temperatuur van Prins Bernhard voor het eerst in maanden weer normaal.' Later zou nog een tweede operatie volgen, maar geleidelijk knapte Bernhard op en met zijn gebruikelijke bravoure zou hij later vertellen hoe hij deze maanden doorbracht: 'Ik had een mooi groot gat in mijn lichaam. (...) dat ik prachtig had kunnen gebruiken om diamanten te smokkelen. In die periode van herstel vermaakte ik mij kostelijk. Er bevond zich namelijk een buisje in de wond en als ik een sigaret rookte kon ik de rook achter uit mijn jasje laten komen! Dat was een bijzonder geapprecieerd grapje op fuifjes.'

Op latere leeftijd zou Bernhard nog talrijke malen geopereerd worden, meestal in het AZU,

dat hij wel zijn 'stamkroeg' noemde. De website van de NOS geeft de volgende opsomming van zijn laatste operaties (zie kader).

In het in 2004 uit de borstholte verwijderde vocht werden cellen gevonden afkomstig van een kwaadaardige tumor elders en behandeling was niet meer mogelijk. Hij overleed in november 2004. Naast overvloedig gebruik van de reguliere geneeskunde bezondigde de prins zich ten minste aan gebedsgenezing, paranormale consulten, acupunctuur en chiropraxie. Maar het lijkt niet uitgesloten dat er nog meer veel kwakzalvers zijn geweest, die door Zijne Koninklijke Hoogheid te hulp werden geroepen. Het boek van Van der Zijl, literaire non-fictie van hoog niveau, is een aanrader.

Bernhard. Een verbogen geschiedenis. Annejet van der Zijl. Uitgeverij Querido (2010). ISBN 9789021437644. 480 pagina's. € 27,95. ●

Much ado about nothing

Rien Vermeulen

Op 7 november promoveerde E.W. Manheimer aan de Vrije Universiteit op het proefschrift *Systematic reviews in the field of complementary and alternative medicine: importance, methods and examples concerning acupuncture*. Eén van de promotoren was professor Bouter, tot voor kort rector van de VU. Het viel me niet mee deze proeve van bekwaamheid door te nemen en het vol te houden met in het achterhoofd de uitspraken van John P.A. Ioannidis over het huidige medisch biologisch onderzoek en over systematische reviews. In 2005 publiceerde deze Grieks-Amerikaanse internist en epidemioloog een artikel met de titel: 'Why most published research findings are false'.¹ Als u in Google de woorden 'why most' intypt komt dit artikel als eerste tevoorschijn. Alvorens tot toetsing van een hypothese wordt besloten, moet worden nagegaan of het gaat om een sterke hypothese of om een belangrijke vraag, was één van de conclusies van dit artikel. Zo niet, dan heeft toetsen geen zin en kan het alleen maar tot misverstanden leiden. En in zijn recente artikel in de *BMJ* over systematische reviews stelde hij vast dat zonder moeite software voor meta-analyses is te verkrijgen waarmee reviews door nauwelijks geoefende onder-

zoekers kunnen worden samengesteld. Volgens hem is dit de verklaring voor vele overlappende reviews over hetzelfde onderwerp.

Hypotheses in de alternatieve geneeskunde zijn zwak of zelfs niet aanwezig. Bouter onderzocht of acupunctuur de kans op zwangerschap bij in vitro fertilisatie vergroot en professor Hunink van het Erasmus Medisch Centrum onderzocht of moxatherapie, een variant van acupunctuur, helpt bij baby's in stuitligging. Desgevraagd bleken zij geen verklaring voor de mogelijke werking van acupunctuur te hebben en zich daar ook niet om te bekommeren. Bij het ontbreken van een goede biologische onderbouwing voor een mogelijk effect van de interventie heeft het geen zin toetsing met behulp van een klinische trial toe te passen. Deze trials zullen soms 'negatief' soms 'positief' uitvallen. Systematische reviews van dergelijke trials, waarin met de techniek van de meta-analyse de resultaten van trials worden samengevat, hebben daarom ook geen zin. Als het goed is, dat wil zeggen als alle trials worden gevonden, zal uiteindelijk geen verschil tussen de onderzochte groepen worden gevonden. Omdat 'positieve' trials makkelijker zijn te vinden dan 'negatieve' – negatieve trials worden nogal eens helemaal niet gepubliceerd –, is de kans groter dat een

positieve trend wordt gevonden, waaraan vervolgens te veel betekenis wordt toegekend.

HET PROEFSCHRIFT

Wat is het doel van Manheimers onderzoek? Het wordt geformuleerd als: bij te dragen aan inzicht in de effectiviteit van complementaire en alternatieve geneeskunde op basis van systematische *reviews*. Dit maakt direct de vaagheid van het onderzoek duidelijk. Waarom is de vraag niet: wat is de effectiviteit van alternatieve geneeskunde (en in het bijzonder de acupunctuur)? Op deze vraag zou gezien de resultaten van dit proefschrift een duidelijke conclusie kunnen volgen.

Na de inleiding wordt in hoofdstuk 2 beschreven hoe de *reviews* over alternatieve geneeskunde moeten worden gezocht. Hoofdstuk 3 beschrijft hoe een register werd gemaakt van gerandomiseerde klinische studies die gebruikt werden in systematische *reviews*. Dit register zou van belang zijn voor toekomstige *reviews*, maar de methodologische kwaliteit van de gevonden trials bleek gering te zijn, wat de vraag oplevert waarvoor wij zo'n register in de toekomst zouden kunnen gebruiken. De promovendus vond 44 840 citaties van trials in de alternatieve geneeskunde. U leest het goed. Ik moest denken aan Henk Smid directeur van ZonMw die zo graag het onderzoek in de alternatieve geneeskunde in Nederland wil stimuleren. Hoeveel trials moeten nog worden opgezet, nog eens 40 000?

Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van alle *Cochrane reviews* over traditionele Chinese geneeskunde. In dit hoofdstuk vliegt de promovendus uit de bocht. Er werden 70 *Cochrane reviews* gevonden. De conclusies van de samenvattingen zouden duiden op een positief effect in 7/26 van de *reviews* over acupunctuur en in 20/42 van de *reviews* over kruidengeneeskunde. Een positief effect van de interventie was niets meer of minder dan een statistisch significant verschil tussen de ene en de andere groep, maar zowel de kwaliteit als de omvang van de trials beschreven in deze *reviews* was volgens Manheim gering. Vervolgens wordt geconcludeerd dat de onderwerpen van de *reviews* waarin een 'positief' effect werd gesuggereerd prioriteit moeten hebben in toekomstig onderzoek. Hieruit blijkt dat hij en de promo-

toren hun vragen zonder problemen baseren op statistische verschillen tussen onderzochte groepen die door wat dan ook kunnen zijn ontstaan. De statisticus Ronald A. Fisher, ontwerper van de statistische significantietesten, zou dit een goed voorbeeld hebben gevonden van onjuist gebruik van die testen.

Hoofdstuk 5 gaat over het opzetten van systematische *reviews* op het terrein van alternatieve geneeskunde. Nergens wordt duidelijk wat het verschil is met wat hierover in de leerboeken klinische epidemiologie is te vinden, waarbij opgemerkt moet worden dat die beschrijvingen vaak beter zijn.

Aan het slot van het hoofdstuk verschijnt een holistische benadering om de kwaliteit van de behandeling te beoordelen, maar in hoofdstuk 10, een uit meer dan 20 bladzijden bestaande discussie, wordt deze benadering gelukkig al weer verlaten. Hoofdstuk 6 beschrijft een onderzoek met vragenlijsten opgestuurd naar de auteurs van gepubliceerde artikelen met de vraag of de beschrijving van de randomisatie en de blinding een juiste weergave is van de uitgevoerde procedures. Ongeveer een derde bleek het (naar eigen zeggen?) eigenlijk toch goed te hebben gedaan. De trials bleken beter uitgevoerd dan in het artikel werd beschreven, wat mij niet erg waarschijnlijk lijkt.

Hoofdstuk 7 beschrijft een systematische review van de effectiviteit van acupunctuur bij de behandeling van lage rugpijn. Dit hoofdstuk is in 2005 gepubliceerd. De promovendus heeft niet de moeite genomen een up-date te geven. In de discussie wordt opgemerkt dat systematische *reviews* niet zo geschikt zijn voor publicatie in tijdschriften; online publicaties zouden beter zijn door de mogelijkheid van snelle aanpassingen. (In Amsterdam heet zo iets een gotspe waar Manheimer zich zelf tevreden stelt met een acht jaar oude review.) En proefschriften zouden wel geschikt zijn? Ik heb nog even gekeken naar de meest recent gepubliceerde review over dit onderwerp. Ik begreep dat ze er nog niet uit zijn of acupunctuur gunstige effecten heeft bij lage rugpijn. Hoe lang moet dit nog doorgaan voor de acupuncturisten besluiten dat wat zij doen niet werkt? Hoofdstuk 8 beschrijft een systematische review over de effectiviteit van acupunctuur bij artrose van knie, heup of hand. In totaal ging het om zestien trials met in totaal 3498 patiënten. Ook

hier zou nog niet duidelijk zijn of het werkt.

Hoofdstuk 9 beschrijft een systematische review over de effecten van acupunctuur als

aanvullende behandeling bij in vitro fertilisatie, waarbij de kans op zwangerschap de belangrijkste uitkomstmaat was. Het ging in totaal om zestien trials (4038 (!) vrouwen). Er was geen statistisch significant verschil tussen acupunctuur en de vergelijkingsgroep wanneer alle trials werden gecombineerd of wanneer afzonderlijk naar de vergelijking met placebo acupunctuur (een placebo van een placebo) of geen aanvullende behandeling werd gekeken. Moeten we hier ook nog doorgaan of kan zo langzamerhand worden besloten dat wat we zien past bij een uiterst zwakke hypothese?

Samenvattend, heeft de promovendus een zoekstrategie beschreven, een register van methodologisch zwakke trials gemaakt, een aantal *Cochrane reviews* samengevat waarbij hij geen blijk geeft van inzicht in de betekenis van statistische significantie, de zoveelste inleiding voor het opzetten van systematische *reviews* geschreven, een naïeve vragenlijst rondgestuurd en drie met andere *reviews* overlappende systematische *reviews* aan de literatuur toegevoegd. Hiermee verkreeg hij aan de Vrije Universiteit zijn doctoraat.

CRISIS IN DE WETENSCHAP

Volgens de wetenschapsfilosoof Huub Dijkstra is de Nederlandse wetenschap aan een grote revisie toe. Onderzoekers worden afge-

rekend op het aantal publicaties en promoties, niet op de kwaliteit daarvan. Het hier besproken proefschrift kan worden toegevoegd aan de voorbeelden van de huidige droevige toestand aan de Nederlandse universiteiten.

Het was te verwachten dat dit proefschrift in de wereld van de kwakzalvers met gejuich zou worden ontvangen. Dit is wat de voorzitter van het IOCOB 'Professor' Jan Keppel Hesselink er over te zeggen heeft: 'Een proefschrift van hoog niveau, dat een vorig Nederlands proefschrift over de effecten van acupunctuur binnen de gynaecologie ver achter zich laat. Dit stuk werk is bijna geniaal, en geeft aan hoe enorm gedreven en detaillistisch de promovendus moet zijn. Zeer minutieus worden vele aspecten van systematische *reviews* besproken, een veld waarin een van de promotores ook excelleert'

(<http://www.iocob.nl/2013/11/acupunctuur-een-nieuw-proefschrift-van-lage-rugpijn-tot-vitro-fertilisatie/>).

Waaruit blijkt dat er kringen zijn waar het onderzoek van de Vrije Universiteit gewaardeerd wordt. ●

Literatuur

- 1 JPA Ioannidis. Why most published research findings are false. *PlosMed* 2 (8) e 124. DOI.10.1371/journal.pmed.0020124
- 2 Siontis KC, Hernandez-Boussard T, Ioannidis JPA. Overlapping meta-analyses on the same topic: survey of published studies. *BMJ* 2013; 347: f 4501

Lopende zaken

C.N.M. Renckens

MOLINA (zie ook pagina 2)

De Mexicaanse chiropractor S.I. Molina Tera, die zich in Assen een mager inkomen tracht te verwerven door het kraken van ruggen en nekken van niets vermoedende Drenten en de pech had zich te hebben aangesloten bij een minderheid van in Nederland werkzame chiropractoren, verenigd in de DCF van Van Broekhuijze, staat op vrijdag 13 december 2013 weer voor een rechter. Van Broekhuijze, die als advocaat optreedt voor verdachte, adviseerde hem om in hoger beroep te gaan tegen de veroordeling wegens titelfraude, hem opgelegd door de rechter in Assen. Zoals bekend bedient Molina zich ten onrechte en illegaal van de doctorstitel. De zaak dient nu bij het gerechtshof te Leeuwarden. Een verslag van deze zitting vindt u in het volgende *NTtdK*.

VAN BROEKHUIJZE EN ZIJN BEROEPSGROEP (zie ook pagina 2)

De Ridderkerkse advocaat Van Broekhuijze, tevens oprichter van de DCF en de CCA (die samen ongeveer een derde van de Nederlandse chiropractoren verenigt, maar beslist niet er-

kend wordt door de *European Chiropractor's Union* ECU, heeft alle zaken waarmee hij tegen de VtdK in het krijt trad verloren. Hij heeft het tot zijn gewoonte gemaakt om vervolgens tegen iedereen, die binnen zijn gezichtsveld kwam, te belasten met (onzinnige) procedures. In het vorige *NTtdK* meldden wij reeds dat zijn klachten bij het Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg tegen Renckens en De Jong werden afgewezen. Enigszins werd hij wel ontvankelijk verklaard omdat de chiropractoren zouden vallen binnen de 'individuele gezondheidszorg', een merkwaardige opwaardering van die kwakzalverij door het RTG. De tuchtklachten werden reeds in de raadskamer afgewezen, dus zonder zitting. Van Broekhuijze diende tegen beide uitspraken hoger beroep in het Centraal Tuchtcollege. De uitspraken daarvan zijn nog niet bekend. Ook tegen onze raadsman Vlaar in de zaak-Langweiler, alweer verloren door Van Broekhuijze, diende Van Broekhuijze een klacht in en wel bij de deken van de Orde van Advocaten. Hij had kritiek op diens optreden in die zaak en zou de VtdK onnodig op kosten hebben gejaagd door behandeling te eisen bij een adequate rechtbank en niet bij de kantonrechter tot wie Van Broekhuijze zich bij wijze van blunder had gewend, welke zich incompetent terzake

verklaarde. De klacht van Van Broekhuijze werd door de deken afgewezen.

Wegens onzinnige, onnodig grievende en volstrekt irrelevante schimpscheuten aan het adres van Renckens (in de correspondentie met de rechtbank te Assen) in zijn klacht over Molina, diende deze een klacht over hem in bij de deken van de Orde. Die stelde hem in het gelijk, maar nodigde ons uit de klacht ook voor te leggen aan de Raad van Discipline van de advocatenorde. Aldus geschiedde en zo vond op 24 juni 2013 de mondelinge behandeling plaats, waar Renckens wel maar Van Broekhuijze (die zich een dag tevoren afmeldde) niet verscheen. De Raad deed uitspraak op 23 september en stelde Van Broekhuijze in gebreke wegens overtreding van artikel 46 van de advocatenwet en legde hem een voorwaardelijke schorsing op van een maand ingeval hij zich nogmaals schuldig zou maken aan een dergelijke overtreding. Voorzitter De Jong, ook in het gelijk gesteld door de deken, heeft hem verzocht de zaak voor te leggen aan de Raad van Discipline. Aldus zult u ook in het volgende *NTtdK* wederom over de 'chiro-advocaat' kunnen lezen.

'DOCTOR' MICHIELS (DOCTOR OF NATUROPATHY)

De Vinkeveense kwakzalver Michiels, ook bekend van zijn posten bij VtdK-congressen en zeer productief schrijver van de bloemrijke anti-anti kwak brochures die hij daar uitdeelt, vergezeld van enkele aanhangsters, is gespecialiseerd in o.a. irisdiagnose, chiropractie, klassieke acupunctuur, colonhydrotherapie en behandelt daarnaast verslaving, vermagering, frigiditeit en

impotentie. Tegen deze weldoener der mensheid deed ik op 12 maart 2013 aangifte wegens titelfraude, namelijk overtreding van artikel 7.23 lid 4 van de WHW. Deze ongepromoveerde schermt met allerlei buitenlandse opleidingen en beweert tegenover de politie dat hij in het verleden toestemming kreeg zijn doctorstitel te voeren, mits hij er tussen haakjes een nadere verklaring aan toe voegde. De Utrechtse officier gaf de zaak op 8 april in handen van het wijkteam De Ronde Venen te Mijdrecht, waaronder Vinkeveen valt. De verbaliserende politie-ambtenaar zocht op 2 juli contact met ons en kreeg wat toelichting.

Toen ik eind oktober nog steeds niets vernomen had belde ik maar weer eens met het bureau. Met enige moeite kreeg ik 's avonds op 31 oktober de verbalisant aan de lijn. Hij had de verdachte reeds in juli verhoord, maar door vakanties was het dossier 'enige tijd blijven liggen'. Hij had het gister afgemaakt en doorgestuurd naar justitie, die de zaak verder ter hand moet nemen. Ik begreep toen ook beter het zelfvertrouwen waarmee Michiels tijdens het jaarcongres ons zei niets te vrezen. Hij moet – toen hij maanden na zijn verhoor nog steeds niets hoorde – gedacht hebben dat hij al gewonnen had. Maar wie het laatst lacht, die lacht het best.

PRESCAN EN DE RECLAME CODE COMMISSIE RCC

Op 26 augustus diende onze secretaris opnieuw een klacht in tegen Prescan, nu over een paginagrote advertentie in *de Volkskrant*, waarin werd beweerd dat een onderzoek bij hen direct inzicht in 'uw gezondheid' zou geven. Ook werd



Doctor en 'doctor'

Beverwijk, 1 oktober 2013.

Hierbij bevestig ik dat de in bijlage opgenomen webpagina (www.prescan.nl/ervaringen/willeke), een juiste volledige weergave is van wat mij in 2008 is overkomen, net als het verhaal door mij verteld tijdens een KWF televisie uitzending in 2012.

Na de uitslag van de scan in Rheine, die zeer verontrustend was, heb ik direct contact opgenomen met het AVL, waar na nader onderzoek bleek dat ik eierstokkanker had met uitzaaiingen naar de lever, dikke darm en buikschort.

Met vriendelijke groet,
Willeke van Ammelrooy



NB. Ik geef uitdrukkelijk toestemming aan Prescan en Dr. Gunter Klass, Chefarts Mathias Spital te Rheine om de informatie uit mijn medisch dossier te delen met de Reclame Code Commissie indien dit gewenst is.

beweerd dat Willeke van Ammelrooy haar leven te danken heeft aan Prescan. De beweringen van Prescan gaan minder ver dan de hen door de RCC in 2011 verboden uitlatingen waarin nog sprake was van een percentage gevonden tumoren van 2% en de zekerheid werd beloofd dat men na Prescan wist dat men gezond was. Op de mondelinge behandeling liet Prescan zich vertegenwoordigen door de PR-medewerker, de Duitse radioloog Klass, een tektschrijver die een exposé gaf over de betekenis van het woord 'inzicht' en een advocaat uit Rotterdam. Van Dam werd vergezeld door zijn medebestuurders Stalpers en Renckens. De eerste betoogde dat het resultaat van screening in een laag risico populatie eerder tot minder inzicht dan tot meer inzicht in iemands gezondheid leidt, gezien de oververtegenwoordiging van de zgn. vals positieven: er is iets te zien, maar dat heeft bij nader inzien geen betekenis. Renckens betwijfelde of Van Ammelrooy zich niet mede aan de total body scan had laten onderwerpen (haar gratis aangeboden in een serie medische programma's op RTL) omdat zij toch al wat vage buikklachten had. Later zou een eierstokkanker gevonden worden. Van Ammelrooy zou genezen zijn en Prescan legde een verklaring over, die zij belangeloos geschreven had voor deze

klachtprocedure. Het contract met Van Ammelrooy, die goed betaald werd door Prescan om in allerlei programma's en interviews reclame te maken voor Prescan, was recent beëindigd.

Helaas viel de uitspraak in ons nadeel uit: de klachten werden afgewezen. De bewoordingen van Prescan suggereerden geen zekerheid en ook het onnodig angst zaaien over levensreddende bevindingen werd door de RCC niet in strijd geacht met de Nederlandse Reclame Code. Uitdrukkelijk wees de RCC-voorzitter erop dat niet aan de orde was of deze vorm van screenen al of niet toegestaan moet worden in ons land, maar slechts de toetsing van de reclame-uitingen. En zo kreeg Prescan de handen vrij om de 'zomerkorting' van maar liefst € 890, - in plaats van de normale € 1590, - opnieuw breeduit te adverteren, nu in de Drie Dwaze Dagen van de Bijenkorf. Inclusief hartonderzoek. Je vraagt je soms af waarvan ze het kunnen doen.

TITELFRAUDE CHINESE GENEZERES BEËINDIGD, NU DE VOLGENDE

Mevrouw Hang van het *Ben Cao Chinese Medical Centre* in Eindhoven voerde op haar website de titel dr. en noemde zich arts. We atten-

deerden medio november 2012 het Meldpunt van IGZ op deze wetsovertreding: de vrouw zou in China een opleiding in de TCM hebben gevolgd ('met succes het YI examen afgelegd') en stond in ons land ingeschreven in het SRBAG-register. Eind december kregen wij bericht dat wij gelijk hadden en dat de vrouw erop gewezen zou worden dat zij de onverdiende titulatuur van haar site diende te verwijderen. Zij liep het risico van een bestuurlijke boete. Knarsetandend bezochten wij regelmatig de site van het Ben Cao Centrum, waar nog maandenlang de leugen te lezen viel. Juist toen wij op het punt stonden de politie te bellen, bleek bij een bezoek aan haar site eind oktober de zaak aangepast. Soms wordt van de kwakzalversbestrijder een bijna onmenselijk geduld geëist.

Aangemoedigd door dit succes deden wij op 15 oktober 2013 aangifte wegens titelfraude bij het Meldpunt van de IGZ. Op de website van het Nederlands Genootschap voor Orthomoleculaire Oncologie NGOO staat hij op de ledenlijst vermeld: dr. H.C. van Prooijen, internist-hematoloog. Op zijn eigen website www.Orthomoleculair-consult.nl staat het volgende te lezen: 'Na meer dan 25 jaar werkzaam geweest te zijn als internist gespecialiseerd in de behandeling van patiënten met kwaadaardige ziekten heeft dr. H.C. van Prooijen sinds 2008 een consultatieve praktijk voor orthomoleculaire- en natuurgeneeskunde met speciale belangstelling voor chronische ziekten, allergieën en niet-toxische tumorthapie (NTTT). Binnen de natuurgeneeskunde worden vooral de chronische ziekten beschouwd als een gevolg van stapeling van gifstoffen en afvalstoffen in het lichaam.' Eerste consult €100,-, tweede € 50,- en telefonisch consulten € 15,-. In het BIG register staat hij vermeld als basisarts. Mevrouw K.N. Kolenbrander, hoofd Meldpunt IGZ, liet ons op 1 november weten dat binnen vier weken beoordeeld zal worden bekeken of er aanleiding is mijn klacht te onderzoeken. Van Prooijen werkt in Utrecht.

KLACHT KEPPEL HESSELINK TEGEN VOORZITTER DE JONG BIJ KNMG TUCHTRAAD

Onze voorzitter is een fervent blogster op de KNMG-artsen site Artsennet en twittert er daarnaast vrolijk op los. Een blog van 13 juni 2013, waarin zij verslag deed van een discussieavond

over 'integrale geneeskunde', georganiseerd door het district Amsterdam van de KNMG en waar ons bestuurslid Vermeulen in het krijt trad tegen de beruchte homeopaat Kusse, riep de woede op van Keppel Hesselink, een neuro-acupuncturist uit Soest. Het ging hem vooral om het volgende citaat: 'hoe de KNMG zich kan ontdoen van deze hinderlijke parasieten die zich in de ingewanden van de KNMG hebben genesteld en die het aanzien van de alle regulier werkende artsen en de KNMG in het bijzonder schaden. Tijd voor een integrale ontwormingskuur.' De integrale arts Keppel, over welke categorie De Jong zich hier uitsprak, diende een klacht in bij de Tuchtraad der KNMG en eist dat De Jong als KNMG-lid wordt geroyeerd wegens dit taalgebruik. Ook op de site van Artsennet weerde Keppel zich: 'Ik voel me geen nematode, noch een Entamoeba histolytica, en ook in het kader van de uitingen van je voorganger, de hooggeleerde Renckens, die zelfs het revolver van Goering uit de hoge hoed toverde, denk ik dat iemand je op deze oncollegiale uitingen moet wijzen.'

Na de uitwisseling van de schriftelijke stukken vond op 27 november de mondelinge zitting af te Utrecht. Uitspraak bij het ter perse gaan van dit nummer is nog niet bekend. De Jong staat volkomen in haar recht, want alternatieve artsen parasiteren op de prestaties van de reguliere geneeskunde, waaraan zij ook hun titel en privileges danken. Zich beroepen op de artsentitel en een eventueel KNMG-lidmaatschap maar intussen uit een geheel ander en erg fout vaatje gaan tappen, dat is parasiteren en De Jong had geen pregnanter beeld kunnen gebruiken. Oordeel zelf en surf naar de betreffende column: google op 'artsennet', 'blogs' en 'Catherine de Jong' en u heeft hem. ●

Correspondentie



NVA

Op 21 augustus verzond het bestuur onderstaande brief aan het bestuur van de Nederlandse Anesthesiologenvereniging.

‘Geacht NVA-bestuur;

Op 21 juli 2013 heeft u prof. dr. B. Smalhout, emeritus hoogleraar Anesthesiologie aan de Universiteit Utrecht, benoemd tot erelid van de Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie (NVA). De in dit briefhoofd genoemde Vereniging heeft met gemengde gevoelens kennis genomen van deze stap. Wij willen niets afdoen aan de wetenschappelijke prestaties van uw erelid in de jaren '60 en zijn terecht alarmistische oratie uit 1972. Toch vermeldt zijn conduitestaat meer dan deze feiten en zij hadden naar onze mening zwaarder moeten worden meegewogen bij uw besluit dan het geval lijkt te zijn geweest.

Smalhout moest, 65 jaar geworden, tot zijn vertrek uit het AZU worden gedwongen en liet zich talrijke malen laatdunkend uit over de jongere generatie van artsen (met name de vrouwen onder hen), omdat zij – anders dan hij – niet meer dag en nacht klaar staan om levens te redden. Nog vele jaren na zijn vertrek uit het AZU liet hij zich bij interviews steevast fotograferen met OK-kleding en met mondlap/petje in situ.

Smalhout is na zijn emeritaat in 1992 colum-

nist geworden in *De Telegraaf*. In die columns bedient hij zich ook ruim twintig jaar na zijn vertrek uit het ziekenhuis van zijn academische titels. Mogen wij u wijzen op een aantal uitspraken en demarches van uw erelid uit zijn post actieve periode?

In april 1997 haalde Smalhout de voorpagina van de *Privé*, alwaar hij samen met Jomanda werd afgebeeld met een piloot in een rolstoel, die door de door Smalhout ingeroepen Jomanda uit zijn coma zou zijn gehaald. Smalhout liet zich in dat artikel vol bewondering uit over de gave van ‘mevrouw Jomanda’. De (toen nog) *Volkskrant*-columnist Plasterk noemde Smalhout daarop ‘de allerijdelste ijdeluit van heel medisch Nederland’, iemand die zonder reserve ‘zijn beroepsgroep door het slijk haalt’.

Toen de VtdK in 2000 de lijst met de Twintig Grootste Kwakzalvers van de Twintigste Eeuw bekend maakte, bestond Smalhout het om drie personen uit die lijst met veel verve te verdedigen in zijn *Telegraaf*-column: de chelatatie-arts dr. P. van der Schaar, de genezeres Jomanda en de Voorburgse arts Sicksesz, die bedenker is van de orthomanele geneeskunde, waarin alle kwalen worden toegeschreven aan scheefstand van wervels.

Hij schreef op verzoek van Sicksesz, die tegen

Renckens en de VtdK een rechtszaak wegens smaad had aangespannen, een getuigenis à charge, waarin hij haar prestaties roemde, ondert andere zichzelf als reclamepatiënt opvoerend. Hij had ook zogenaamd met eigen ogen gezien hoe zij in een gemengd gezelschap door palpatie van nekwervels kon vaststellen of iemand leed aan schizofrenie. Dat was in 2005. Enkele jaren later deed hij hetzelfde toen Sikesz zich weer eens voor de medische tuchtrechter moest verantwoorden.

In 2010 werd Smalhout betrap op verboden wapenbezit (waaronder UZI's en Kalasjnikofs) en een strafblad en proces bleven hem slechts bespaard wegens een vormfout van justitie.

In december 2011 spreekt hij in *De Telegraaf* bewonderend over een echtpaar met 17 kinderen, dat om geloofsredenen onverzekerd is, hun kinderen niet laat vaccineren en die in geval van brandwonden de beruchte Boegemzalf hadden verkozen boven de gebruikelijke brandwondenbehandeling. Bewonderenswaardig volgens Smalhout.

Geacht NVA-bestuur, deze opsomming van aanvechtbare en soms regelrecht kwalijke uitingen van Smalhout hadden er ons inziens toe moeten leiden dat u – nu u iemand uit uw gederen tot erelid wilde benoemen – beter een andere kandidaat dan Smalhout had kunnen kiezen.

Hoogachtend, etc.

Begin november had de NVA nog niet gereageerd.

Nederlandse Vereniging voor Neurologie



B. Uitdehaag,
voorzitter NVN

In het vorige *NTtdK* publiceerden wij de brief, die de voorzitter schreef aan Bernard Uitdehaag, voorzitter van de NVN en als hoogleraar verbonden aan het VUmc, waarin wij de NVN wezen op de kwakzalversactiviteiten van NVN-lid A. Aanen. Deze neuroloog is thans verbonden aan het Gezondheidscentrum Oosterhout, een kwakzalvershol, waar Aanen zich aanbiedt

als 'neuroloog, neuraaaltherapeut en sciotherapeut'. Uitdehaag had tegenover de pers op larmoyante toon verklaard dat zijn NVN niets kon ondernemen tegen Nederlandse neurologen, die in het buitenland in de fout gaan. Welnu, neurologen die in Nederland in de fout gaan, zal door de NVN-voorzitter ook niets in de weg worden gelegd. Tot een antwoord op onze brief heeft hij zich niet verlaagd. Druk, druk, druk waarschijnlijk.

Henriëtte Van der Horst, hoogleraar huisartsgeneeskunde VU



Henriëtte van der Horst,
integratief

Van der Horst ontving van onze Vereniging al in februari van dit jaar een brief waarin wij vragen stelden over de alternatieve huisartsen die als huisarts-opleiders in haar cluster werkzaam waren. Ook deze hooggeleerde verwaardigde zich niet tot een antwoord. Toen ons meer klachten bereikten over deze wantoestand, toen leidde dat tot een nominatie voor de Meester Kackadorisprijs 2013. Ook toen geen reactie van haar zelf, maar wel van de PR afdeling van de VU, die rectificatie eiste. Men deelde ons ook mee dat er twee antroposofische VU-huisartsen opleiders actief zijn. Er kwamen behalve adhesiebetuigingen voor de nominatie ook reacties waarin waardering werd uitgesproken over Van der Horst, die een moeilijke erfenis van haar voorganger had overgenomen en de boel op haar afdeling nu inmiddels goed op orde zou hebben. Ze zou ook erg geporteerd zijn voor EBM en de antroposofen handhaven omdat ze zo aardig en beschaafd zijn. Dan telt EBM kennelijk even niet meer en worden anti-vaccinatie uitingen, maretak-injecties tegen kanker, kweepeer-injecties tegen hooikoorts, creatieve therapie en heileuritmie bij psychische klachten, de koperchloride test als diagnosticum en de relatie tussen de lever en depressie volstrekt serieus genomen. Ook haar positieve opstelling ten opzichte van de 'integratieve medicijnen' kunnen wij moeilijk rijmen met de liefde voor rationele geneeskunde en EBM. ●

INHOUD

Jaarvergadering 2013	1
Afscheid Rob Koene	5
Jaarrede 2013	7
Juryrapport Meester Kackadorisprijs 2013	14
Symposiumverslag	17
Groningse auratherapeut krijgt elk jaar zijn geld via het universum	23
Bent u ook paraskevidekatriafoob?	25
De Magnetische Praktijk	30
De trucendoos van Ronald Pluut	36
Veehouders en Microbioticum	45
Cornelis Moerman 25 jaar geleden overleden	47
Uw bakker uw dokter? Je leraar je therapeut!	49
En dan nu de praktijk...	51
Ad hominem	55
Gesignaleerd	59
<i>Much ado about nothing</i>	64
Lopende Zaken	67
Correspondentie	71